

**แผนพัฒนาเกษตรรายสินค้ากาแฟ
จังหวัดน่าน
พ.ศ. 2566 - 2570**

คณะทำงานจัดทำแผนบริหารจัดการ
สินค้าเกษตรที่สำคัญ จังหวัดน่าน
สิงหาคม 2566

คำนำ

ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้กำหนดให้สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดมีหน้าที่ในการจัดทำแผนบริหารจัดการสินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัดเป็นประจำทุกปี เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการด้านการเกษตร เกษตรกร และประชาชนทั่วไปมีข้อมูลการผลิต การแปรรูป และการตลาดสินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัด ในการวางแผนการบริหารจัดการสินค้าเกษตรทั้งในเชิงปริมาณ คุณภาพได้มาตรฐานตรงกับความต้องการของตลาด ลดปัญหากรณีสินค้าเกษตรล้นตลาดและมีไม่เพียงพอ ตลอดจนเพื่อสอดคล้องกับการขับเคลื่อนการพัฒนาด้านการเกษตรและสหกรณ์ภายใต้นโยบาย “ตลาดนำการผลิต” ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และยุทธศาสตร์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) ที่มุ่งเน้นในการแก้ไขจุดอ่อน เสริมจุดแข็งให้เอื้อต่อการพัฒนาภาคการเกษตรในระยะยาว เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ “เกษตรกรรมมั่นคง ภาคการเกษตรมั่งคั่ง ทรัพยากรการเกษตรยั่งยืน” นั้น

ดังนั้น คณะทำงานจัดทำแผนการบริหารจัดการสินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัดน่าน จึงได้จัดทำแผนบริหารจัดการสินค้ากาแฟจังหวัดน่าน ขึ้นมา เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนการผลิต การแปรรูป และการตลาดสินค้ากาแฟ และผู้ที่เกี่ยวข้องมีการนำแผนบริหารจัดการสินค้ากาแฟจังหวัดน่าน ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

คณะทำงานจัดทำแผนบริหารจัดการสินค้าเกษตรที่สำคัญจังหวัดน่าน

สิงหาคม ๒๕๖๖

สารบัญ

	หน้า	
บทนำ	กรอบแนวคิด	๑ - ๑๑
บทที่ ๑	สถานการณ์สินค้ากาแฟ	๑๒ - ๑๙
บทที่ ๒	ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลกาแฟจังหวัดน่าน	๒๐ - ๖๐
บทที่ ๓	การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมสินค้ากาแฟจังหวัดน่าน	๖๑ - ๘๒
บทที่ ๔	แผนพัฒนาสินค้ากาแฟจังหวัดน่าน	๘๓ - ๘๖
บทที่ ๕	แบบสรุปโครงการแบบย่อ (Project idea) สินค้ากาแฟ	๘๗ - ๙๒

บทนำ

๑. กรอบแนวคิด

๑.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๖๕ รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติ เป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนงานต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว ประกอบกับมาตรา ๗๒ (๔) รัฐพึงจัดให้มีทรัพยากรน้ำที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการอุปโภคบริโภคของประชาชน รวมทั้งการประกอบ เกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการอื่น และมาตรา ๗๓ รัฐพึงจัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่ช่วยให้เกษตรกร ประกอบเกษตรกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ผลผลิตที่มีปริมาณและคุณภาพสูงมีความปลอดภัย โดยใช้ ต้นทุนต่ำและสามารถแข่งขันในตลาดได้และพึงช่วยเหลือเกษตรกรผู้ยากไร้ ให้มีที่ทำกินโดยการปฏิรูปที่ดินหรือ วิธีอื่นใดรวมทั้งมาตรา ๗๕ (วรรค ๓) รัฐพึงส่งเสริม สนับสนุน คุ้มครอง และสร้างเสถียรภาพให้แก่ระบบสหกรณ์ ประเภทต่าง ๆ และกิจการวิสาหกิจขนาดย่อมและขนาดกลางของประชาชนและชุมชน

๑.๒ ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) มีวิสัยทัศน์ คือ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยมีเป้าหมาย การพัฒนาประเทศ คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” โดยยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติพัฒนาคนในทุกมิติ และในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม สร้างการเติบโต บนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม การพัฒนาประเทศในช่วงระยะเวลาของยุทธศาสตร์ชาติ จะมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ๖ ยุทธศาสตร์ โดยมีความเกี่ยวข้องกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ๕ ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (๑) ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคง (๒) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน (หลัก) (๔) ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม (๕) ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและ (๖) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุล และพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ การประเมินผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ ประกอบด้วย

- ๑) ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยและสังคมไทย
- ๒) ชีตความสามารถในการแข่งขันการพัฒนาเศรษฐกิจ และการกระจายรายได้
- ๓) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ
- ๔) ความเท่าเทียมและความเสมอภาคของสังคม
- ๕) ความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ
- ๖) ประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการเข้าถึงการให้บริการของภาครัฐ

๑.๓ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) มีวัตถุประสงค์ เพื่อพลิกโฉมประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” ซึ่งหมายถึง การสร้าง การเปลี่ยนแปลงที่ครอบคลุมตั้งแต่ระดับโครงสร้างนโยบายและกลไก เพื่อมุ่งเสริมสร้างสังคมที่ก้าวหน้าพลวัต ของโลกและเกื้อหนุนให้คนไทยมีโอกาสที่จะพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ พร้อมกับการปรับโครงสร้าง เศรษฐกิจไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์มีความสามารถในการสร้าง มูลค่าเพิ่มที่สูง และคำนึงถึงความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม หมายความว่า ๑ ไทยเป็นประเทศชั้นนำด้านสินค้า เกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูงโดยสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูป พัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานและระบบบริหารจัดการเพื่อคุณภาพ ความมั่นคงอาหาร และความยั่งยืนของภาคเกษตร และเพิ่มศักยภาพ

และบทบาทของผู้ประกอบการเกษตรในฐานะหุ้นส่วนเศรษฐกิจของห่วงโซ่อุปทานที่ได้รับส่วนแบ่งประโยชน์อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม

๑.๓ ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) มุ่งในการเสริมจุดแข็งและแก้ไขจุดอ่อน ให้เอื้อต่อการพัฒนาภาคการเกษตรในระยะยาวเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ **“เกษตรกรรมมั่นคง ภาคการเกษตรมั่งคั่ง ทรัพยากรการเกษตรยั่งยืน”** โดยสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตรเพิ่มความสามารถในการแข่งขันภาคการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมบริหารจัดการทรัพยากรการเกษตร และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืนและพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ

๒. ทิศทาง นโยบาย และยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนบริหารจัดการสินค้าเกษตรของจังหวัด

๒.๑ แผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วย Model เศรษฐกิจ BCG พ.ศ. ๒๕๖๔ - ๒๕๗๐ โมเดลเศรษฐกิจ BCG เป็นกลไกเร่งให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายภายใต้ Thailand ๔.๐ ที่ต้องการปรับเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจจากการใช้ความได้เปรียบด้านทรัพยากรและแรงงานไปสู่เศรษฐกิจ ที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมประสบความสำเร็จได้เร็วขึ้น ด้วยการระดมทรัพยากรและความสามารถของทุกภาคส่วนในการมุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกันการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. ๒๕๖๔ - ๒๕๗๐ เป็นการพัฒนาภายใต้ ๔ + ๑ สาขายุทธศาสตร์ คือ เกษตรและอาหาร สุขภาพและการแพทย์ พลังงาน วัสดุ และเคมีชีวภาพ การท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และเศรษฐกิจหมุนเวียน ซึ่งมีศักยภาพจะเพิ่มผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเพิ่มขึ้น ๑ ล้านล้านบาท จากฐานความหลากหลายของทรัพยากรชีวภาพ (Nature) วัฒนธรรม (Culture) และความเอื้อเพื่อพ่อแม่ (Nurture) ภายใต้กลไกจุดภาคีซึ่งประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันวิจัย/สถาบันการศึกษา และภาคประชาชน โดยมีวิสัยทัศน์ คือ เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ประชาชนมีรายได้ดีคุณภาพชีวิตดี รักษาและฟื้นฟูฐานทรัพยากรจากความหลากหลายทางชีวภาพให้มีคุณภาพที่ดี ด้วยการใช้ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ประกอบด้วย ๔ ยุทธศาสตร์โดยเกี่ยวข้องกับการทรวงเกษตรและสหกรณ์ทั้ง ๔ ยุทธศาสตร์ ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ : การสร้างความยั่งยืนของฐานทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพ ด้วยการจัดสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์ เน้นการนำความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมไปบริหารจัดการให้เกิดความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์เพื่อความยั่งยืนของฐานทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพซึ่งเป็นทุนพื้นฐานต่อการพัฒนาเศรษฐกิจให้เติบโตเพื่อส่งต่อสู่คนรุ่นต่อไป รวมถึงส่งเสริมให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติจากการมองว่า “Nature as Resource” เป็น “Nature as Source” ดังนั้น ธรรมชาติจึงไม่ใช่แค่เพียงทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตเท่านั้น แต่ธรรมชาติคือแหล่งกำเนิดของชีวิตและทุกสรรพสิ่งบนโลกเป็นพื้นฐานของความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ ด้วยเหตุนี้จึงต้องรักษาสมดุลระหว่างการมีอยู่และใช้ไปรวมถึงการนำกลับมาใช้ซ้ำตามหลักการหมุนเวียน โดยมีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

๑) การพัฒนาคลังข้อมูลดิจิทัลความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรมเพื่อการบริหารจัดการให้เกิดความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์

๒) การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรด้วยนวัตกรรมทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางสังคม

๓) การบริหารจัดการน้ำให้เกิดความยั่งยืนด้วยการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ และการพัฒนาแพลตฟอร์มเพื่อลดการใช้ลดการสูญเสียการนำกลับมาใช้ซ้ำและยกระดับคุณภาพน้ำดื่ม น้ำใช้ให้สูงขึ้น

๔) การสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ในสาขาที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางชีวภาพ และการเพิ่มทักษะการบริหารจัดการทรัพยากรให้แก่ชุมชนและคนรุ่นใหม่

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การพัฒนาชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งด้วยทุนทรัพยากร อัตลักษณ์ ความคิดสร้างสรรค์ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ใช้ศักยภาพของพื้นที่โดยการระเบิดจากภายในเน้นการตอบสนองความต้องการในแต่ละพื้นที่เป็นอันดับแรกควบคู่ไปกับการสร้างความเข้มแข็งในระดับพื้นที่การดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ รวมถึงการใช้ประโยชน์จากความเข้มแข็งจากภายในอันประกอบด้วย “ความหลากหลายทางชีวภาพ” “ความหลากหลายทางวัฒนธรรม” และ “ความเอื้อเพื่อเพื่อแม่” มาต่อยอดและยกระดับมูลค่าในห่วงโซ่การผลิตสินค้าและบริการให้มีมูลค่าสูงขึ้น ด้วยการใช้ความคิดสร้างสรรค์ เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการยกระดับมาตรฐาน สร้างคุณค่าใหม่ รวมถึงการนำหลักการของเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้เพื่อการลดการใช้ทรัพยากร การดำเนินการดังกล่าวมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาที่นำไปสู่การเดินหน้าไปด้วยกัน และไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังเป็นการเติบโตของทุกภาคส่วนไปพร้อมๆ กันเพื่อเพิ่มโอกาสของชุมชน และผู้ประกอบการที่อยู่ในภูมิภาคได้รับการพัฒนา รวมถึงการเข้าถึงทรัพยากรได้อย่างทัดเทียมกันมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการนำความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมมาเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงบริการหรือแก้ปัญหาสุขภาพ ปัญหามลพิษ ยกระดับคุณภาพความปลอดภัยของอาหารตลอดจนการเสริมสร้างความสามารถในการพึ่งพิงแหล่งพลังงานทางเลือกในพื้นที่ได้เพิ่มขึ้น โดยมีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

- ๑) การพัฒนาเศรษฐกิจภูมิภาคให้เติบโตด้วยรูปแบบของระเบียบเศรษฐกิจ BCG
- ๒) การนำทุนทางทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรมไปสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก
- ๓) การใช้ทรัพยากรด้านเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียวในพื้นที่เพื่อสร้างเศรษฐกิจให้ชุมชน
 - ๔) การพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการมูลค่าสูงจากความหลากหลายทางชีวภาพด้วยการยกระดับมาตรฐาน การสร้างนวัตกรรมตลอดจนการจัดการวัตถุดิบเหลือทิ้งจากการผลิตให้เป็นศูนย์
 - ๕) การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เติบโตด้วยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมแบบบูรณาการด้วยกลไกตลาด เช่น กลไกมหาวิทยาลัยสู่ตำบล อุทยานวิทยาศาสตร์ และคลัสเตอร์
 - ๖) การพัฒนาตลาดและศักยภาพในการเข้าถึงตลาดทั้งในและนอกพื้นที่ด้วยการใช้อัตลักษณ์ความคิดสร้างสรรค์ และแพลตฟอร์มการเชื่อมโยงตลาด
 - ๗) การยกระดับคุณภาพความปลอดภัยและมาตรฐานของอาหารท้องถิ่น (Street food วิสาหกิจชุมชน ด้วย Food machinery และมาตรฐานการประกอบการที่ดี)
 - ๘) การสร้างและพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากทั้งระบบ เช่น การยกระดับประสิทธิภาพการผลิต การควบคุมความปลอดภัย ความคิดสร้างสรรค์ ระบบประกันคุณภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การยกระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมภายใต้เศรษฐกิจ BCG ให้สามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน เน้นการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการเดิมให้สามารถเติบโตได้อย่างต่อเนื่องด้วยการนำความรู้เทคโนโลยี และนวัตกรรมมายกระดับประสิทธิภาพการผลิตลดความสูญเสียในกระบวนการผลิตให้เป็นศูนย์ การหมุนเวียนทรัพยากรกลับมาใช้ หรือการนำไปสร้างมูลค่าเพิ่มตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน ยกระดับมาตรฐานสู่การเป็นแหล่งผลิตและให้บริการที่มีคุณภาพมีความปลอดภัย มีสุขอนามัยที่ดีให้ความสำคัญกับระบบการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมาตรฐานการผลิตที่ยั่งยืนเทียบเท่า

มาตรฐานสากล รวมถึงการยกระดับผลิตภัณฑ์หรือบริการด้วยการใช้นวัตกรรมเข้มข้น เช่น ระบบการผลิตพืชในโรงเรือนอัจฉริยะ (Plan factory) การให้บริการด้านสุขภาพที่มีความแม่นยำสูง หรือการแพทย์เฉพาะบุคคล โดยมีเป้าหมายเพื่อเป็นผู้นำในการผลิต และการให้บริการทั้งในระดับประเทศและเวทีโลก โดยมีแนวทางการดำเนินการในสาขาการเกษตรและอาหาร ดังนี้

- ๑) การปรับเปลี่ยนระบบการเกษตรสู่ประสิทธิภาพสูง มาตรฐานสูงและมูลค่าสูงด้วยการใช้การวิจัยเทคโนโลยีและนวัตกรรม สนับสนุนการยกระดับประสิทธิภาพการผลิตให้สูงขึ้น การผลิตสินค้าเกษตรพรีเมียม เกษตรปลอดภัยและเพิ่มความหลากหลายชนิดสินค้า
- ๒) การขับเคลื่อนเกษตรสู่การเป็นทั้ง B C และ G ด้วยการบูรณาการในพื้นที่ Area based
- ๓) การแปรรูปสินค้าเกษตรขั้นสูง ด้วยการแปรรูปเป็นอาหารสุขภาพ อาหารทางการแพทย์ สารออกฤทธิ์สำคัญเพื่อเป็นวัตถุดิบของอุตสาหกรรมต่อเนื่องรวมถึงโปรตีนจากแมลงหรือพืช
- ๔) การยกระดับประสิทธิภาพการผลิตด้วยการนำแพลตฟอร์มดิจิทัลเทคโนโลยีขั้นสูงระบบอัตโนมัติมาบริหารจัดการกระบวนการผลิตและการกระจายสินค้าสู่ผู้บริโภค
- ๕) ปรับปรุงกระบวนการผลิตสู่ระบบการผลิตสีเขียวและการผลิตที่ยั่งยืนลดการสูญเสียระหว่างการผลิตและขยะอาหารและการยกระดับกระบวนการผลิตด้วยเทคโนโลยีขั้นสูง
- ๖) การสร้างแบรนด์อาหารไทยในตลาดโลกด้วยการส่งเสริมการใช้วัตถุดิบไทยอัตลักษณ์วัฒนธรรมและการเชื่อมโยงการท่องเที่ยว
- ๗) การลงทุนและยกระดับโครงสร้างพื้นฐานด้านนวัตกรรมอาหาร เช่น หน่วยวิเคราะห์ทดสอบด้านอาหารพิวกซ์ชั้นโรงงานต้นแบบผลิตอาหารพิวกซ์ชั้นและสารประกอบ Functional ingredient มาตรฐาน GMP

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การเสริมสร้างความสามารถในการตอบสนองต่อกระแสการเปลี่ยนแปลง

ของโลก เน้นการสร้างภูมิคุ้มกัน และสร้างความสามารถในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างเท่าทัน เพื่อบรรเทาผลกระทบรวมถึงเข้าถึงโอกาสจากการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลกที่เกิดขึ้นได้รวดเร็วยิ่งขึ้น เป็นการปูทางสู่อนาคตด้วยการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โครงสร้างพื้นฐานด้านคุณภาพ เพื่อการสร้างคุณค่าใหม่ในอนาคตด้วยการนำวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมไปเพิ่มศักยภาพของชุมชน ผู้ประกอบการ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิต / การบริการเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด รวมถึงสร้างการเติบโตอย่างมีคุณภาพเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเพื่อนำไปสู่สังคมคาร์บอนต่ำ นอกจากนี้ต้องพัฒนากำลังคนเพื่อรองรับเศรษฐกิจ BCG ในอนาคต รวมถึงการวิจัยพัฒนาชิ้นส่วนเพื่อลดการพึ่งพาการนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศ โดยมีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

- ๑) การยกระดับความสามารถของกำลังคนในสาขา BCG
- ๒) การลงทุนโครงสร้างพื้นฐานทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- ๓) การลงทุนโครงสร้างพื้นฐานทางด้านคุณภาพ
- ๔) การพัฒนาเทคโนโลยีชิ้นส่วน

๒.๒ แผนปฏิบัติการราชการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐)
ตามแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงาน เพื่อบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ โดยทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ร่วมกันพิจารณาภารกิจของหน่วยงานที่สอดคล้องเชื่อมโยงกับแผนในแต่ละระดับ รวมทั้งนำนโยบายสำคัญและสถานการณ์สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบริบทของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มากำหนดเป้าหมายตัวชี้วัด และแนวทางการดำเนินงานในการขับเคลื่อนภารกิจให้ได้ผลลัพธ์ ตามที่กำหนดตลอดจนพิจารณาความต่อเนื่องในการบริหารราชการแผ่นดินควบคู่กับการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาล เพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม โดยแผนปฏิบัติการฯ จะเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และองค์กรมหาชน รวมทั้งเป็นเครื่องมือสำหรับผู้บริหารในการกำกับดูแล และติดตาม ผลการดำเนินงานของโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ในแต่ละผลผลิตให้สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ มีความคุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารราชการแผ่นดินในภาพรวม เพื่อมุ่งสู่การบรรลุผลสัมฤทธิ์ของเป้าหมายระดับชาติร่วมกันต่อไป

๒.๓ แผนปฏิบัติการพืชมงคลแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๕-๒๕๗๔)

วิสัยทัศน์

“เป็นผู้นำการผลิต การแปรรูป และการค้ากาแฟคุณภาพในระดับเอเชีย ที่แข่งขันได้ในตลาดโลกภายใต้อัตลักษณ์กาแฟไทย”

พันธกิจ

๑) วิจัยและพัฒนา สร้างสรรค์นวัตกรรม และพัฒนาระบบการบริหารจัดการการผลิตที่ทันสมัย

๒) เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการระบบการผลิตกาแฟ ที่มีมาตรฐานในระดับสากล

๓) สร้างและพัฒนาเครือข่ายภาครัฐ เครือข่ายวิชาการ เครือข่ายกลุ่มเกษตรกร และเครือข่ายผู้ประกอบการ

๔) ยกระดับคุณภาพมาตรฐาน และอัตลักษณ์กาแฟไทย

๕) เสริมสร้างการพัฒนาไทยเป็นศูนย์กลางการค้ากาแฟในภูมิภาคอาเซียน และเอเชีย

เป้าหมาย

“เสริมสร้างโอกาสในการพัฒนาการผลิตกาแฟตลอดห่วงโซ่คุณค่า ให้เกิดความยั่งยืนและยกระดับศักยภาพในการพัฒนากาแฟอย่างต่อเนื่องบนฐานการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม”

กลยุทธ์กาแฟโรบัสตา

๑. พัฒนาด้านการตลาดเพิ่มมูลค่า ด้วยความเชี่ยวชาญและนวัตกรรม
๒. เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดต้นทุนการผลิตด้วยนวัตกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและอัตลักษณ์กาแฟโรบัสตาของชาติ

๓. พัฒนาระบบบริหารจัดการ การแปรรูปและมูลค่ากาแฟโรบัสตา

๔. ด้านการวิจัยและพัฒนาเพื่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมเพิ่มมูลค่ากาแฟโรบัสตาตลอดห่วงโซ่คุณค่า

๕. ด้านการบริหารจัดการที่ทันสมัย สมรรถนะสูงบนฐานธรรมาภิบาล

กลยุทธ์กาแพอราราบิก้า

๑. พัฒนาลาดกาแพคุณภาพและมีเอกลักษณ์ชาติที่แข่งขันได้
๒. เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการพัฒนาคุณภาพผลผลิตกาแพที่เติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
๓. พัฒนาการแปรรูปและสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์และเพิ่มรายได้แก่เกษตรกร
๔. เสริมสร้างศักยภาพการวิจัยและพัฒนาการสร้างสรรค์นวัตกรรมกาแพอราราบิก้าตลอดห่วงโซ่คุณค่า
๕. ด้านการบริหารจัดการที่ทันสมัย สมรรถนะสูงบนฐานธรรมาภิบาล

๒.๔ แผนพัฒนาภาคเหนือ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐) ทิศทางการพัฒนามุ่งสู่การพัฒนาเป็นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศ เชื่อมโยงกับอนุภูมิภาค และเติบโตอย่างยั่งยืน ตามแนวคิด “เศรษฐกิจสร้างสรรค์ สานสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ สุขภาวะดี วิถีชีวิตยั่งยืน” โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนา ๔C ได้แก่ Creative พัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์มูลค่าสูง โดย การสร้างระบบนิเวศ เมือง และพื้นที่สร้างสรรค์ตลอดจนสามารถพัฒนาสู่การเป็นสินค้าและบริการสร้างสรรค์ Connect สร้างโอกาสในการเชื่อมโยงเศรษฐกิจภายในประเทศ และกับอนุภูมิภาค ทั้งในส่วนของระเบียบเศรษฐกิจพิเศษ เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน เมืองสร้างสรรค์ และกลุ่มผู้คนสร้างสรรค์ Clean พัฒนาตามแนววิถีใหม่ (New Normal) บนฐานการเติบโตอย่างยั่งยืนของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การดูแลความสะอาดของเมือง และการใช้พลังงานสะอาด โดยคำนึงถึง Care ที่ให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่องกับการดูแลผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาสในสังคมและพัฒนาศักยภาพแรงงาน

แนวทางการพัฒนา

- ๑) พัฒนากลุ่มการเป็นระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคเหนือ Creative LANNA ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง
- ๒) พัฒนาการผลิตตามระบบเกษตรกรรมยั่งยืน เชื่อมโยงสู่อุตสาหกรรมแปรรูปมูลค่าสูง
- ๓) พัฒนาการท่องเที่ยวและบริการบนฐานภูมิปัญญาและวัฒนธรรม เน้นกลุ่มท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ ได้แก่ (๑) กลุ่มท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิต (๒) กลุ่มท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ (๓) กลุ่มท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ (MICE) และ (๔) กลุ่มธุรกิจบริการสุขภาพ
- ๔) เสริมศักยภาพของเมืองและพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และเอื้อต่อการอยู่อาศัย
- ๕) พัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิต เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน พัฒนาผู้สูงอายุสู่การเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ (Active Aging) และพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน
- ๖) อนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ พัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำที่มีความสมดุล ป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควัน ปัญหาล้างแฉะล้นเมือง

๒.๕ ยุทธศาสตร์การพัฒนาในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๖๔)

กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ (เชียงใหม่ – พะเยา – แพร่ – น่าน) ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนา เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในพื้นที่ภายใต้สภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศที่มีความแปรผันสูง อาทิเช่น การระบาดของโรคอุบัติใหม่ สภาวะการณ์ด้านเศรษฐกิจที่ฝกผัน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สภาวะการณ์ด้านสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นต้น โดยมุ่งเน้นการพัฒนาในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ อยู่บนพื้นฐาน การได้รับประโยชน์ร่วมกันของจังหวัดภายในกลุ่มจังหวัด และดำเนินการภายใต้แนวความคิดการพัฒนาภาคเหนือที่มุ่งไปสู่การเป็น “ฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศ” ที่สานสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ สุขภาวะดี วิถีชีวิตยั่งยืน นำไปสู่การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ ที่ว่า “ภายในปี ๒๕๗๐ กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ จะเป็นเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน” เพื่อนำไปสู่การมีเศรษฐกิจที่ดี ประชาชนในพื้นที่มีรายได้เลี้ยงตนเองได้อย่างทั่วถึง ประชาชนมีสุขภาพดี และมีสิ่งแวดล้อมที่ดี

ประเด็นการพัฒนาในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒

(๑) ประเด็นการพัฒนาที่ ๑ : พัฒนาเป็นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์มูลค่าสูง

วัตถุประสงค์

เพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรและทรัพยากรในการดำเนินงาน เพื่อให้สามารถปรับตัวภายใต้การเปลี่ยนแปลง ทั้งในภาคการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว การเกษตร และภาคอุตสาหกรรมเกษตร ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การจัดทำฐานข้อมูลการปรับใช้เทคโนโลยี ตลอดจนการสร้างเครือข่ายกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

เป้าหมายและตัวชี้วัด

๑. อัตราการขยายตัวของมูลค่าการลงทุนในธุรกิจด้านการค้า ในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ เพิ่มขึ้น (ฐานปี ๒๕๖๓ มูลค่าการลงทุนในธุรกิจด้านการค้าของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ จำนวน ๖๕๙,๙๓๐,๓๐๐ บาท)

๒. อัตราการขยายตัวของมูลค่าการลงทุนในธุรกิจด้านการท่องเที่ยว ในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ เพิ่มขึ้น (ฐานปี ๒๕๖๓ มูลค่าการลงทุนในธุรกิจด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ จำนวน ๗๐,๘๒๐,๐๐๐ บาท)

๓. อัตราการขยายตัวของมูลค่าการลงทุนในธุรกิจด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร ในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ เพิ่มขึ้น (ฐานปี ๒๕๖๓ มูลค่าการลงทุนในธุรกิจด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ จำนวน ๖๐,๕๑๐,๐๐๐ บาท)

แนวทางการพัฒนา

๑. การเจรจากับต่างประเทศภายใต้กรอบความสัมพันธ์เมืองพี่เมืองน้องและการทำความเข้าใจในกรอบข้อตกลงการค้า เพื่อลดปัญหาด้านการค้าชายแดน การขนส่ง

๒. ลดต้นทุนการผลิต ใช้ระบบ AI ช่วยการผลิต

๓. พัฒนาและยกระดับขีดความสามารถทางการแข่งขันของผู้ประกอบการกลุ่มจังหวัดฯ ทุกรูปแบบ (ให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการ ด้านกฎหมาย ภาษีการค้าต่างประเทศ และการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความโดดเด่นในกลุ่มจังหวัด เช่น ผ้าทอ เครื่องเงิน)

๔. ขยายช่องทางการค้า การลงทุน ส่งเสริมการทำตลาดกับกลุ่มผู้บริโภค (จัดงาน Expo กลุ่มล้านนาตะวันออก , จัดงานการประชุมผู้ประกอบการ (จับคู่ธุรกิจ) , จัดจำหน่ายตามช่องทางออนไลน์ และ Platform สากล , จัดกิจกรรมประกวด/แฟชั่นโชว์ เครื่องแต่งกาย)

๕. จัดทำแผนแม่บทเตรียมความพร้อมรองรับระบบโลจิสติกส์สำคัญในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒

๖. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนการค้า การลงทุนเชื่อมโยงกลุ่มประเทศ GMS / CLMVT (เน้นเส้นทางที่เชื่อมต่อกับเส้นทางหลักของประเทศและอนุภูมิภาค)

๗. ส่งเสริมการพัฒนาด้านชายแดน (การบริหารจัดการ , โครงการสร้างพื้นฐาน)

๘. ยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนต่อยอดภูมิภาคภูมิปัญญาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม (สนับสนุนด้านการผลิต โดยนำภูมิปัญญามาประยุกต์ , สร้างเรื่องราว (Story) ของผลิตภัณฑ์)

๙. สนับสนุนการออกแบบผลิตภัณฑ์และพัฒนาคุณภาพ

๑๐. จัดงานกิจกรรมแฟชั่นโชว์ และเปิดช่องทางการตลาด/การขาย

๑๑. สร้างความเข้มแข็งให้เครือข่ายเกษตรกรที่เป็น Smart Farmer , Young Smart Farmer และ Smart Product,กลุ่มวิสาหกิจชุมชน,กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่

๑๒. ขยายเครือข่าย Smart Farmer , Young Smart Farmer

๑๓. รวมกลุ่มคลัสเตอร์เกษตรกรแลกเปลี่ยนองค์ความรู้/ตลาด/สายพันธุ์

๑๔. ส่งเสริมเกษตรกรแบบอัจฉริยะ

๑๕. ระบบตลาดและโลจิสติกส์เกษตรชุมชน

๑๖. ส่งเสริมการส่งออกและทำตลาดเฉพาะกลุ่มเป้าหมาย (Niche Market)

๑๗. ส่งเสริมความรู้ด้านเทคโนโลยีในการทำตลาดการเกษตรแบบดิจิทัล

๑๘. สร้างและพัฒนาภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวในฐานะจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว (พัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน , พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน , พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน , กระตุ้นและส่งเสริมให้คนในชุมชนร่วมเป็นเจ้าของที่ดี ตลอดจนดูแลรักษา ร่วมคิด ร่วมทำให้แหล่งท่องเที่ยวยังทรงคุณค่ามีมาตรฐานและปลอดภัย)

๑๙. นำเทคโนโลยีมาปรับปรุงการให้บริการการท่องเที่ยว

๒๐. พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเฉพาะ เน้นนักท่องเที่ยวคุณภาพ เช่น เชิงสุขภาพ/เชิงเกษตรปลอดภัย/เชิงวิถีชีวิต/เชิงประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมประเพณี (กิจกรรมวิ่ง ปั่น นานาชาติ , จัดงานแสดงดนตรี)

๒๑. พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว / โปรแกรมท่องเที่ยวชุมชนที่มีรูปแบบหลากหลาย

๒๒. ส่งเสริมการตลาดด้านการท่องเที่ยวทุกรูปแบบ เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่าน Vlogger (นักรีวิว) Youtuber , จัดงานโปรโมทการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัด

๒๓. สร้างตลาดในรูปแบบสื่อ Online ให้สอดคล้องกับกลุ่มลูกค้าเพื่อสร้างการรับรู้สร้างกระแสตลาดของกิจกรรม/แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ

๒๔. สนับสนุนกิจกรรมทางการตลาดในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

(๒) ประเด็นการพัฒหน้าที่ ๒ : ส่งเสริมและพัฒนาสุขภาวะวิถีใหม่สู่ความยั่งยืน

วัตถุประสงค์

ยกระดับเกษตรปลอดภัยให้เป็นเกษตรอินทรีย์ ส่งเสริมพืชที่มีสรรพคุณด้านการดูแลสุขภาพ ส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านการให้บริการสุขภาพ เปิดช่องทางการรับรู้ข่าวสารด้านสุขภาพให้กับประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพแข็งแรงและทานอาหารปลอดภัย

เป้าหมายและตัวชี้วัด

๑. จำนวนเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP เพิ่มขึ้น (ฐานปี ๒๕๖๓ เกษตรกรที่ได้รับ มาตรฐาน GAP ของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ จำนวน ๒๐,๗๐๔ ราย/แปลง)
๒. จำนวนผู้ปลูกสมุนไพรที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP เพิ่มขึ้น (ฐานปี ๒๕๖๓ ผู้ปลูกสมุนไพรที่ได้รับมาตรฐาน GAP ของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ จำนวน ๑๖๒ ราย)
๓. จำนวนสถานประกอบการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพิ่มขึ้น (ฐานปี ๒๕๖๓ สถานประกอบการ ด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ จำนวน ๖๗ ราย)

แนวทางการพัฒนา

๑. ส่งเสริมและเพิ่มขีดความสามารถเป็นคลังอาหารปลอดภัย (สร้างค่านิยมในการบริโภคเกษตรอินทรีย์ , สร้างความเข้มแข็งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย , อบรมเกษตรกรให้องค์ความรู้ในการผลิตที่ได้มาตรฐาน/การทำเกษตรอินทรีย์ , ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรมาตรฐานควบคุมคุณภาพ GAP , ส่งเสริมการใช้สารชีวภัณฑ์และการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ , ทำตราสินค้า (Branding) และตรารับรองคุณภาพสินค้า (Quality Mark) , การขนส่งและกระจายสินค้า
๒. พัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านสุขภาพและแปรรูป เช่น สมุนไพร ให้ได้มาตรฐาน (คัดเลือกสมุนไพรจังหวัดละ ๑ ชนิด นำมาพัฒนาสายพันธุ์, แปรรูปโดยใช้นวัตกรรมเพิ่มมูลค่า)
๓. ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพกับนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเฉพาะโดยให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

(๓) ประเด็นการพัฒหน้าที่ ๓ : อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาขีดความสามารถในการรับมือสาธารณภัย

วัตถุประสงค์

เพิ่มพื้นที่สีเขียวและสร้างเครือข่ายเตือนภัยด้านสิ่งแวดล้อมในทุกกระดับเพื่อป้องกันสาธารณภัยที่อาจเกิดขึ้น

เป้าหมายและตัวชี้วัด

๑. ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของจำนวนเครือข่ายความร่วมมือในการอนุรักษ์ พื้นที่ฟู การเฝ้าระวังและเตือนภัยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ฐานปี ๒๕๖๓ จำนวนเครือข่ายความร่วมมือในการอนุรักษ์พื้นที่ฟู การเฝ้าระวัง และเตือนภัยของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ จำนวน ๔๘๑ เครือข่าย)
๒. จำนวนจุดความร้อน (Hot Spot) ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ ลดลงจากปีฐาน (ฐานปี ๒๕๖๓ จุดความร้อน (Hot Spot) ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ จำนวน ๖,๐๔๔ จุด)

แนวทางการพัฒนา

๑. พัฒนาผู้นำและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๒. จัดทำฐานข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๓. สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๔. สร้างและขยายเครือข่ายในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๕. เตรียมความพร้อมในการรับมือสาธารณภัยในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒
๖. บริหารจัดการพื้นที่ทางการเกษตรและวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรเพื่อลดปัญหาหมอกควัน
๗. ส่งเสริมการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจทดแทนพืชเชิงเดี่ยวเพื่อลดพื้นที่การเผา
๘. การใช้พลังงานชีวมวลทดแทนการเผาและนำเทคโนโลยีประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาหมอกควัน
๙. ปลูกจิตสำนึกและสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าหมอกควันและฝุ่นละออง

ข้อมูลด้านการเกษตรของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ (เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน)

ผลิตภัณฑ์มวลรวมของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ จำนวน ๒๑๐,๓๐๗ ล้านบาท พบว่าโครงสร้างการผลิตตามสาขาเศรษฐกิจหลักส่วนใหญ่เป็นภาคบริการ คิดเป็นมูลค่าของผลิตภัณฑ์มวลรวมเท่ากับ ๑๓๕,๗๗๘ ล้านบาท ถัดมาเป็นภาคเกษตรกรรม เท่ากับ ๕๕,๗๓๔ ล้านบาท และ ภาคอุตสาหกรรม เท่ากับ ๑๘,๗๙๘ ล้านบาท ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญของกลุ่มจังหวัด ได้แก่ ข้าว ลำไย ยางพารา ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ลิ้นจี่ กาแฟ ใคเนื้อ กระบือ และปลานิล

ประเด็นความต้องการของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ การผลิตสินค้าเกษตรหลักของกลุ่มจังหวัดฯ โดยเฉพาะข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ประสบปัญหาต้นทุนการผลิตสูง ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ต่ำ คุณภาพของผลผลิตไม่สม่ำเสมอ มีการใช้สารเคมีเกินความจำเป็น สภาพดินเสื่อมโทรม ส่งผลเสียต่อสุขภาพของเกษตรกรและผู้บริโภค จึงมีความจำเป็นต้องเพิ่มศักยภาพการผลิตสินค้าเกษตรอย่างครบวงจร เริ่มตั้งแต่การพัฒนากระบวนการผลิต การควบคุมคุณภาพ การตรวจรับรองมาตรฐาน (GAP) ส่งเสริมกระบวนการแปรรูป และเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตร เพื่อกระจายสู่ตลาดระดับบน รวมถึงส่งเสริมการพัฒนาไปสู่เกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า ตอบสนองตลาดอาหารเพื่อสุขภาพ โดยเฉพาะข้าว กาแฟ ชา ผักปลอดสารพิษ (ที่มา : แผนพัฒนาจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ เชียงราย พะเยา แพร่ และ น่าน พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)

๒.๖ ยุทธศาสตร์พัฒนาจังหวัดน่าน (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐)

เป้าหมายการพัฒนาจังหวัดน่าน คือ “เมืองแห่งความสุขและสร้างสรรค์” โดยพลิกโฉมการพัฒนา เดินหน้าสร้างเมืองน่านเมืองแห่งความสุขประชาชนมีคุณภาพชีวิตดีสังคม ร่มเย็น เศรษฐกิจได้รับการต่อยอดและสร้างมูลค่าอย่างสร้างสรรค์และเติบโตอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ตัวชี้วัดความสำเร็จตามเป้าหมายการพัฒนาจังหวัด

- ๑) อัตราของประชาชนที่อยู่ภายใต้เส้นความยากจนลดลง
- ๒) ดัชนีความก้าวหน้าของคนสูง
- ๓) ร้อยละของผู้ป่วยที่เข้าพักรักษาตัวในโรงพยาบาลลดลง
- ๔) อัตราการขยายตัวของมูลค่าด้านเศรษฐกิจเพิ่มสูงขึ้น

๕) ระดับความสำเร็จในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนับสนุนการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ

๖) อัตราการเพิ่มขึ้นพื้นที่สีเขียว

๗) ร้อยละของประชากรที่ประสบสาธารณภัยลดลง

ประเด็นการพัฒนาของจังหวัดน่าน

๑) ประเด็นการพัฒนาที่ ๑ : สุขภาพดีสร้างโอกาสและสังคมที่ร่มเย็น

๒) ประเด็นการพัฒนาที่ ๒ : สุขเศรษฐกิจสร้างสรรค์และมูลค่าสูง

๓) ประเด็นการพัฒนาที่ ๓ : สุขเติบโตอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

วัตถุประสงค์

๑) เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทุกช่วงวัยให้มีสุขภาพที่ดีมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นและสังคมที่ร่มเย็น รวมทั้งสร้างโอกาสและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของจังหวัดน่านให้เป็นกำลังคนที่มีสมรรถนะสูง เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศและจังหวัด ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๒) เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถด้านการแข่งขัน ทั้งในเชิงโครงสร้างและภาคการผลิต อุตสาหกรรมและบริการ ด้วยองค์ความรู้ความคิดสร้างสรรค์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อสร้างมูลค่าสูง

๓) เพื่อลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และภัยคุกคามทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน และที่สำคัญสร้างสมดุลในการพัฒนาเพื่อให้เกิดการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

บทที่ ๑ สถานการณ์สินค้ากาแฟ

๑. สถานการณ์สินค้ากาแฟภายนอกประเทศ

๑.๑ สถานการณ์กาแฟในปัจจุบัน (Now)

จากข้อมูลสถานการณ์การผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญ ปี ๒๕๖๖ (สำนักวิจัยเศรษฐกิจ การเกษตร, ๒๕๖๕) พบว่า สถานการณ์การผลิตกาแฟของโลกในช่วง ๕ ปีที่ผ่านมาปริมาณผลผลิตกาแฟโลกเพิ่มขึ้น ประเทศที่ผลิตกาแฟมากที่สุด ได้แก่ บราซิล รองลงมา คือเวียดนามและโคลัมเบีย ความต้องการใช้เมล็ดกาแฟของโลกมีปริมาณเพิ่มขึ้น ประเทศที่มีความต้องการใช้เมล็ดกาแฟมากที่สุด ได้แก่ กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา และบราซิล ตามลำดับ สำหรับการส่งออกเมล็ดกาแฟและกาแฟสำเร็จรูปเพิ่มขึ้น โดยประเทศผู้ส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ บราซิล เวียดนาม และโคลัมเบีย ตามลำดับ มีการนำเข้าเมล็ดกาแฟและกาแฟสำเร็จรูปเพิ่มขึ้น โดยประเทศผู้นำเข้ากาแฟที่สำคัญ ได้แก่ กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น ตามลำดับ ส่วนสถานการณ์การผลิตกาแฟของประเทศไทย พบว่า เนื้อที่ให้ผลผลิตและปริมาณผลผลิตลดลง แต่ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เพิ่มขึ้น เนื่องจากเกษตรกรโค่นต้นกาแฟที่ไม่สมบูรณ์และอายุมากออก เพื่อปลูกใหม่ทดแทนรวมทั้งโค่นต้นกาแฟที่ปลูกแซมพืชอื่น ซึ่งเริ่มให้ผลผลิตแล้ว เช่น ทูเรียน เป็นต้น ความต้องการใช้เมล็ดกาแฟของโรงงานแปรรูป และการนำเข้าเมล็ดกาแฟโดยภาพรวมเพิ่มขึ้น แต่การส่งออกเมล็ดกาแฟมีปริมาณลดลง ราคาเมล็ดกาแฟโรบัสต้าและราคาเมล็ดกาแฟอราบิก้าที่เกษตรกรขายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นไปตามทิศทางของราคาตลาดโลก

กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา (United States Department of Agriculture : USDA) ได้ประมาณการแนวโน้มการผลิตและการตลาดกาแฟโลก ปี ๒๕๖๖ ไว้ว่า ประเทศผู้ผลิตสำคัญ ได้แก่ บราซิล ปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้น เนื่องจากสภาพอากาศเอื้ออำนวยและต้นกาแฟเริ่มฟื้นตัวจากปัญหาน้ำค้างรุนแรง ในปี ๒๕๖๔ ส่วนเวียดนามผลผลิตอาจลดลงเนื่องจากราคาปุ๋ยที่เพิ่มสูงขึ้น ทำให้เกษตรกรลดการใช้ปุ๋ย จึงทำให้ผลผลิตกาแฟลดลง คาดว่าผลผลิตกาแฟพันธุ์อราบิก้าและพันธุ์โรบัสต้าจะเพิ่มขึ้นทั้งสองสายพันธุ์ ความต้องการใช้เมล็ดกาแฟโลกเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีความต้องการบริโภคเพิ่มขึ้นในกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป และสหรัฐอเมริกา ปริมาณการส่งออกเมล็ดกาแฟและกาแฟสำเร็จรูปเพิ่มขึ้น เนื่องจากผลผลิตของประเทศบราซิลที่เป็นผู้ผลิตรายใหญ่ของโลกเพิ่มขึ้น โดยประเทศที่ส่งออกมากที่สุด ได้แก่ บราซิล เวียดนาม และโคลัมเบีย การนำเข้าเมล็ดกาแฟและกาแฟสำเร็จรูปเพิ่มขึ้น โดยกลุ่มประเทศที่นำเข้ามากที่สุด ได้แก่ กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา ราคาเมล็ดกาแฟตลาดโลกมีแนวโน้มสูงขึ้น เนื่องจากปริมาณผลผลิตมีทิศทางลดลง

๑.๑.๑ การผลิตและการค้ากาแฟของโลก ปี ๒๕๖๓ - ปี ๒๕๖๖

ตารางที่ ๑ การผลิตและการค้ากาแฟของโลก ปี ๒๕๖๓ - ปี ๒๕๖๖

ผลผลิตและความต้องการใช้	ปี ๒๕๖๓	ปี ๒๕๖๔	ปี ๒๕๖๕	ปี ๒๕๖๖
ผลผลิตโลก	๑๐.๑๔	๑๐.๖๐	๙.๙๗	๑๐.๓๗
- อาราบิก้า(ล.ตัน)	๕.๗๐	๖.๑๒	๕.๒๔	๕.๕๖
- โรบัสต้า(ล.ตัน)	๔.๔๕	๔.๔๗	๔.๗๓	๔.๘๐
ความต้องการใช้ (ล.ตัน)*	๙.๗๑	๙.๗๑	๑๐.๐๓	๑๐.๐๘

- การใช้โลก				
สต็อกโลกต้นปี (ล.ต้น)*	๒.๑๗	๒.๒๘	๑.๙๕	๒.๐๕

ที่มา:กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา(USDA) * ประมาณการ ณ เดือนมีนาคม ๖๖

๑.๑.๒ ผลผลิตและความต้องการใช้

- USDA คาดคะเนผลผลิตกาแฟโลก ปี ๒๕๖๖ มี ๑๐.๓๗ ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา ร้อยละ ๓.๙๖
- บราซิล ผู้ผลิตกาแฟอันดับ ๑ ของโลก คาดว่าจะมีผลผลิตปี ๒๕๖๖ ประมาณ ๓.๗๖ ล้านตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ ๗.๗๕
- เวียดนาม ผู้ผลิตกาแฟอันดับ ๒ ของโลก และเป็นผู้ผลิตกาแฟพันธุ์โรบัสตาอันดับ ๑ ของโลก คาดว่าจะมีผลผลิตปี ๒๕๖๖ ประมาณ ๑.๘๑ ล้านตัน ลดลง ร้อยละ ๔.๓๑

ตารางที่ ๒ ราคาซื้อขายล่วงหน้ากาแฟโรบัสตา ตลาดลอนดอน (บาท/กก.) ณ มีนาคม ๒๕๖๖

เดือน-ปี	เมล็ดกาแฟโรบัสต้า
มี.ค.๖๕	๗๒.๓๓
ก.พ.๖๖	๗๓.๕๕
มี.ค.๖๖	๗๕.๘๓
% เทียบกับ มี.ค.๖๕	๒.๐๗
% เทียบกับ ก.พ.๖๖	๐.๓๘

๒. สถานการณ์สินค้ากาแฟในประเทศ

๒.๑ สถานการณ์กาแฟ ปี ๒๕๖๖

การผลิตและการตลาดกาแฟของไทย คาดว่าจะมีเนื้อที่ให้ผลเพิ่มขึ้น เนื่องจากต้นกาแฟที่ปลูกเมื่อปี ๒๕๖๒ เริ่มให้ผลผลิต ยกเว้นเนื้อที่ให้ผลผลิตกาแฟพันธุ์โรบัสต้าของภาคใต้ลดลง เนื่องจากเกษตรกรในจังหวัดชุมพรและระนอง ซึ่งเป็นแหล่งผลิตสำคัญมีการโค่นต้นกาแฟอายุมากที่ปลูกผสมในสวนทุเรียน เพื่อให้ง่ายต่อการดูแลสวนทุเรียนที่มีราคาดีกว่ากาแฟ แต่ทั้งนี้ผลผลิตและผลผลิตต่อไร่ของกาแฟยังคงเพิ่มขึ้น เนื่องจากสภาพอากาศเอื้ออำนวย มีปริมาณน้ำฝนเพียงพอ ทำให้ต้นกาแฟสมบูรณ์ ออกดอก ติดผลมากกว่าปีที่ผ่านมา

ด้านการตลาด คาดว่าจะมีความต้องการใช้เพิ่มขึ้น เนื่องจากความต้องการของโรงงานแปรรูปเพิ่มขึ้น ทั้งเพื่อการบริโภคภายในประเทศและการส่งออก โดยการส่งออกเมล็ดกาแฟจะเพิ่มขึ้นเล็กน้อย แม้ว่าผลผลิตภายในประเทศจะเพิ่มขึ้น แต่ความต้องการใช้เมล็ดกาแฟของโรงงานแปรรูปเพื่อผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ ยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง ทำให้มีการส่งออกใกล้เคียงกับปีที่ผ่านมา อีกทั้งการนำเข้าเมล็ดกาแฟจะเพิ่มขึ้น เนื่องจากความต้องการบริโภคภายในประเทศและนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ส่งออก ราคาเมล็ดกาแฟโรบัสต้าและกาแฟอาราบิก้าที่เกษตรกรขายได้จะเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาตามทิศทางของตลาดโลก

สำหรับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณการผลิต ได้แก่ ราคากาแฟในช่วงหลายปีที่ผ่านมา มีแนวโน้มลดลง ทำให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่น เช่น ไม้ยืนต้น ไม้ผล เช่น ทุเรียน แซมในสวนกาแฟ ซึ่งเริ่มให้ผลผลิต เกษตรกรจึงโค่นต้นกาแฟที่ไม่สมบูรณ์และอายุมากออก ทำให้ผลผลิตมีแนวโน้มลดลงจากสภาพอากาศแปรปรวน ฝนตกหนักช่วงกาแฟติดดอก ทำให้ดอกกาแฟร่วงและสภาพอากาศแล้งยาวนาน ต้นกาแฟได้รับน้ำไม่เพียงพอทำให้ติดผลน้อย ส่วนปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณการส่งออก ได้แก่ ความต้องการ

ใช้เมล็ดกาแฟของโรงงานแปรรูปในประเทศมีแนวโน้มสูงขึ้น จากกระแสความต้องการบริโภคในประเทศ ในขณะที่ผลผลิตในประเทศมีแนวโน้มลดลงจาก ช่วง ๕ ปี ที่ผ่านมา ทำให้การส่งออกมีทิศทางลดลง (ข้อมูล : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร)

๒.๒ การพัฒนากาแฟที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน (New)

หลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-๑๙ มีการทำงานที่บ้าน (work from home) แทนการเดินทางไปทำงานที่บริษัทหรือสำนักงาน ประกอบกับการควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-๑๙ ได้สำเร็จ และประกาศให้เป็นโรคประจำถิ่นของแต่ละประเทศ อีกทั้งแต่ละประเทศมีการเปิดประเทศเพื่อดำเนินกิจกรรมด้านต่างๆ ระหว่างประเทศต่อไป จึงเป็นโอกาสของประเทศไทย ซึ่งมีรายได้หลักจากการท่องเที่ยวและการส่งออกสินค้าเกษตร โดยกาแฟเป็นสินค้าชนิดหนึ่งที่แนวโน้มของผู้บริโภคมีความต้องการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ปัจจุบันพบว่า การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศเพิ่มความรุนแรงขึ้นทุกปีส่งผลให้ ผลผลิตกาแฟทั้งภายในประเทศและผลผลิตโลกลดลงต่อเนื่อง ประกอบกับเกษตรกรในแหล่งผลิตที่สำคัญของประเทศ พื้นที่ภาคใต้เกษตรกรมีการโค่นต้นกาแฟทิ้งเพื่อดูแลพืชหลักที่ต้องการปลูกพืชและเริ่มให้ผลผลิต เช่น ทุเรียน และปาล์มน้ำมัน ที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า (สำนักเศรษฐกิจการเกษตร ๒๕๖๕) อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยมีแหล่งที่ตั้งที่เหมาะสมในการทำเกษตรเพื่อปลูกกาแฟ

การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับกาแฟ โดยทั่วไปผู้บริโภคนิยมดื่มชาและกาแฟ ผลิตภัณฑ์ทั้ง ๒ ชนิดมีการผลิตเป็นเครื่องดื่มสำเร็จรูปแบบกึ่งอบจากใบชาและเมล็ดกาแฟสกัดเข้มข้นโดยผ่านทำแห้ง ด้วยวิธี Freeze-Dry แล้วขึ้นรูปอัดเป็นก้อน จากกระบวนการผลิตดังกล่าวทำให้กลิ่นหอมและรสชาติของส่วนผสมยังคงอยู่ ซึ่งมีชื่อทางการค้าว่า ๑,๒,CUBE สามารถชงในน้ำร้อนหรือน้ำเย็น นอกจากนี้ บรรจุภัณฑ์ ๑,๒,CUBE เป็นซองแบบซิปล็อคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ผลิตจากกระดาษเคลือบพลาสติกและฟิล์มกันน้ำ โดยลดปริมาณการใช้พลาสติกกล่องร้อยละ ๑๓ เมื่อเทียบกับบรรจุภัณฑ์ กระดาษเคลือบพลาสติกทั่วไป มีการวางจำหน่ายผ่านเว็บไซต์ Amazon จำนวน ๑๕ ก้อน/ซอง ใน ราคา ๖๐๐ เยน (ศูนย์วิจัยวิจัยเพื่ออุตสาหกรรมอาหาร ๒๕๖๕)

๒.๓ แนวทางการพัฒนากาแฟของประเทศไทยอย่างยั่งยืนในอนาคตอีก ๓ ปี (Next)

การพัฒนากาแฟของประเทศไทยอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยการเร่งศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนากาแฟไทยในเชิงลึก เพื่อจัดทำแนวทางพัฒนาอย่างจริงจังในทุกมิติตลอดห่วงโซ่มูลค่า ดังนี้

ด้านการผลิต จากการผลิตที่มีข้อจำกัดในการขยายพื้นที่ปลูก ปัญหาด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทำให้ผลกาแฟสุกหลายรุ่นส่งผลต่อการจัดการด้านแรงงานเก็บเกี่ยว (กรมวิชาการเกษตร, ๒๕๖๕ : ๒๔) ปัญหาสภาพอากาศแปรปรวนที่รุนแรงจนส่งผลกระทบต่อปริมาณ ผลผลิตกาแฟภาพรวมประเทศลดลงต่อเนื่อง และประเทศไทยประสบปัญหาต้นทุนการผลิตกาแฟที่สูงกว่าประเทศเพื่อนบ้านในแถบภูมิภาคอาเซียน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, ๒๕๖๖ : ๓๓) รวมถึง ปัญหาการขอมตรฐานสินค้าที่มีข้อจำกัดเอกสารสิทธิที่ดินทำกินอันเนื่องมาจากการปลูกกาแฟในที่สูงบางสวนพื้นที่อยู่ในป่า (ศิริพร กิตติการกุล และคณะ, ๒๕๖๕ : ๑๐๓) จึงจำเป็นต้องมีการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยการส่งเสริมการใช้พันธุ์กาแฟคุณภาพดีเพื่อเพิ่มผลผลิต การผลิต การขยายพื้นที่ปลูกตามความเหมาะสมในแต่ละภูมิภาคโดยใช้หลักการบริหารจัดการพื้นที่ (zoning) การส่งเสริมการใช้ปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพและการนำเทคโนโลยีนวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้เพื่อลดต้นทุนการผลิต ตลอดจนมีระบบเตือนภัยเพื่อลดความเสี่ยงจากสภาพอากาศแปรปรวนที่อาจส่งผลกระทบต่อผลผลิตกาแฟ จะทำให้กาแฟไทยมีศักยภาพสามารถแข่งขันกับประเทศผู้ส่งออกกาแฟ โดยเฉพาะในแถบภูมิภาค

อาเซียนเพิ่มขึ้น รวมถึงเพื่อเป็นการลดผลกระทบแก่เกษตรกรจากประเทศไทยเปิดตลาดนำเข้ากาแฟเสรีตามข้อตกลง WTO และเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA)

นอกจากนี้ กระแสการใส่ใจสิ่งแวดล้อมจะก่อให้เกิดเทรนด์การปลูกกาแฟที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและการลดคาร์บอนในกระบวนการผลิตกาแฟที่มากขึ้น รวมถึงความนิยมร้านกาแฟระดับชุมชนและการเติบโตของผู้ประกอบการขนาดเล็กและกลางในประเทศมีเพิ่มขึ้น การสร้างเรื่องราวพร้อม ๆ กับการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานกาแฟให้มีรสชาติที่โดดเด่น การสร้างแบรนด์ผ่านเกษตร อัตลักษณ์และ/หรือการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) การวิจัยและพัฒนาต่อยอดเพื่อแปรรูป ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่หลากหลาย ตลอดจนการนำวัสดุเหลือใช้มาสร้างมูลค่าเพิ่มจะเป็นการสร้างคุณค่าให้ กาแฟเกิดความแตกต่างเพื่อให้ผู้บริโภคพึงพอใจเพิ่มขึ้น

ด้านการตลาด จากแนวโน้มความนิยมบริโภคกาแฟมีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และ ภายหลังจากการแพร่ระบาดโควิด-๑๙ ผู้บริโภคมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นการชงกาแฟเองที่บ้าน เพิ่มขึ้น (โดยใช้บริการส่งเมล็ดกาแฟตรงถึงหน้าบ้าน) ตลอดจนการเปิดประเทศเพื่อขับเคลื่อนธุรกิจ ต่าง ๆ ส่งผลให้ความต้องการใช้กาแฟเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตลาดออนไลน์จะมีบทบาทที่สำคัญมากขึ้นสำหรับธุรกิจกาแฟ การพัฒนาเครือข่ายข้อมูลกลุ่มรับซื้อและจัดการผลผลิต รวมถึงการใช้เทคโนโลยีสื่อสาร (อินเทอร์เน็ต) เพื่อให้เกิดความสะดวกและเชื่อมโยงมากขึ้น เช่น การสร้าง แพลตฟอร์มขายสินค้าออนไลน์ การสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้บริโภคผ่านระบบตรวจสอบย้อนกลับ ตลอดจนการเชื่อมโยงสู่อุตสาหกรรมอื่น ๆ ได้แก่ การท่องเที่ยว เป็นต้น

ด้านการบริหารจัดการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะภาครัฐ ควรจัดทำฐานข้อมูล ผู้เกี่ยวข้องตลอดโซ่อุปทาน ส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกร ตลอดจนการวิจัยพัฒนาและการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานการผลิตเพื่อรองรับการเติบโตของอุตสาหกรรมกาแฟในอนาคต

จากการวิเคราะห์สถานการณ์กาแฟในปัจจุบัน (Now) การพัฒนากาแฟที่เกิดขึ้นใน ปัจจุบัน (New) และแนวทางการพัฒนากาแฟของประเทศไทยอย่างยั่งยืนในอนาคตอีก ๓ ปี (Next) สามารถสรุปได้ดังตารางที่ ๓

ตารางที่ ๓ การวิเคราะห์ Now, New และ Next ของกาแฟไทย

<p>Now (สิ่งที่มียู่ / เป็นอยู่ / เผชิญอยู่ ในปัจจุบัน)</p>	<p>New (สิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน)</p>	<p>Next (อนาคตจะเกิดอะไร จะเป็นอย่างไร)</p>
<p>ด้านการผลิต ปี ๒๕๖๐-๒๕๖๕ เนื้อที่ให้ผลผลิตและปริมาณผลผลิตลดลง แต่ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามปี ๒๕๖๖ คาดว่า จะมีเนื้อที่ให้ผลรวมเพิ่มขึ้นจากต้นกาแฟที่ปลูกเมื่อปี ๒๕๖๒ เริ่มให้ผลผลิต ยกเว้นเนื้อที่ให้ผลผลิตกาแฟพันธุ์โรบัสต้าของภาคใต้ลดลง เนื่องจากเกษตรกรมีการโค่นต้นกาแฟทิ้งเพื่อดูแลพืชหลักที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า</p> <p>ด้านการตลาด ความต้องการใช้เมล็ดกาแฟของโรงงานแปรรูป และการนำเข้าเมล็ดกาแฟโดยภาพรวมเพิ่มขึ้น แต่การส่งออกเมล็ดกาแฟมีปริมาณลดลงเนื่องจากความต้องการใช้ในประเทศเพิ่มขึ้น ด้านราคामะลัดกาแฟโรบัสต้า และราคามะลัดกาแฟอราบิก้าที่เกษตรกรขายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นไปตามทิศทางของราคา ตลาดโลก</p> <p>ข้อได้เปรียบของกาแฟในปัจจุบัน ๑. การมีพื้นที่เพาะปลูกกาแฟที่เชื่อมโยงกับตลาด ผู้บริโภคขนาดใหญ่ในประเทศ ๒. เครือข่ายสังคมกาแฟมีความสัมพันธ์เหนียวแน่น และสนับสนุนกัน ทำให้องค์ความรู้ในการพัฒนาคุณภาพกาแฟไทยเติบโตเร็วมาก ๓. มาตรฐานการผลิตกาแฟต้นน้ำของไทยก้าวไกล ไม่แพ้แหล่งปลูกในต่างประเทศ</p>	<p>ด้านการผลิต การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศเพิ่มความรุนแรงขึ้นทุกปี ส่งผลให้ผลผลิตกาแฟทั้งภายในประเทศและผลผลิตโลกลดลงต่อเนื่อง (สำนักเศรษฐกิจการเกษตร ๒๕๖๕)</p> <p>ด้านการสร้างมูลค่าเพิ่ม การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับกาแฟ โดยทั่วไปผู้บริโภคนิยมดื่มชาและกาแฟ ผลิตภัณฑ์ทั้ง ๒ ชนิด มีการผลิตเป็นเครื่องดื่มสำเร็จรูปแบบก้อนจากใบชาและเมล็ดกาแฟสกัดเข้มข้นโดยผ่านทำแห้งด้วยวิธี Freeze-Dry บรรจุภัณฑ์เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมผลิตจากกระดาษเคลือบพลาสติกและฟิล์มกันน้ำ สามารถลดปริมาณการใช้พลาสติกได้ (ศูนย์วิจัยเพื่ออุตสาหกรรมอาหาร ๒๕๖๖)</p> <p>ด้านการตลาด - การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคภายหลังการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-๑๙ - การเปิดประเทศเพื่อดำเนินกิจกรรมด้านต่างๆ ระหว่างประเทศต่อไป เป็นโอกาสของประเทศไทย จากการท่องเที่ยวและการส่งออกสินค้าเกษตร - ความต้องการกาแฟมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สำนักเศรษฐกิจการเกษตร ๒๕๖๕)</p>	<p>ด้านการผลิต การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การขยายพื้นที่ปลูกตามความเหมาะสมในแต่ละภูมิภาค การใช้ปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพและการนำเทคโนโลยีนวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้เพื่อลดต้นทุนการผลิต ตลอดจนมีระบบเตือนภัยเพื่อลดความเสี่ยงจากสภาพอากาศแปรปรวน</p> <p>ด้านการสร้างมูลค่าเพิ่ม การปลูกกาแฟที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการลดคาร์บอนในกระบวนการผลิตกาแฟที่มากขึ้น การสร้างคุณค่าให้กาแฟเกิดความแตกต่าง ได้แก่ รสชาติที่โดดเด่น การสร้างแบรนด์ เรื่องราวผ่านเกษตรอัตลักษณ์และ/หรือการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) การวิจัยและพัฒนาต่อยอดเพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์ใหม่ที่หลากหลาย ตลอดจนการนำวัสดุเหลือใช้มาสร้างมูลค่าเพิ่ม</p> <p>ด้านการตลาด การพัฒนาเครือข่ายข้อมูล การใช้เทคโนโลยีสื่อสาร (อินเทอร์เน็ต) เพื่อให้เกิดความสะดวกและเชื่อมโยงมากขึ้น เช่น การสร้างแพลตฟอร์มขายสินค้าออนไลน์ การสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้บริโภคผ่านระบบตรวจสอบย้อนกลับ ตลอดจนการเชื่อมโยงสู่อุตสาหกรรม อื่น ๆ ได้แก่ การท่องเที่ยว</p> <p>ด้านการบริหารจัดการ จัดทำฐานข้อมูลผู้เกี่ยวข้องตลอดโซ่อุปทาน ส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกร การวิจัยพัฒนา และการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานการผลิต</p>

ตารางที่ ๓ (ต่อ)

Now (สิ่งที่มีอยู่ / เป็นอยู่ / เผชิญอยู่ ในปัจจุบัน)	New (สิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน)	Next (อนาคตจะเกิดอะไร จะเป็นอย่างไร)
<p>ปัญหาของกาแฟในปัจจุบัน</p> <p>๑. โครงสร้างการผลิตต้นน้ำอ่อนไหวต่อความเสี่ยง โดยเฉพาะพื้นที่ทางภาคเหนือของไทย ส่วนมากเป็นไร่ขนาดเล็กกระจายตัว อยู่ในชุมชนชาติพันธุ์บนดอย ซึ่งเป็นพื้นที่ปลูกลาดชัน ยากต่อการใช้เครื่องจักรหรือเครื่องทุ่นแรงในการทำเกษตร จึงใช้แรงงานมนุษย์เป็นส่วนใหญ่ ต้นทุนแรงงานในไร่กาแฟจึงสูง</p> <p>๒. ภาวะภูมิอากาศแปรปรวน ฝนตกในช่วงผลผลิต ออกดอกส่งผลให้ผลผลิตเมล็ดกาแฟลดลง</p> <p>๓. นโยบายภาษีที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาวงการกาแฟอย่างยั่งยืน</p> <p>๔. ความเชื่อมั่นในกาแฟไทยอาจลดลง เนื่องจากผู้ผลิตกาแฟไทยไม่มีแรงจูงใจในการพัฒนาคุณภาพ</p>		

ข้อมูล : รายงานการศึกษากลุ่ม กลุ่มปฏิบัติการที่ ๒ หลักสูตร นักบริหารการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ ระดับสูง (นบส.) รุ่นที่ ๘๓

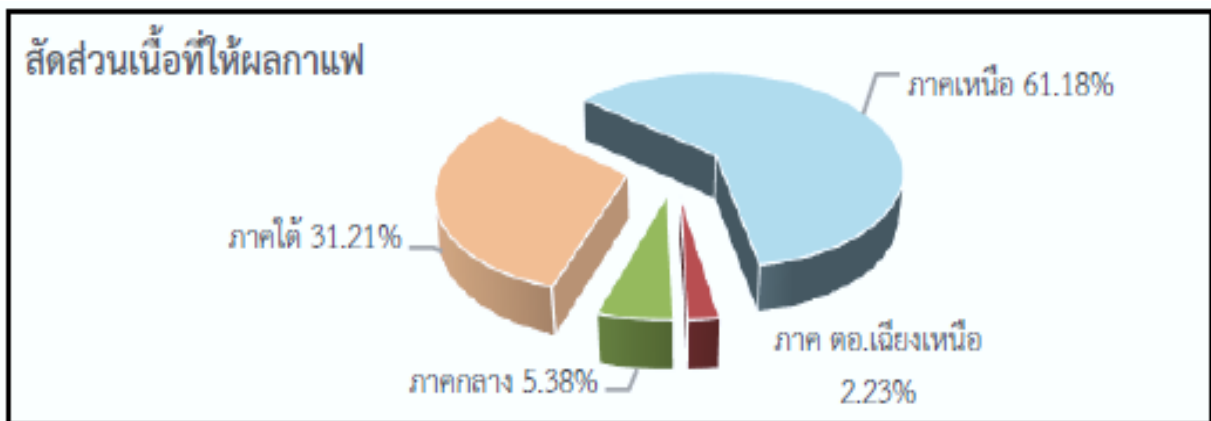
๒.๔ การผลิต

ตารางที่ ๔ ข้อมูลการผลิตกาแฟในประเทศไทย ปี ๒๕๖๓ - ปี ๒๕๖๖

รายการ	ปี ๖๓/๖๔(๖๔)	ปี ๖๔/๖๕(๖๕)	ปี ๖๕/๖๖(๖๖)*
เนื้อที่ยืนต้น (ไร่)	๒๖๘,๔๙๒	๒๔๒,๔๖๕	๒๐๙,๓๘๘
เนื้อที่ให้ผล (ไร่)	๒๒๘,๗๐๕	๒๐๒,๘๑๒	๑๗๖,๑๖๕
ผลผลิต (ตัน)	๒๑,๗๗๕	๑๘,๖๘๙	๑๕,๔๙๕
ผลผลิต/ไร่(กก.)	๙๕	๙๒	๘๘

หมายเหตุ *ปี ๖๕/๖๖ เป็นข้อมูลผลการพยากรณ์เดือน มี.ค.๖๖ ที่มา:สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

- ปี ๒๕๖๕/๖๖ เนื้อที่ให้ผล ๑๗๖,๑๖๕ ไร่ แยกเป็นเนื้อที่พันธุ์อาราบิก้า ๑๐๐,๙๕๖ ไร่ พันธุ์โรบัสตา ๗๕,๒๐๙ ไร่ ผลผลิต ๑๕,๔๙๕ ตัน แยกเป็นผลผลิตอาราบิก้า ๘,๖๖๒ ตัน โรบัสตา ๖,๘๓๓ ตัน โดยเนื้อที่อยู่ในภาคเหนือ ร้อยละ ๖๑.๑๘ ภาคใต้ร้อยละ ๓๑.๒๑ ภาคกลางร้อยละ ๕.๓๘ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ ๒.๒๓

ตารางที่ ๕ ผลผลิตออกสู่ตลาดมาก ในช่วงเดือน ม.ค. - ก.พ.

ปริมาณผลผลิตกาแฟ(ตัน)	ปี ๖๔	ปี ๖๕	ปี ๖๖*
อาราบิก้า	๙,๐๘๗	๙,๑๓๕	๘,๖๖๒
โรบัสตา	๑๒,๖๘๘	๙,๕๕๔	๖,๘๓๓

ต้นทุนการผลิต	ปี 2565		ปี 2566	
	อาราบิก้า	โรบัสตา	อาราบิก้า	โรบัสตา
ต้นทุนการผลิต(บาท/ต่อไร่)	7,967.39	7,405.37	7,935.74	7,457.13
- ต้นทุนผันแปร	5,702.77	5,262.01	5,640.53	5,278.07
- ต้นทุนคงที่	2,264.62	2,143.36	2,295.21	2,179.06
ต้นทุนการผลิต(บาท/กก.)	87.55	79.63	92.28	81.95

๒.๕ การตลาด

ตารางที่ ๖ การนำเข้า – ส่งออกกาแฟของไทย

ปริมาณ : ตัน มูลค่า : ล้านบาท

การนำเข้า	๒๕๖๕		๒๕๖๕ (ม.ค.-มี.ค.)		๒๕๖๖ (ม.ค.-มี.ค.)	
	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ลบ.)	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ลบ.)	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ลบ.)
เมล็ดกาแฟดิบ	๖๑,๙๘๒	๕,๔๒๔	๓๓๒	๒๒๘	๒,๓๗๕	๒๒๐
เมล็ดกาแฟคั่วรวมทั้งที่บดแล้ว	๑,๖๗๑	๘๘๔	๓๔๖	๑๕๘	๔๕๑	๒๕๗
กาแฟสำเร็จรูป	๙,๔๑๑	๓,๒๓๐	๒,๒๙๓	๗๖๒	๒,๓๒๐	๗๗๕
กาแฟสำเร็จรูปอื่น ๆ	๖,๘๙๐	๑,๑๖๙	๑,๙๕๐	๓๐๔	๑,๗๖๓	๒๖๙
การส่งออก	๒๕๖๕		๒๕๖๕ (ม.ค.-มี.ค.)		๒๕๖๖ (ม.ค.-มี.ค.)	
	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ลบ.)	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ลบ.)	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ลบ.)
เมล็ดกาแฟดิบ	๓๗๔	๗๕	๑๙	๕	๓๔	๗
เมล็ดกาแฟคั่วรวมทั้งที่บดแล้ว	๒๐๑	๕๑	๒๙	๗	๔๐	๑๒
กาแฟสำเร็จรูป	๒,๓๑๔	๖๔๑	๖๐๒	๑๖๗	๕๔๖	๑๔๖
กาแฟสำเร็จรูปอื่น ๆ	๒๒,๔๐๔	๓,๒๓๑	๕,๖๗๖	๗๙๔	๕,๐๗๘	๗๘๓

ที่มา: กรมศุลกากร (นำเข้า-ส่งออก ถึงเดือน มี.ค. ๒๕๖๖)

๒.๖ สิ้นค้ากาแฟประจำไตรมาสที่ ๑/๒๕๖๖ เดือนมีนาคม

ตารางที่ ๗ ราคาที่เกษตรกรขายได้ ณ ไร่นา ณ มีนาคม ๖๖

บาท:กิโลกรัม

ไตรมาส/ปี	ผลกาแฟอาราบิก้าสด	กาแฟอาราบิก้า(กะลา)	สารกาแฟโรบัสตา
ราคาเฉลี่ย ๑/๖๖	๒๔.๖๐	๒๑๓.๒๔	๗๒.๕๗
ราคาเฉลี่ย ๔/๖๕	๒๖.๘๙	๑๗๖.๙๙	๖๖.๗๕
ราคาเฉลี่ย ๑/๖๕	๒๒.๗๘	๑๔๗.๕๔	๗๓.๖๖
เทียบกับ ๔/๖๕ (%)	-๘.๕๒%	๒๐.๔๘%	๘.๗๒%
เทียบกับ ๑/๖๕ (%)	๗.๙๗%	๔๔.๕๒%	-๑.๔๘%

ตารางที่ ๘ การใช้เมล็ดกาแฟดิบภายในประเทศ

ตัน

การใช้ภายในประเทศ	ปี ๖๔	ปี ๖๕	ปี ๖๖*
		๙๗,๖๕๘	๙๐,๐๐๐

ที่มา : คณะทำงานพืชกาแฟ *ประมาณการ

บทที่ ๒ ข้อมูลทั่วไป และข้อมูลกาแพจังหวัดน่าน

๑. ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดน่าน

๑) ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่

จังหวัดน่าน เป็นจังหวัดชายแดน ตั้งอยู่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑๐๑ ประมาณ ๖๖๘ กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ ๗.๕๘ ล้านไร่ (ข้อมูลจากการแผนที่การใช้ที่ดินของกรมพัฒนาที่ดิน ; ๒๕๖๔) โดยพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาถึงร้อยละ ๘๗.๒ ของพื้นที่ทั้งหมด สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ ๒,๑๑๕ เมตร

๒) อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	มีพื้นที่ติดต่อกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ เชียงฮ่อน - หงสา (สปป.ลาว)
ทิศตะวันออก	มีพื้นที่ติดต่อกับแขวงไชยบุรีติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และจังหวัดอุตรดิตถ์
ทิศใต้	มีพื้นที่ติดกับจังหวัดแพร่
ทิศตะวันตก	มีพื้นที่ติดกับอำเภอปง จังหวัดพะเยา อำเภอสองแคว กับจังหวัดพะเยา

๓) สภาพพื้นที่

สภาพพื้นที่โดยทั่วไปของจังหวัดน่าน เนื้อที่ประมาณ ๘๕ % ของเนื้อที่จังหวัดส่วนใหญ่ประกอบด้วยภูเขาและป่าไม้ที่มีความลาดชันเกินกว่า ๓๐ เปอร์เซ็นต์ มีทิวเขาหลวงพระบางและทิวเขาฝิปันน้ำ ซึ่งเป็นทิวเขาหินแกรนิต ที่มีความสูง ๖๐๐-๑,๒๐๐ เมตร เหนือระดับน้ำทะเล มีลักษณะเป็นภูเขาลูกคลื่นลอนลาด และลูกคลื่นลอนชัน มีพื้นที่ราบลุ่มมีเป็นส่วนน้อย ได้แก่ ที่ราบกว้างใหญ่อยู่ในลุ่ม น่านาน - สาตามล่าน่านาน และที่ราบลุ่มแคบๆ อยู่แถบอำเภอนาน้อยตอนใต้ อำเภอท่าวังผา อำเภอปัว อำเภอเชียงกลาง และอำเภอทุ่งช้าง ภูเขาที่มีความสูงมากอยู่บริเวณเขตชายแดนติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ภูเขาที่สำคัญ ได้แก่ ดอยภูคา ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของเขตอำเภอปัว เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำน่าน ภูเขาที่สูงที่สุดในจังหวัดน่าน คือดอยภูแว มีความสูง ๑,๘๓๗ เมตร เหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ในเขตท้องที่อำเภอปัว เนื่องจากสภาพพื้นที่จังหวัดน่านเป็นภูเขาสูงและป่าไม้ ทำให้มีลุ่มน้ำ และแหล่งน้ำที่เป็นต้นกำเนิดของต้นน้ำลำธารสำคัญหลายสาย เช่น แม่น่านาน แม่น้ำว้า แม่น้ำสา แม่น้ำสมุน แม่น้ำยาว แม่น้ำปัว และแม่น้ำกอน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีลำธารและลำห้วยจำนวนมาก ชาวบ้านจึงมักตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ใกล้กับแหล่งน้ำ เพราะต้องใช้น้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภค พื้นที่จังหวัดน่าน เป็นพื้นที่เสี่ยงประสบภัยแล้งและอุทกภัยเป็นประจำทุกปี ซึ่งสร้างความเสียหายต่อพื้นที่ทางการเกษตรและผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรเป็นอย่างมาก โดยเริ่มจากครั้งหลังของเดือนตุลาคมเป็นต้นไป จังหวัดน่านจะมีปริมาณน้ำฝนลดลงในช่วงระยะดังกล่าว และในฤดูร้อนที่ ฝนตกจะเกิดพายุฝนฟ้าคะนองจะเกิดจากพายุฝนฟ้าคะนองจะเกิดลักษณะเช่นนี้เป็นประจำทุกปี ในพื้นที่ทุกอำเภอของจังหวัดน่าน สาเหตุของปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยจังหวัดน่าน เนื่องจากจังหวัดน่าน ได้รับอิทธิพลมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดพาเอาความชุ่มชื้นมาสู่

พื้นที่ภาคเหนือ ทำให้มีฝนตกชุกในเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน เป็นประจำทุกปี และในห้วงเดือนตุลาคมถึงเดือนเมษายน จังหวัดน่านจะมีปริมาณน้ำฝนลดลงมีผลกระทบทำให้มีพื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง ทั้ง ๑๕ อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองน่าน อำเภอภูเพียง อำเภอ บ้านหลวง อำเภอท่าวังผา อำเภอปัว อำเภอสันติสุข อำเภอสองแคว อำเภอบ่อเกลือ อำเภอทุ่งช้าง อำเภอเชียงกลาง อำเภอเวียงสา อำเภอนาน้อย อำเภอนาหมื่น อำเภอแม่จริม และอำเภอเฉลิมพระเกียรติและมีพื้นที่เสี่ยงการเกิดอุทกภัย ในห้วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน จำนวน ๑๕ อำเภอ เช่นกัน

๔) ลักษณะดิน

ทรัพยากรดิน แบ่งกลุ่มเนื้อดินตามชุดดินประกอบด้วยดินในพื้นที่ราบลุ่ม ดินบริเวณพื้นที่ตอนที่อยู่เขตดินแห้ง ดินบริเวณพื้นที่ภูเขาสูง และพื้นที่เบ็ดเตล็ด ดังนี้

๑) ดินในพื้นที่ราบลุ่ม พื้นที่ราบลุ่มหรือพื้นที่น้ำขังส่วนใหญ่พบบริเวณพื้นที่ราบตะกอนน้ำพาและตะกอลำน้ำ บางส่วนพบบริเวณพื้นที่ราบในหุบเขา ช่วงฤดูฝนมีน้ำแช่ขังและหรือมีระดับน้ำใต้ดินอยู่ใกล้ผิวดินเป็นเวลานาน การระบายน้ำค่อนข้างเลวถึงเลวมาก ดินมีสีเทาหรือสีเทาอ่อน จุดประสีตลอดหน้าตัดดินซึ่งบ่งบอกถึงมีน้ำแช่ขังในหน้าตัดดิน ปฏิกริยาดินส่วนใหญ่เป็นกรดปานกลางถึงเป็นด่างปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ปานกลางถึงสูง ประกอบด้วย ๔ ชุดดิน ได้แก่ชุดดินพาน (Ph) ชุดดินน่าน (Na) ชุดดินแม่สาย (Ms) และชุดดินดินตะกอนน้ำพาเชิงซ้อนที่มีการระบายน้ำเลว (AC-pd) จำแนกตามกลุ่มเนื้อดินอย่างกว้างๆ ได้ ๓ กลุ่ม ดังนี้ (สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน, ๒๕๔๘ก; ๒๕๔๘ข; ๒๕๔๘ค; สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน, ๒๕๕๒ก)

- กลุ่มเนื้อดินที่เป็นดินเหนียว มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วน ดินร่วนเหนียวปนทรายแป้งหรือดินเหนียว ส่วนดินล่างเป็นดินเหนียวหรือดินเหนียวปนทรายแป้ง บางบริเวณอาจได้รับอิทธิพลของหินปูนหรือหินอัคนี ทำให้มีเนื้อดินเป็นดินเหนียวจัด ได้แก่ ชุดดินพาน (Ph) ชุดดินน่าน (Na)

- กลุ่มดินร่วนปนทรายแป้งกลุ่มเนื้อดินที่เป็นดินร่วน มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายแป้ง ส่วนดินล่างเป็นดินร่วน ดินร่วนเหนียว ดินร่วนปนทราย ดินร่วนเหนียวปนทราย หรือดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ได้แก่ ชุดดินแม่สาย (Ms)

- กลุ่มดินร่วนมีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนได้แก่ชุดดินดินตะกอนน้ำพาเชิงซ้อนที่มีการระบายน้ำเลว (AC-pd)

ตารางที่ ๙ แสดงกลุ่มเนื้อดินตามชุดดินของจังหวัดน่าน

สภาพพื้นที่	สัญลักษณ์ แผนที่	รายละเอียด	ชุดดิน	พื้นที่	
				ไร่	ร้อยละ
พื้นที่ลุ่ม	๑	ดินเหนียว	Ph และ Na	๕๓,๕๖๗	๐.๗๕
	๒	ดินทรายแป้ง	Ms	๘๗,๑๙๑	๑.๒๒
	๓	ดินร่วน	AC-pd,	๕๑,๑๓๔	๐.๗๑
พื้นที่ดอน เขตดินแห้ง	๔	ดินเหนียวเขต ดินแห้ง	Bg Cg Mt และ Wi	๑๐๙,๘๗๑	๑.๕๓
	๕	ดินร่วนริม แม่น้ำเขตดิน แห้ง	Cm Don, และ Kp	๔๑,๓๐๗	๐.๕๘
	๖	ดินร่วนละเอียด เขตดินแห้ง	Ds และ AC- wd	๕๔,๒๕๙	๐.๗๖
	๗	ดินร่วนหยาบ เขตดินแห้ง	Sp	๑,๕๖๑	๐.๐๒
	๘	ดินลึกปาน กลางถึงเศษหิน เขตดินแห้ง	Ws	๓๑,๕๕๘	๐.๔๔
	๙	ดินเหนียว	Ph และ Na	๕๓,๕๖๗	๐.๗๕
	๑๐	ดินต้นถึงชั้นหิน พื้นเขตดินแห้ง	Li และ Tl	๒๗๙,๙๕๙	๓.๙๐
พื้นที่ภูเขาสูง	๑๑	พื้นที่ที่มีความ ลาดชันมากกว่า ๓๕ %	SC:slope complex	๖,๐๗๒,๘๘๓	๘๔.๗๐
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	๑๒	ที่อยู่อาศัยและ สิ่งก่อสร้าง	U	๑๒๑,๙๖๒	๑.๗๐
	๑๓	พื้นที่น้ำ	W	๔๙,๒๔๓	๐.๖๙
	๑๔	พื้นที่อื่นๆ		๗๙,๗๐๙	๑.๑๑
รวมเนื้อที่ทั้งหมด				๗,๑๗๐,๐๔๕	๑๐๐.๐๐

๒) ดินบริเวณพื้นที่ตอนที่อยู่เขตดินแห้ง ดินมีช่วงแห่งนานในรอบปีและแห้งติดต่อกันมากกว่า ๔๕ วัน หรือแห้งรวมกันมากกว่า ๙๐ วันในรอบปี การเพาะปลูกพืชจะทำได้เฉพาะในช่วงฤดูฝน หลังจากช่วงนี้จะต้องมีแหล่งน้ำไว้ใช้ในเวลาที่พืชขาดน้ำ มีทำการเกษตรกรรมบริเวณพื้นที่สันดินริมน้ำเนินตะกอนรูปพัด ตะพักลำน้ำระดับกลางถึงสูง สภาพพื้นที่มีตั้งแต่ราบเรียบ ลูกคลื่น เนินเขาถึงพื้นที่สูงชัน บริเวณพื้นที่ที่ได้รับอิทธิพลของหินและโครงสร้างทางธรณีวิทยา ที่มีกระบวนการกร่อนและการปรับระดับของพื้นที่ทั้งหินตะกอน หินแกรนิต หินบะซอลต์ และหินคาสต์ มีระดับน้ำใต้ดินอยู่ลึกกว่า ๒ เมตร พื้นที่ราบมีการระบายน้ำของดินดีปานกลางหรือดี พื้นที่ตอนถึงพื้นที่สูงชัน มีการระบายน้ำดีหรือดีมากเกินไปมีสีดำ สีน้ำตาล สีเหลืองหรือสีแดง และอาจพบจุดประสีเล็กน้อย ค่าปฏิกิริยาดินมีตั้งแต่เป็นกรดจัดจนถึงเป็นด่างปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำถึงสูง ซึ่งขึ้นอยู่กับกระบวนการทางดินและชนิดของวัตถุต้นกำเนิดดิน ประกอบด้วย ๑๖ ชุดดิน ได้แก่ชุดดินบ้านจ้อย (Bg), ชุดดินเชียงของ (Cg) ชุดดินแม่แตง (Mt) ชุดดินวังไทร (Wi) ชุดดินเชียงใหม่ (Cm) ชุดดินดงยางเอน (Don) ชุดดินกำแพงเพชร (Kp) ชุดดินด่านซ้าย (Ds) ชุดดินสันป่าตอง (Sp) ชุดดินตะกอนลำน้ำเชิงซ้อนที่มีการระบายน้ำดี (AC-wd) ชุดดินวังสะพุง (Ws) ชุดดินเชียงคาน (Ch) ชุดดินแม่ริม (Mr) ชุดดินภูสะนา (Ps) ชุดดินลี่ (Li) และชุดดินท่าลี่ (TL) จำแนกตามกลุ่มเนื้อดินอย่างกว้าง ๆ ได้ ๔ กลุ่ม ดังนี้ (สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน, ๒๕๔๘ก; ๒๕๔๘ข; ๒๕๔๘ค; สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน, ๒๕๕๒ก)

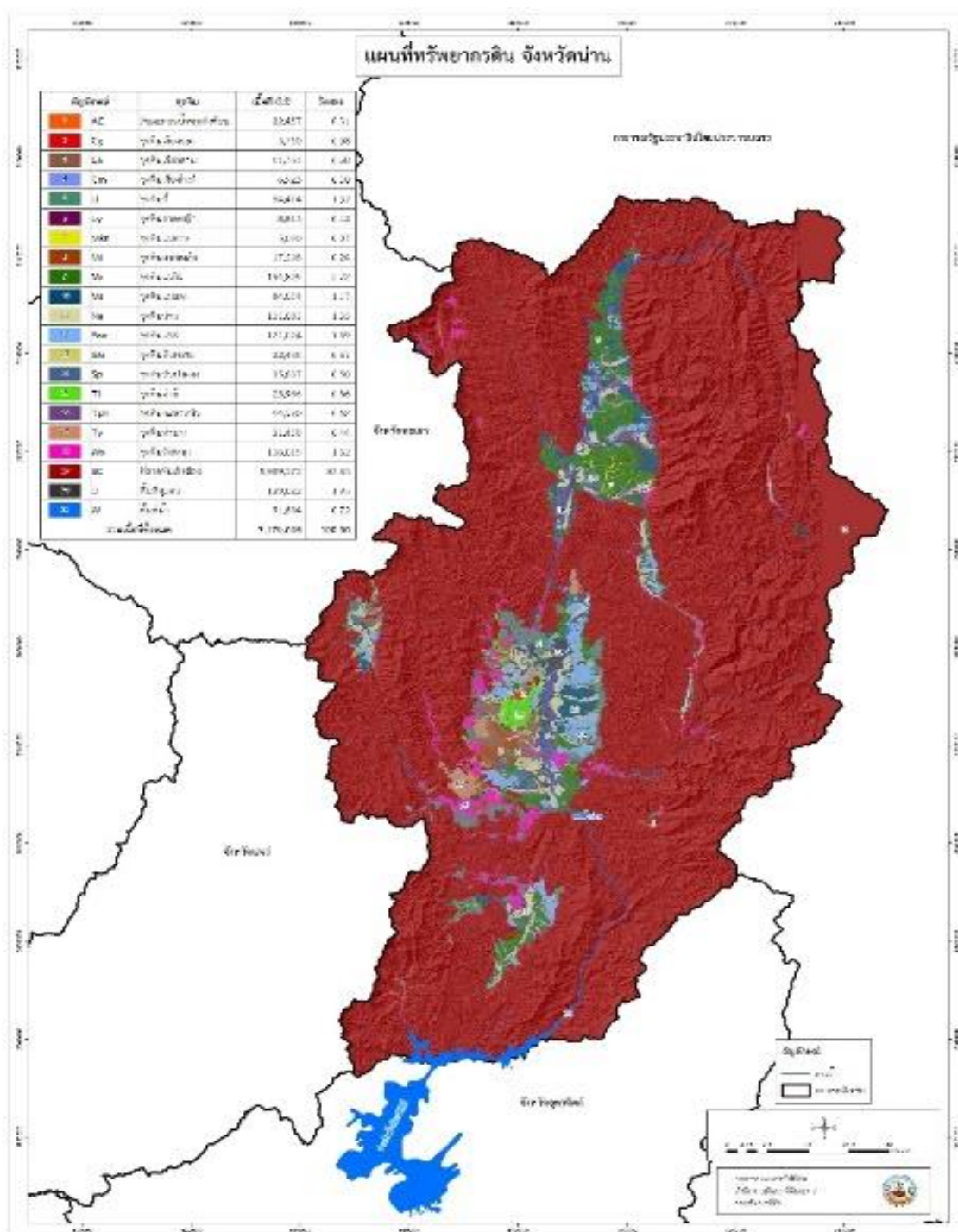
- กลุ่มเนื้อดินที่เป็นดินเหนียว มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วน ดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ดินร่วนเหนียวหรือดินเหนียว ส่วนดินล่างเป็นดินเหนียวหรือดินเหนียวปนทรายแป้ง ได้แก่ ชุดดินบ้านจ้อย (Bg) ชุดดินเชียงของ (Cg) ชุดดินแม่แตง (Mt) และชุดดินวังไทร (Wi)

- กลุ่มเนื้อดินที่เป็นดินร่วน มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วน ดินร่วนปนทราย ดินร่วนเหนียวปนทราย ดินร่วนปนทรายแป้ง ส่วนดินล่างเป็นดินร่วน ดินร่วนเหนียว ดินร่วนเหนียวปนทราย หรือดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ได้แก่ ชุดดินเชียงใหม่ (Cm) ชุดดินดงยางเอน (Don) ชุดดินกำแพงเพชร (Kp) ชุดดินด่านซ้าย (Ds) ชุดดินสันป่าตอง (Sp) และชุดดินตะกอนลำน้ำเชิงซ้อนที่มีการระบายน้ำดี (AC-wd)

- กลุ่มเนื้อดินที่เป็นดินตื้น มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายหรือดินร่วนเหนียว ส่วนดินล่างเป็นดินร่วน ดินร่วนเหนียวหรือดินเหนียวปนกับกรวดหรือลูกรัง ปริมาณเท่ากับหรือมากกว่าดินลึกปานกลางถึงเศษหินเขตดินแห้ง ได้แก่ ชุดดินวังสะพุง (Ws) ร้อยละ ๓๕ โดยปริมาตรหรือพบชั้นหินพื้นหรือชั้นมาร์ล ภายในความลึก ๕๐ เซนติเมตรจากผิวดิน ได้แก่ ชุดดินเชียงคาน (Ch) ชุดดินแม่ริม (Mr) ชุดดินภูสะนา (Ps) ชุดดินลี่ (Li) และชุดดินท่าลี่ (TL)

๓) บริเวณพื้นที่ภูเขาสูง มีความลาดชันมากกว่า ๓๕ เปอร์เซ็นต์ ได้แก่ ชุดดินที่ SC

ไม่จำแนกดิน

ตารางที่ ๑๐ แสดงการจำแนกชุดดินของจังหวัดน่าน

สัญลักษณ์	ชุดดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
AC	ชุดดินตะกอนลำนํ้าเชิงซ้อน	๒๒,๔๕๗	๐.๓๑
Cg	ชุดดินเขียงของ	๕,๗๖๐	๐.๐๘
Ch	ชุดดินเขียงคาน	๔๑,๗๐๓	๐.๕๘
Cm	ชุดดินเขียงใหม่	๖,๙๒๓	๐.๑๐
Li	ชุดดินลี้	๙๔,๔๑๔	๑.๓๒
Ly	ชุดดินลาดหญ้า	๘,๘๑๓	๐.๑๒
Mkn	ชุดดินแม่ขาน	๕,๐๙๐	๐.๐๗
ML	ชุดดินมวกเหล็ก	๑๗,๒๙๘	๐.๒๔
Mr	ชุดดินแม่ริม	๑๙๔,๘๒๙	๒.๗๒
Mt	ชุดดินแม่แตง	๘๔,๐๕๔	๑.๑๗
Na	ชุดดินน่าน	๑๑๑,๐๓๑	๑.๕๕
Pae	ชุดดินแพร์	๑๒๑,๐๒๔	๑.๖๙
Sai	ชุดดินสันทราย	๒๒,๔๘๕	๐.๓๑
Sp	ชุดดินสันป่าตอง	๓๕,๘๓๗	๐.๕๐
Tl	ชุดดินท่าลี่	๒๕,๙๘๖	๐.๓๖
Tph	ชุดดินตะพานหิน	๔๔,๕๙๐	๐.๖๒
Ty	ชุดดินท่ายาง	๓๑,๔๕๘	๐.๔๔
Ws	ชุดดินวังสะพุง	๑๑๖,๐๑๕	๑.๖๒
SC	พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน	๕,๙๘๙,๓๗๒	๘๓.๕๓
U	พื้นที่ชุ่มชื้น	๑๓๙,๐๒๒	๑.๙๕
W	พื้นที่น้ำ	๕๑,๘๘๔	๐.๗๒
Grand Total	รวมเนื้อที่	๗,๑๗๐,๐๔๕	๑๐๐.๐๐

5) ลักษณะภูมิอากาศ

๕.๑ ฤดูกาลแบ่งได้ ๓ ฤดูคือ

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่ประมาณสัปดาห์ที่ ๓ ของเดือนพฤษภาคม และไปสิ้นสุดในปลายเดือนกันยายน หรือต้นเดือนตุลาคม ซึ่งในขณะนี้ในเขตภาคกลางยังมีฝนตกหนักอยู่ รวมระยะเวลาของฝน ๔-๕ เดือน ฝนที่ตกในเขตนี้ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ พัดจากอ่าวเบงกอล และอ่าวไทยมาปะทะภูเขา ในภาคเหนือส่วนหนึ่ง กับอีกส่วนหนึ่งเป็นฝนเกิดจากพายุดีเปรสชันจากฝั่งทะเลจีนใต้เคลื่อนเข้าสู่อ่าวตังเกี๋ย และขึ้นฝั่งประเทศเวียดนาม เลยเข้ามาในแผ่นดินจนถึงเขตประเทศไทย ในระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงเดือนกันยายน เมื่อถึงเดือนตุลาคม เมื่อถึงเดือนตุลาคมฝนในเขตนี้ จะเริ่มลดลงมากเนื่องจากลมฝ่ายเหนือจากประเทศจีน เริ่มพัดเข้ามาในเขตนี้ของประเทศไทยเป็นครั้งคราว สลับกับลมใต้จึงจะมีฝนอันเกิดจากการปะทะกันของอากาศ ๒ กระแส คือลมฝ่ายใต้ของมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ กับลมฝ่ายเหนือของมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือบ้างเป็นครั้งคราว เดือนตุลาคมจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงของฤดูในเขตนี้ จากฤดูฝนเป็นฤดูหนาวฝนที่ตกแถบเทือกเขาหลวงพระบางไหลลงสู่แม่น้ำ่าน

ฤดูหนาว เริ่มประมาณกลางเดือนตุลาคม และสิ้นสุดประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ รวมระยะเวลาของฤดูประมาณ ๓.๕ เดือน - ๔ เดือน ฤดูหนาวในเขตนี้อากาศหนาวเย็นกว่าภาคกลางมาก เนื่องจากลมฝ่ายเหนือหรือลมตะวันออกเฉียงเหนือ ที่พัดจากบริเวณความกดอากาศสูงในประเทศจีนได้พาเอาความหนาวเย็นจากพื้นแผ่นดินของทวีปเอเชียในฤดูหนาวลงมา และถึงภาคเหนือก่อนภาคกลาง ความหนาวเย็นในอากาศยังไม่คลี่คลายออกมา เมื่อมาถึงเขตนี้อากาศยังรักษาความหนาวเย็นไว้ได้มาก ต่อเมื่อลมได้พัดผ่านภาคเหนือลงภาคกลาง ความหนาวเย็นก็คลี่คลายเป็นลำดับ อุณหภูมิของอากาศสูงขึ้นเรื่อย ๆ ฉะนั้น อากาศในภาคกลางจึงไม่หนาวเย็นเท่ากับทางภาคเหนือ ซึ่งในฤดูหนาวอากาศลดลงต่ำถึง ๒ องศาเซลเซียส และบนยอดดอยอาจติดลบ จนเกิดเป็นน้ำค้างแข็ง หรือแม่คะนึ่ง

ฤดูร้อน เริ่มประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์และไปสิ้นสุดประมาณกลางเดือนพฤษภาคม รวมระยะเวลาประมาณ ๓ เดือน ในเดือนกุมภาพันธ์ มรสุมตะวันออกเฉียงใต้จากทะเลจีนใต้พัดเข้าสู่อ่าวไทย และประเทศไทยแรงขึ้นเป็นลำดับ ในระยะนี้อาจมีลมฝ่ายเหนือจากประเทศจีนพัดแรงลงมาได้เป็นครั้งคราว อีกเหมือนกัน ซึ่งจะทำให้เกิดการปะทะกันของอากาศสองกระแส กระแสหนึ่งเป็นลมฝ่ายเหนือจากประเทศจีน และอีกกระแสเป็นลมฝ่ายใต้จากทะเลจีนใต้ ซึ่งเป็นให้เกิดพายุฤดูร้อนในเขตนี้ได้เป็นครั้งคราวในเดือนมีนาคม และเมษายน อุณหภูมิในเขตนี้สูงขึ้นมากอากาศร้อนอบอ้าวโดยทั่วไปอุณหภูมิของจังหวัดน่านเคยขึ้นสูงสุด ๔๓.๓๐ องศาเซลเซียสในเดือนเมษายน ปี ๒๕๕๙

๕.๒ ปริมาณน้ำฝน (ข้อมูล ๑๐ ปี) ในช่วง ๑๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๖๔) พบว่าปริมาณน้ำฝนสูงสุดในปี ๒๕๕๙ เท่ากับ ๑,๒๙๖.๐๐ มิลลิเมตรและปริมาณน้ำฝนต่ำสุดในปี ๒๕๕๖ เท่ากับ ๑,๐๕๓.๒๐ มิลลิเมตร มีจำนวนวันที่ฝนตกมากที่สุดในปี ๒๕๕๕ จำนวน ๑๒๐ วัน และมีจำนวนวันที่ฝนตกน้อยที่สุดในปี ๒๕๖๒ จำนวน ๙๖ วัน ปริมาณน้ำฝนปี ๒๕๖๔ ลดลงจากปี ๒๕๖๓ จำนวน ๙๑.๗๐ มม. คิดเป็นร้อยละ ๗ แต่จำนวนวันที่ฝนตกเพิ่มขึ้นจำนวน ๑๘ วัน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๘๒

ตารางที่ ๑๑ แสดงปริมาณน้ำฝนและจำนวนวันฝนตก ๑๐ ปี ย้อนหลัง

ปี	ปริมาณน้ำฝน (มม.)	จำนวนวันฝนตก
๒๕๕๕	๑,๑๕๙.๘๐	๑๒๐
๒๕๕๖	๑,๐๕๓.๒๐	๑๐๗
๒๕๕๗	๑,๐๙๐.๐๐	๑๑๗
๒๕๕๘	๑,๑๓๐.๔๐	๑๑๗
๒๕๕๙	๑,๒๙๖.๕๕	๑๑๘
๒๕๖๐	๑,๑๘๓.๗๕	๑๑๓
๒๕๖๑	๑,๑๑๗.๐๐	๑๑๒
๒๕๖๒	๑,๒๗๕.๐๐	๙๖
๒๕๖๓	๑,๒๑๓.๒๐	๑๐๑
๒๕๖๔	๑,๑๒๑.๕๐	๑๑๙

ที่มา : สถานีอุตุนิยมวิทยาน่าน

๕.๓ อุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์ (ข้อมูล ๑๐ ปี) จากสถิติในช่วง ๑๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๖๔) อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย ๑๖.๒๒ องศาเซลเซียสในปี ๒๕๕๖ และมีอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย ๓๗.๕๖ องศาเซลเซียส ในปี ๒๕๖๒ และความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยต่ำสุด ๗๒.๕๘% ในปี ๒๕๖๒ ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยสูงสุด ๗๗.๘๓% ในปี ๒๕๕๙ โดยในปี ๒๕๖๔ มีอุณหภูมิเฉลี่ยลดลง ๐.๗๗ องศาเซลเซียส คิดเป็นร้อยละ ๒.๒๓ ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยปี ๒๕๖๔ เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๖๓ ๒.๖๓% คิดเป็นร้อยละ ๓.๖๐

ตารางที่ ๑๒ แสดงอุณหภูมิต่ำสุด สูงสุด และความชื้นสัมพัทธ์ ๑๐ ปีย้อนหลัง (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๖๔)

ปี	อุณหภูมิ (C)				ความชื้นสัมพัทธ์ (%)		
	ต่ำสุด	เฉลี่ย	สูงสุด	เฉลี่ย	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ยทั้งปี
๒๕๕๕	๙.๑๐	๑๘.๙๐	๓๙.๘๐	๓๖.๒๘	๕๒.๙๒	๙๓.๐๘	๗๖.๕๐
๒๕๕๖	๘.๕๐	๑๖.๒๒	๔๑.๔๐	๓๖.๕๗	๕๑.๗๕	๙๓.๐๐	๗๕.๕๘
๒๕๕๗	๗.๒๐	๑๘.๐๐	๔๐.๔๐	๓๖.๗๐	๕๑.๑๗	๙๓.๖๗	๗๕.๘๓
๒๕๕๘	๑๐.๙๐	๑๘.๗๓	๔๐.๐๐	๓๗.๑๕	๕๒.๐๘	๙๓.๕๐	๗๗.๑๗
๒๕๕๙	๘.๓๐	๑๘.๔๓	๔๓.๓๐	๓๗.๐๓	๕๓.๐๘	๙๓.๙๒	๗๗.๘๓
๒๕๖๐	๗.๑๐	๑๘.๓๗	๔๐.๓๐	๓๖.๗๐	๕๓.๕๐	๙๔.๕๘	๗๗.๓๓
๒๕๖๑	๑๓.๐๐	๒๑.๗๖	๓๘.๒๐	๓๖.๒๐	๕๔.๕๘	๙๔.๕๘	๗๗.๖๗
๒๕๖๒	๗.๖๐	๑๘.๒๓	๔๒.๕๐	๓๗.๕๖	๔๗.๑๗	๙๑.๘๓	๗๒.๕๘
๒๕๖๓	๑๐.๐	๒๑.๗๕	๔๒.๐๕	๓๔.๔๐	๔๘.๐๐	๙๖.๐๐	๗๓.๐๐
๒๕๖๔	๙.๗	๒๑.๖๓	๔๐.๖	๓๓.๖๓	๕๒.๗๕	๙๔.๕๐	๗๕.๖๓

ที่มา : สถานีอุตุนิยมวิทยาน่าน มิถุนายน ๖๕

๒. ข้อมูลกาแพจังหวัดน่าน

๒.๑ สถานการณ์กาแพจังหวัดน่าน : การผลิตกาแพในจังหวัดน่านเพิ่มขึ้น เนื่องจากเกษตรกรขยายพื้นที่ปลูกทดแทนพืชไร่ (ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์) และปลูกแซมในส่วนป่า ตามนโยบายของจังหวัด ส่งเสริมสนับสนุนการแปรรูปกาแพเชิงพาณิชย์ และหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีการดำเนินโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่กาแพในพื้นที่ ประกอบกับมีผลการศึกษาที่สนับสนุนว่าจังหวัดน่าน เป็นแหล่งผลิตกาแพคุณภาพดี พิจารณาเป็นรายอำเภอ ดังนี้

๑) อำเภอเมืองน่าน เพิ่มขึ้น เนื่องจากมีเกษตรกรปลูกเพิ่มเพื่อทดแทนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ ตำบลสะเนียน และตำบลเรือง

๒) อำเภอทุ่งช้าง เพิ่มขึ้น เนื่องจากหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรฯ มีการดำเนินโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ในพื้นที่ และมีการศึกษาพบว่าน่านเป็นอีกหนึ่งแหล่งผลิตกาแพที่มีคุณภาพดี มีชื่อเสียง เกษตรกรในพื้นที่จึงขยายการปลูกเพิ่มในพื้นที่ว่าง ในพื้นที่ตำบลงอบ

๓) อำเภอปัว ลดลง เนื่องจากเกษตรกรโค่นทิ้งไม้ค้อยดูแลรักษาเอาใจใส่ ปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นของพื้นที่ อาทิ ชาอัสสัม (เมี่ยง) และพืชไร่ (ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์) ในพื้นที่ ตำบลสากด และตำบลภูคา

๔) อำเภอแม่จริม ลดลง เนื่องจากเกษตรกรโค่นทิ้งต้นกาแพอายุมากที่ให้ผลผลิตต่ำ โดยปรับเปลี่ยนไปปลูกยางพารา ในพื้นที่ ตำบลหมอเมือง ตำบลหนองแดง

๕) อำเภอนาหมื่น ลดลง เนื่องจากเกษตรกรมีการโค่นต้นกาแพทิ้งจากสภาพพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกในพื้นที่ตำบล ปิงหลวง

ผลผลิตต่อไร่ ในภาพรวมของจังหวัดลดลงเกือบทุกอำเภอ เนื่องจากต้นกาแพอายุมากอยู่ในช่วงที่ให้ผลผลิตลดลง ประกอบกับประสบปัญหาฝนทิ้งช่วงในบางพื้นที่ เช่น อ.เมืองน่าน อ.เขียงกลาง อ.ปัว อ.เวียงสา อ.แม่จริม อ.บ้านหลวง อ.นาหมื่น อ.สันติสุข อ.เฉลิมพระเกียรติ และอ.ภูเพียง ลดลง เกิดภาวะแล้งในช่วงกาแพติดดอก ส่งผลให้ดอกร่วงหล่น ติดผลลดลง ยกเว้น อ.ทุ่งช้าง และอ.ท่าวังผา ที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากสภาพอากาศเอื้ออำนวย สภาพพื้นที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูก (ที่สูงหุบเขา) ประกอบกับเกษตรกรดูแลรักษาดี ซึ่งเป็นแหล่งผลิตกาแพคุณภาพดีที่มีชื่อเสียงของจังหวัด (คาดการณ์สถานการณ์ปี ๒๕๖๖ : สำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน)

๒.๒ พื้นที่เพาะปลูกกาแพจังหวัดน่าน

สำหรับจังหวัดน่าน มีเนื้อที่ยืนต้น ๑๒,๕๗๒ ไร่ เมื่อเปรียบเทียบกับปีที่แล้วเพิ่มขึ้น ๖๕ ไร่ หรือร้อยละ ๐.๕๒ เนื้อที่ให้ผล ๑๐,๘๔๖ ไร่ เมื่อเปรียบเทียบกับปีที่แล้วเพิ่มขึ้น ๗๑๓ ไร่ หรือร้อยละ ๗.๐๔ ผลผลิต ๖๘๒ ตัน เมื่อเปรียบเทียบกับปีที่แล้ว เพิ่มขึ้น ๓๖ ตัน หรือร้อยละ ๕.๕๗ ผลผลิตต่อเนื้อที่ให้ผล ๖๓ กิโลกรัมต่อไร่ เมื่อเปรียบเทียบกับปีที่แล้วลดลง ๑ กิโลกรัม หรือร้อยละ ๑.๕๖ (รายละเอียดดังตารางที่ ๑๓) โดยผลผลิตส่วนใหญ่เป็นกาแพพันธุ์ราบิการ์ร้อยละ ๘๘.๕๖ กาแพพันธุ์ โรบัสต้า ร้อยละ ๑๑.๔๔ ด้านต้นทุนการผลิตกาแพพันธุ์ราบิการ์ปี ๒๕๖๕ มีต้นทุน ๗,๙๖๗.๓๙ บาท ต่อไร่ โดยจังหวัดน่านมีเกษตรกรปลูกกาแพจำนวน ๑,๖๑๘ ราย เป็นพื้นที่นอกเขตชลประทานร้อยละ ๑๐๐.๐๐ ส่วนใหญ่ปลูกลักษณะเป็นสวน และมีการปลูกแซมในเนื้อที่ไม้ผลไม้ยืนต้นอื่น เช่น สวนเมี่ยง สวนป่าชุมชน รวมถึงการปลูกแทนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยผลผลิตภาพรวมที่เพิ่มขึ้นจากกาแพที่ปลูกแซมไม้ผล ปี ๒๕๖๑ เริ่มให้ผลผลิตแล้วทำให้อินทรีย์วัตถุเพิ่มขึ้นสำหรับผลผลิตต่อเนื้อที่ให้ผล ปี ๒๕๖๕ จังหวัดน่านประสบปัญหาฝนตกชุกต่อเนื่องช่วงกาแพออกดอก ทำให้ดอกร่วง การติดผลไม่ดีเท่าที่ควร ผลผลิตต่อเนื้อที่ให้ผลจึงลดลง

ตารางที่ ๑๓ พื้นที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต รายอำเภอ ปี ๒๕๖๔ และ ปี ๒๕๖๕

จังหวัด/ อำเภอ	เนื้อที่ยืนต้น (ไร่)		เนื้อที่ให้ผล (ไร่)		ผลผลิต (ตัน)		ผลผลิตต่อเนื้อที่ให้ผล (สารกาแฟ : กิโลกรัม)	
	ปี ๒๕๖๔	ปี ๒๕๖๕	ปี ๒๕๖๔	ปี ๒๕๖๕	ปี ๒๕๖๔	ปี ๒๕๖๕	ปี ๒๕๖๔	ปี ๒๕๖๕
น่าน	๑๒,๕๐๗	๑๒,๕๗๒	๑๐,๑๓๓	๑๐,๘๔๖	๖๔๖	๖๘๒	๕๐๕	๔๙๑
เมืองน่าน	๗๖	๑๓๖	๗๓	๗๖	๒	๒	๒๗	๒๖
เชียงกลาง	๒๑	๒๑	๑๑	๑๕	๐.๒๒	๐.๒๗	๒๐	๑๘
ท่าวังผา	๕,๑๗๖	๕,๑๗๖	๕,๑๒๙	๕,๑๗๖	๔๔๑	๔๕๐	๘๖	๘๗
ทุ่งช้าง	๔๓๑	๕๔๙	๓๗๕	๔๐๖	๒๒	๒๔	๕๙	๖๐
น่าน้อย	๕๑	๕๑	๕๐	๕๑	๑	๑	๒๐	๒๐
ปัว	๕๒๔	๔๘๔	๔๐๗	๔๐๑	๒๘	๒๖	๖๙	๖๕
เวียงสา	๑๑๑	๑๑๑	๖๑	๖๖	๑	๑	๑๖	๑๕
แม่จริม	๑๗๙	๑๑๒	๑๒๐	๖๓	๒	๑	๑๗	๑๕
บ้านหลวง	๑๙	๑๙	๑๙	๑๙	๐.๓๐	๐.๒๙	๑๖	๑๕
นาหมื่น	๗๗	๗๑	๓๕	๓๒	๐.๕๖	๐.๔๘	๑๖	๑๕
สันติสุข	๖๒	๖๒	๕๘	๖๒	๑	๑	๑๗	๑๖
บ่อเกลือ	๒,๗๐๒	๒,๗๐๒	๑,๕๘๘	๒,๐๙๐	๗๑	๙๔	๔๕	๔๕
สองแคว	๑๐๘๘	๑,๐๘๘	๗๙๑	๘๕๕	๔๕	๔๙	๕๗	๕๗
เฉลิมพระ เกียรติ	๑,๙๒๘	๑,๙๒๘	๑,๓๖๑	๑,๔๗๒	๓๐	๓๑	๒๒	๒๑
ภูเพียง	๖๒	๖๒	๕๕	๖๒	๑	๑	๑๘	๑๖

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน ณ วันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๖

ตารางที่ ๑๔ ข้อมูลพื้นที่ปลูกกาแฟรายอำเภอ ปี ๒๕๖๖

ลำดับ	อำเภอ	พื้นที่ปลูก (ไร่)			ปริมาณผลผลิต (ตัน)		
		อาราบิก้า	โรบัสต้า	รวม	อาราบิก้า	โรบัสต้า	รวม
๑	เมืองน่าน	๑๙๗		๑๙๗	๖.๘๘		๖.๘๘
๒	เชียงกลาง	๒๑		๒๑	๑.๕๘		๑.๕๘
๓	ท่าวังผา	๔,๐๑๕	๓๓๒	๔,๓๔๗	๑,๔๑๑	๘๗.๓๓	๑,๔๙๘.๓๓
๔	ทุ่งช้าง	๔๓๒		๔๓๒	๑๐๐.๙๗		๑๐๐.๙๗
๕	น่าน้อย		๔๔	๔๔		๒.๖๓	๒.๖๓
๖	ปัว	๓๖๗		๓๖๗	๓๕		๓๕
๗	เวียงสา		๑๖๑	๑๖๑		๑๕.๑๒	๑๕.๑๒
๘	แม่จริม		๓๖๕	๓๖๕		๔	๔
๙	บ้านหลวง	๑๐		๑๐	๐.๗๕		๐.๗๕
๑๐	นาหมื่น	๔๙		๔๙	๓.๓๘		๓.๓๘
๑๑	สันติสุข	๗๕		๗๕	๕.๘๕		๕.๘๕
๑๒	บ่อเกลือ	๒,๑๐๐		๒,๑๐๐	๒๘๐		๒๘๐
๑๓	สองแคว		๑,๔๘๕	๑,๔๘๕		๑๕๔.๑๓	๑๕๔.๑๓

ตารางที่ ๑๔ (ต่อ)

ลำดับ	อำเภอ	พื้นที่ปลูก (ไร่)			ปริมาณผลผลิต (ตัน)		
		อาราบิก้า	โรบัสต้า	รวม	อาราบิก้า	โรบัสต้า	รวม
๑๔	เฉลิมพระเกียรติ	๑,๗๘๓		๑,๗๘๓	๑๔๙.๖๓		๑๔๙.๖๓
๑๕	ภูเพียง	๑๒		๑๒	๑.๒๐		๑.๒๐
	รวม	๙,๐๖๑	๒,๓๘๗	๑๑,๔๔๘	๑,๙๙๖.๒๔	๒๖๓.๒๑	๒,๒๕๙.๔๕

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน (ข้อมูล ณ วันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๖ อยู่ระหว่างการขึ้นทะเบียนเกษตรกร)

๒.๒ สายพันธุ์กาแฟที่นิยมปลูกในพื้นที่จังหวัดน่าน

๑) กาแฟอาราบิก้า (*Coffea Arabica*) ต้องปลูกต้นกาแฟในพื้นที่สูงเหนือระดับน้ำทะเล ๘๐๐ เมตรขึ้นไป และต้องมีความลาดเอียงของพื้นที่ปลูกต้นกาแฟไม่เกิน ๓๐% อุณหภูมิที่พอเหมาะ ๑๕ – ๒๕ องศาเซลเซียส และมีความชื้นสัมพัทธ์มากกว่า ๖๐% ต้นกาแฟอาราบิก้ามีลักษณะพิเศษ ดูแลรักษาค่อนข้างยาก เนื่องจากต้องปลูกกาแฟอาราบิก้าในที่สูงและอุณหภูมิเหมาะสมจึงจะได้กาแฟรสชาติไม่เพี้ยนไปจากพันธุ์ดั้งเดิม โดยความเป็นพืชผสมตัวเอง (Self Fertile) ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ดไม่เปลี่ยนแปลงไปจากต้นแม่มากนัก ให้กลิ่นหอมรสกลมกล่อม มีปริมาณคาเฟอีนอยู่ ๑% มีสัดส่วนของผลผลิตกาแฟทั่วโลกถึง ๘๐% และกาแฟอาราบิก้ามีสายพันธุ์แยกย่อยที่ปลูกในจังหวัดน่าน ได้แก่

- เกอิชา สำหรับเมล็ดกาแฟ “สายพันธุ์เกอิชา (GESHA OR GEISHA)” มาจากทางตะวันตกของประเทศเอธิโอเปีย หรือที่เรียกว่าเมืองเกชาหรือเกอิชา กาแฟสายพันธุ์นี้เป็นที่รู้จักและมีจุดเด่นในเรื่องของความหวานและกลิ่นดอกไม้อันเป็นเอกลักษณ์ ดอกไม้สีขาว เช่น ดอกมะลิ อีกทั้งยังมีความซ้อคโกแลต น้ำผึ้ง หรืออาจเป็นชาดำ รสชาติอันซับซ้อนเหล่านี้ รวมถึงดอกไม้และอีกมากมาย เป็นคุณสมบัติร่วมเฉพาะตัวของกาแฟจากแอฟริกา ด้วยตัวโปรไฟล์เหล่านี้เอง ทำให้กาแฟสายพันธุ์นี้มีราคาสูง จังหวัดน่านปลูกมากในพื้นที่ดอยมณีพฤกษ์ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

- ทริปปิก้า (*C. arabica var. typica*) เป็นกาแฟพันธุ์ดั้งเดิมและเป็นต้นกำเนิดของสายพันธุ์อาราบิก้า ลำต้นกาแฟมีลักษณะเด่น คือ ยอดเป็นทองแดง ติดลูกห่างระหว่างข้อ มีใบเล็กเรียบ เจริญเติบโตเร็ว แต่ไม่ทนต่อโรค เริ่มแรกกาแฟทริปปิก้า ปลูกในเยเมน แล้วแพร่หลายไปสู่ประเทศอินเดีย อินโดนีเซีย อเมริกาใต้ ฟิลิปปินส์และฮาวาย รสชาติที่สะอาด หวาน มีรสคล้ายถั่ว

- คาคิมอร์ (*CatiMor*) เป็นการเรียกชื่อพันธุ์มาจากคำว่า คาตุร่า (*Cattura*) และ ไฮบริโดเดอ คาคิมอร์ (*Hibrido de Timor*) เป็นชื่อเรียกตามการผสมข้ามสายพันธุ์ ระหว่างคาตุร่าผลแดงเป็นต้นแม่พันธุ์ และ ไฮบริโดเดอ คาคิมอร์เป็นต้นพ่อพันธุ์ ผลการผสมระหว่างลูกผสมข้ามชนิด ทำให้ลูกผสมที่ได้มีความต้านทานต่อโรคราสนิมและได้ลักษณะทรงเตี้ย ผลผลิตสูง เป็นสายพันธุ์ที่ปลูกได้มากที่สุดในไทย มี body หนักและรสชาติที่ intense

- เอลโล (*Yellow Bourbon*) เป็นหนึ่งในสายพันธุ์ที่ให้ผลผลิตเยอะ ผลกาแฟมีสีเหลือง เป็นพันธุ์ผสมจากหลายๆ รุ่น รสชาติหอมหวานจากธรรมชาติ นุ่มนวล ที่เป็นเอกลักษณ์ บอด้บางเบา แต่ซับซ้อน มีความเปรี้ยวอ่อน ออกโทนคาราเมล และถั่วอ่อนๆ

- จาวา (*Java*) เป็นกาแฟสายพันธุ์ดั้งเดิมจากประเทศเอธิโอเปียที่มีชื่อดั้งเดิมว่า Abussinia แต่ถูกเปลี่ยนชื่อหลังจากที่คนขายกาแฟพันธุ์นี้นำไปขายที่เกาะจาวา (*Java*) ประเทศอินโดนีเซีย เป็นพันธุ์ที่มีกลิ่นที่หอมเหมือนดอกไม้และผลไม้ ว่ากันว่าสามารถเป็นตัวแทนของพันธุ์ Gesha ที่มีรสชาติซับซ้อนได้

- เซรีนา (Syrina) เคเล็บ จอร์แดน ผู้ผลิตกาแฟจากบ้านมณีพฤษ์ จ. น่าน เจอสายพันธุ์นี้ในไทยในปี ๒๐๐๘ เขาพบว่าเป็นกาแฟที่มีรสชาติไม่เหมือนกาแฟทั่วไปโดยมีรสผลไม้และมี acidity ที่สูง เขาจึงตั้งชื่อกาแฟสายพันธุ์นี้ว่า Syrina ตามชื่อลูกสาวคนกลาง และหลังจากส่งกาแฟตัวนี้ไปตรวจที่ World Coffee Research ในปี ๒๐๑๘ ก็ได้รับการยืนยันว่ากาแฟตัวนี้คือสายพันธุ์ IPR๑๐๗

๒) กาแฟโรบัสต้าพันธุ์ชุมพร ๑

กาแฟโรบัสต้าพันธุ์ชุมพร ๑ หรือกาแฟโรบัสต้าสายพันธุ์ ๑/๑๑ เป็นกาแฟโรบัสต้าที่ได้จากการพัฒนาพืชกาแฟโรบัสต้าของกรมวิชาการเกษตร เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๕๓๒ เป็นต้นมา โดยการเก็บรวบรวมสายพันธุ์กาแฟจากแหล่ง ปลูกอื่น ๆ ที่สำคัญ ซึ่งรวมถึงสายพันธุ์ ๑/๑๑ จากคุณรัตนา อำเภอสวี จังหวัดชุมพร มาไว้ที่ศูนย์วิจัยพืชสวนชุมพร เนื่องจากเกษตรกรนิยมปลูกแล้วเก็บเมล็ดพันธุ์มาขยายพันธุ์ต่อ ๆ กัน จึงทำให้คุณภาพกาแฟมีความหลากหลาย และกาแฟโรบัสต้า เป็นพืชผสมข้ามทำให้เมล็ดพันธุ์กาแฟที่ผลิตได้มีผลผลิตต่ำและมาตรฐานไม่ตรงตามที่ตลาดต้องการ ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงได้มีการร่วมมือกับหน่วยงานที่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับทั้งภาครัฐและเอกชนทำการวิจัยด้านต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาคุณภาพกาแฟ ให้ได้มาตรฐาน รวมถึงพันธุ์ปลูกซึ่งเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอันดับต้นๆ เกี่ยวกับคุณภาพเมล็ด ศูนย์วิจัยพืชสวนชุมพร สามารถคัดเลือกพันธุ์กาแฟ ที่มีลักษณะดีและเมล็ดได้มาตรฐานตามที่ตลาดต้องการแล้วจำนวนหนึ่ง โดยในปีพ.ศ. ๒๕๓๖- ๒๕๔๔ ได้ทำการคัดเลือกพันธุ์กาแฟได้ ๓ สายพันธุ์ คือ สายพันธุ์๑/๑๑ , ๑/๑๓ และ ๑/๑๖ โดยสรุป ได้คัดเลือกและประเมินพันธุ์ ตามขั้นตอนการปรับปรุงพันธุ์ ตั้งแต่ปี ๒๕๓๒-๒๕๔๘ รวมระยะเวลาการวิจัย ๑๗ ปี

ลักษณะประจำพันธุ์ ลำต้นทรงพุ่มปานกลางขอบใบเป็นคลื่น ปลายใบแหลม ผิวใบมัน สีเขียว จำนวนผลต่อข้อ ๒๒.๕ ผล ดอกสีขาวขนาด ผล (กว้างxยาว) ๑.๒๙x๑.๔๘ เซนติเมตร รูปร่างผลกลมรี ปลายผลมน ขนาดเมล็ด (กว้างxยาวxหนา) ๐.๖๙x๐.๘๙x๐.๓๗ เซนติเมตร น้ำหนักเมล็ด ๑๗.๙๕ กรัมต่อ ๑๐๐ เมล็ดแห้ง ความยาวก้าน ๘๑.๗ เซนติเมตร มีจำนวนข้อที่ให้ผลผลิต ๑๓ ข้อ ผลผลิตเมล็ดกาแฟแห้งเฉลี่ย ๙ ปี ๓.๙๔ กิโลกรัมต่อต้นต่อปี อายุเก็บเกี่ยว ๑๑ เดือน มีเปอร์เซ็นต์สารสกัดเนื้อกาแฟ (Extractability) ๕๓.๗๓ เปอร์เซ็นต์ เปอร์เซ็นต์คาเฟอีน (Caffeine) ๒.๐๑ เปอร์เซ็นต์

ลักษณะเด่น ๑. ให้ผลผลิตเมล็ดแห้งเฉลี่ยมากกว่า ๒ กิโลกรัมต่อต้นต่อปี โดยเฉลี่ย ๙ ปี (๒๓๗/๓๘-๒๕๔๕/๔๖) ให้ผลผลิต ๓.๙๔ กิโลกรัมต่อต้นต่อปี ซึ่งสูงกว่าพันธุ์ที่เกษตรกรปลูกอยู่ทั่วไปประมาณ ๗๓.๘ เปอร์เซ็นต์ และ ๒) ขนาดเมล็ดได้มาตรฐานคือ มีน้ำหนัก ๑๗.๙๕ กรัมต่อ ๑๐๐ เมล็ดแห้ง ซึ่งสูงกว่าค่ามาตรฐาน ๑๕ กรัมต่อ ๑๐๐ เมล็ดแห้งประมาณ ๑๖.๔ เปอร์เซ็นต์

ปฏิทินการเพาะปลูกกาแฟ

ปีการ เพาะปลูก	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	หมายเหตุ
ปีที่ ๑					←→	←→		↔		↔			-ต้นกล้ามีอายุ ๖-๑๔ เดือน หรือมีความสูงอย่างน้อย ๒๐ เซนติเมตร
ปีที่ ๒					←→			↔		↔			-หากดินมีค่า pH ต่ำกว่า ๕.๕ ควรใส่ปูนโดโลไมต์ปรับสภาพดิน โดยใส่ก่อน
ปีที่ ๓	←→	←→			←→			↔		↔			ปุ๋ยเคมีอย่างน้อย ๒ สัปดาห์ -ใส่ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมี ช่วงที่ผลผลิตออกมากคือ ธ.ค. - ม.ค.

๒.๔ การปลูกและการดูแล

สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการปลูกกาแฟ

การเลือกพื้นที่ปลูกที่มีสภาพแวดล้อมเหมาะสมสำหรับกาแฟเป็นปัจจัยสำคัญที่ควรคำนึงถึงเป็นอันดับแรกก่อนทำการปลูกเพื่อให้ได้ต้นกาแฟที่มีสภาพสมบูรณ์แข็งแรง เก็บเกี่ยวผลได้ทุกปี ให้ผลผลิตสูงและคุณภาพดี

๑. สภาพภูมิอากาศ

กาแฟอาราบิก้าชอบสภาพอากาศเย็น อุณหภูมิที่เหมาะสมโดยทั่วไป คือประมาณ ๑๕ - ๒๔ องศาเซลเซียส ถ้าอุณหภูมิสูงมาก จะมีผลทำให้กาแฟผลิตดอกดาว (Star flower) ซึ่งเป็นดอกไม้ที่ไม่ติดผล เนื่องจากเกสรตัวผู้ไม่สมบูรณ์ เกิดอาการกิ่งและยอดแห้งตายหรืออ่อนแอ ต่อโรคต่าง ๆ โดยเฉพาะโรคราสนิม ใบเหลือง ร่วงต้นแคระแกร็น แต่ถ้าอุณหภูมิต่ำเกินไป การเจริญเติบโตจะช้า ต้นแคระแกร็น ติดผลน้อย นอกจากนี้ ในพื้นที่ที่มีน้ำค้างแข็งในฤดูหนาว (Frost) ไม่ควรปลูกกาแฟ เพราะต้นกาแฟอาจตายได้ ส่วนกาแฟโรบัสตาชอบอากาศร้อนชื้น อุณหภูมิที่เหมาะสมอยู่ในช่วง ๒๕ - ๓๒ องศาเซลเซียส แต่อาจสูงได้ถึง ๓๗ องศาเซลเซียส มีความชื้นสัมพัทธ์สูง

๒. สภาพพื้นที่

พื้นที่ปลูกควรเป็นพื้นที่ราบ หรือมีความลาดเอียงไม่เกิน ๓๕% เนื่องจากพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง โอกาสที่จะเกิดการชะล้างพังทลายของดินมีมาก กาแฟอาราบิก้าปลูกในพื้นที่ ระดับความสูง ๗๐๐ - ๑,๘๐๐ เมตร เหนือระดับน้ำทะเล แต่ที่ถือว่ามีความเหมาะสมที่สุดมีค่าสูง ตั้งแต่ ๑,๐๐๐ เมตร ขึ้นไป เนื่องจากอุณหภูมิที่หนาวเย็นบนที่สูง จะทำให้ต้นกาแฟสร้างสารกาแฟที่มีคุณภาพดีมาก เมื่อเปรียบเทียบกับกาแฟปลูกในพื้นที่ต่ำลงมา ส่วนกาแฟโรบัสตาปลูกได้ ในพื้นที่ตั้งแต่ระดับน้ำทะเล ๑๐๐ - ๗๐๐ เมตร เหนือระดับน้ำทะเล

๓. สภาพดิน

กาแฟชอบดินร่วน ระบายน้ำดี มีอินทรีย์วัตถุสูง ชั้นดินลึกไม่น้อยกว่า ๕๐ เซนติเมตรชอบดินเป็นกรดเล็กน้อย ควรมีค่าความเป็นกรด - ด่าง (pH) ระหว่าง ๕.๕ - ๖.๐ ไม่มีน้ำท่วมขังในดินเหนียวที่มีระดับน้ำใต้ดินสูง รากกาแฟจะเจริญได้ไม่ดี

๔. สภาพน้ำ

กาแฟเป็นพืชไม่ผลัดใบ จึงต้องการน้ำได้ผิวดินตลอดเวลา หากขาดความชื้นในดินหรืออากาศแห้งมากเกินไป จะทำให้ใบกาแฟเหลืองและร่วง ปริมาณน้ำฝนที่เหมาะสมประมาณ ๑,๕๐๐ - ๒,๒๐๐ มิลลิเมตรต่อปี และมีการกระจายของฝนสม่ำเสมอ ๗ - ๘ เดือน ในช่วงการเจริญเติบโตของผลกาแฟ ยกเว้นในช่วงสร้างตาดอก ช่วงเก็บเกี่ยว และช่วงตากผลกาแฟให้แห้ง ไม่ควรมีฝนตกในพื้นที่ที่อาศัยน้ำฝน เป็นหลัก ควรมีแหล่งน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง หรือฝนทิ้งช่วง

๕. แสงแดด

กาแฟอาราบิก้าควรปลูกในที่ร่มรำไร เพื่อให้ได้ผลผลิตสม่ำเสมอ และป้องกันการติดผลมากเกินไปจนต้นอ่อนแอ ส่วนกาแฟโรบัสตาสามารถปลูกได้ทั้งสภาพมีร่มเงาและสภาพกลางแจ้ง เพราะสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดีกว่า แต่หากได้รับแสงแดดจัดเกินไป จะทำให้ใบร่วงและต้นทรุดโทรม พื้นที่ปลูกจึงควรหันหน้าไปทางทิศเหนือ ซึ่งถือว่าเป็นทิศที่เหมาะสมที่สุด รองลงไป ได้แก่ ทิศตะวันออก หรือทิศตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อไม่ให้ต้นกาแฟได้รับแสงแดดตลอดทั้งวัน ทำให้ไม่ร้อนจัดจนเกินไป

๖. ลมและทิศทางของลม

กาแฟมีระบบรากตื้น พื้นที่ปลูกจึงไม่ควรมีลมแรง เพราะจะทำให้ต้นกาแฟโค่นล้มหรือเอียงจนเกิดความเสียหายต่อระบบราก มีผลทำให้ต้นกาแฟชะงักการเจริญเติบโต รวมทั้งยังทำให้มีการระเหยน้ำเพิ่มขึ้น จนต้นกาแฟมีอาการขาดน้ำได้

การปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมสำหรับการปลูกกาแฟที่ทนแล้งในพื้นที่ที่มีสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมได้ เช่น เกษตรกรทำสวนกาแฟอยู่แล้ว สามารถปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมด้วยวิธีต่าง ๆ เพื่อให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้นสำหรับกาแฟ เช่น

- พื้นที่ลาดชัน ควรปลูกหญ้าแฝก พืชคลุมดิน ทำชั้นบันไดต่อเนื่อง ทำชั้นบันไดเฉพาะต้น การปลูกพืชตามแนวระดับ การทำทางระบายน้ำออกจากพื้นที่ ฯลฯ เพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ
- พื้นที่ที่มีแสงแดดจัด ความชื้นไม่พอ และลมแรง ควรปลูกไม้บังร่ม/บังลมปลูกพืชคลุมดิน การคลุมโคนต้นกาแฟ ฯลฯ
- พื้นที่ดินไม่เหมาะสม ควรใส่ปุ๋ยปรับสภาพความเป็นกรด-ด่างของดิน การปลูกพืชตระกูลถั่ว การใส่ปุ๋ยอินทรีย์ ฯลฯ

โรค แผลงศัตรูพืช และการป้องกันกำจัด

โรคและแมลงศัตรูเป็นปัจจัยที่สำคัญมากปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการผลิตกาแฟในเชิงการค้า ผลผลิตกาแฟของโลกโดยเฉลี่ยมีปริมาณลดลง ๔๑.๕ เปอร์เซ็นต์ เนื่องจากการระบาดของโรคและแมลงศัตรูกาแฟ ถ้าไม่มีการป้องกันกำจัดที่ดีแล้วจะทำให้ผลผลิตลดลงไปถึง ๖๙ เปอร์เซ็นต์ จะเห็นได้ว่าหากไม่มีวิธีการป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูกาแฟที่ดีแล้วจะไม่สามารถผลิตกาแฟในเชิงการค้าได้เลย ความรุนแรงของโรคและแมลงศัตรูกาแฟขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและระบบการจัดการด้านเกษตร หากมีเฝ้าระวัง ติดตาม และการจัดการอย่างถูกต้องและเหมาะสม ก็สามารถควบคุมการระบาดได้ในระดับที่ไม่ทำความเสียหายด้านเศรษฐกิจจากการสำรวจโรคและแมลงศัตรูของกาแฟในประเทศไทย พบการทำลายของโรคและแมลงศัตรูกาแฟ ทั้ง ๒ พันธุ์ ดังนี้

โรคกาแฟ

๑. โรคราสนิม

เชื้อสาเหตุ *Helmileia vastatrix* เชื้อราชนิดนี้สามารถเข้าทำลายทั้งกาแฟอาราบิก้า และโรบัสต้า แต่ทำความเสียหายรุนแรงกับกาแฟอาราบิก้ามากกว่า โรคราสนิมสามารถเข้าทำลายใบแก่และใบอ่อน ทั้งในระยะต้นกล้าและต้นโต

ลักษณะอาการ อาการครั้งแรกจะเห็นเป็นจุดสีเหลืองเล็ก ๆ ขนาด ๓ - ๔ มิลลิเมตร ด้านใต้ของใบ แผลเหล่านี้จะขยายโตขึ้น สีของแผลที่เป็นโรคจะมีสีส้ม ผงสีส้มในแผลคือสปอร์ของเชื้อรา ด้านบนของใบซึ่งอยู่ตรงข้ามจุดที่เป็นโรคมักจะแห้งมีสีน้ำตาล เมื่อโรคเจริญเติบโตเต็มที่สีของแผลจะเปลี่ยนจากสีส้มเป็นสีเหลืองขนาดของแผลจะขยายโตขึ้นไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับราสนิมที่เกิดกับอาราบิก้า

โรคราสนิมในอาราปีก้าสายพันธุ์ที่อ่อนแอต่อโรค เมื่อพบในขั้นรุนแรงใบของกาแฟจะร่วงหมดต้นในขณะที่โรบัสตาที่เป็นโรคจะไม่ร่วง ยังคงติดกับต้นจนปลายฤดูฝนแต่จำนวนผลอาจเพิ่มขึ้น

แนวทางการป้องกันกำจัด

๑. มีสารป้องกันกำจัดเชื้อราหลายชนิดที่สามารถป้องกันและกำจัดได้ เช่น คูปราวิท (cupravit) ออกซีคาร์บอกซิน (oxycarboxin) และโพรพิโคนาโซล (propiconazole) เป็นต้น
๒. ควรหลีกเลี่ยงการปลูกพันธุ์กาแฟโรบัสตาที่มีลักษณะใบเล็ก เรียวยาว ควรเลือกปลูกเฉพาะพันธุ์โรบัสตาที่มีใบใหญ่ซึ่งมีความต้านทานต่อโรคราสนิม

๒. โรครากขาว

เชื้อสาเหตุ *Rigidoporus lignosus* (Klotz.) Imazeki ลักษณะอาการ ใบกาแฟจะแสดงอาการเหลืองและเหี่ยวก่อนยืนต้นตาย โดยปกติในต้นที่เป็นโรคเมื่อขุดดูรากจะสามารถเห็นเส้นใยสีขาวของเชื้อราในบริเวณผิวรากที่ถูกย่อยสลายภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีความชื้นสูงการแพร่ระบาดโดยการเจริญของรากกาแฟที่เป็นโรคไปสัมผัสกับรากกาแฟปกติ

แนวทางการป้องกันกำจัด

๑. กำจัดแหล่งสะสมของเชื้อโรคให้หมดโดยการถอนและกำจัดรากต้นกาแฟที่เป็นโรค
๒. ตากหลุมกาแฟที่เป็นโรคเป็นเวลา ๒ - ๓ เดือนก่อนปลูกแทน
๓. ขุดแนวรอบ ๆ หลุมปลูกกาแฟเพื่อกันรากเจริญสัมผัสกัน
๔. ถ้าพบว่ากาแฟเริ่มเป็นโรคในระยะแรกให้ราดด้วยสารโพรพิโคนาโซล (propiconazole) หรือไตรอะดีมีนอล (triadimenol) บริเวณโคนต้นเพื่อป้องกันโรคและการระบาดไปยังต้นอื่น

๓. โรคใบไหม้สีน้ำตาล

เชื้อสาเหตุ *Colletotrichum coffeanum* Noack. และ *C.gloeosporioides* (Penz.) and Sacc.

ลักษณะอาการ อาการเริ่มแรกเกิดจุดกลมสีน้ำตาลแล้วขยายใหญ่ขึ้นกลางผลจะเห็นอาการเนื้อเยื่อตายมีสีน้ำตาลไหม้ เมื่อผลแต่ละจุดมาขยายรวมกันจะแสดงอาการเหมือนใบไหม้ โรคนี้จะพบเห็นได้ทั่วไปในสภาพอากาศแห้งแล้งติดต่อกันเป็นระยะเวลานานหรือเกิดจากพืชได้รับบาดเจ็บเนื่องจากปัจจัยอื่นๆ ทำให้เป็นช่องทางของเชื้อในการเข้าทำลายพืช

แนวทางการป้องกันกำจัด

๑. ตัดแต่งกิ่งที่เป็นโรคเผาทำลายเพื่อลดการแพร่ระบาดของโรค

๒. พ่นด้วยสารเคมีแคปตาโฟล (captafol) แมนโคเซบ (mancozeb) หรือสารเคมีที่มีทองแดงเป็นส่วนประกอบ (copper)

๓. โรคใบไหม้สีน้ำตาล

เชื้อสาเหตุ *Colletotrichum coffeanum* Noack. และ *C. gloeosporioides* (Penz.) and Sacc.

ลักษณะอาการ อาการเริ่มแรกเกิดจุดกลมสีน้ำตาลแล้วขยายใหญ่ขึ้นกลางแผลจะเห็นอาการเนื้อเยื่อตายมีสีน้ำตาลไหม้ เมื่อแผลแต่ละจุดมาขยายรวมกันจะแสดงอาการเหมือนใบไหม้ โรคนี้จะพบเห็นได้ทั่วไป ในสภาพอากาศแห้งแล้งติดต่อกันเป็นระยะเวลานานหรือเกิดจากพืชได้รับบาดแผลเนื่องจากปัจจัยอื่นๆ ทำให้เป็นช่องทางของเชื้อในการเข้าทำลายพืช

แนวทางการป้องกันกำจัด

๑. ตัดแต่งกิ่งที่เป็นโรคเผาทำลายเพื่อลดการแพร่ระบาดของโรค

๒. พ่นด้วยสารเคมีแคปตาโฟล (captafol) แมนโคเซบ (mancozeb) หรือสารเคมีที่มีทองแดงเป็นส่วนประกอบ (copper)

๔. โรคผลเน่า (แอนแทรคโนสที่ผล)

เชื้อสาเหตุ *Colletotrichum coffeanum* Noack. และ *C. gloeosporioides* (Penz.) and Sacc.

ลักษณะอาการ มักพบในต้นกาแฟที่ให้ผลผลิตมาก เชื้อสามารถเข้าทำลายทั้งในผลอ่อนและผลแก่ อาการที่ปรากฏครั้งแรกจะเห็นเป็นจุดสีน้ำตาลเข้มบนด้านใดด้านหนึ่งของผล จุดแผลเหล่านี้จะขยายออกและรวมกันเป็นแผลที่ไม่มีรูปร่างที่แน่นอนและมีอาการเนื้อเยื่อยุบ ต่อมาผลจะหยุดการเจริญและเปลี่ยนเป็นสีดำ แต่ยังคงติดอยู่บนกิ่งกาแฟ

แนวทางการป้องกันกำจัด

๑. เก็บผลและตัดแต่งกิ่งที่เป็นโรคเผาทำลาย
๒. หลังเก็บเกี่ยวกาแฟแล้วควรตัดแต่งกิ่งและเพิ่มความแข็งแรงให้กับต้นพืช
๓. พ่นด้วยสารเคมีแคบตาโฟล (captafol) แมนโคเซบ (mancozeb) หรือสารเคมีที่มีทองแดงเป็นส่วนประกอบ (copper) เพื่อลดการแพร่ระบาดของโรค

๕. โรคกิ่งแห้ง

เชื้อสาเหตุ *Colletotrichum coffeanum* Noack. และ *C. gloeosporioides* (Penz.) and Sacc.

ลักษณะอาการ จะปรากฏอาการใบเหลืองและไหม้บนกิ่งสีเขียว เมื่อสังเกตที่กิ่งจะเห็นลักษณะข้อและปล้องของต้นที่เริ่มแสดงอาการเป็นสีเหลืองซีดเนื่องจากเนื้อเยื่อถูกทำลายและขยายไปตามปลายกิ่งอาการที่ใบแสดงอาการเหลืองและร่วงในเวลาต่อมา กิ่งจะเหี่ยวและแห้ง ตาดอกเหี่ยว โรคนี้โดยปกติจะพบในสภาพอากาศ แห้งแล้ง เริ่มต้นผลอาจเกิดจากใบไหม้เพราะแดดหรือเกิดจากแมลงหรือเกิดจากสาเหตุอื่น ๆ ที่ทำให้พืชอ่อนแอเหมาะต่อการเข้าทำลายของเชื้อ เช่น สภาพอากาศแล้งมาเป็นเวลายาวนาน การขาดร่มเงา เป็นต้น

๖. โรคใบจุดตากบ (Brown eye spot)

เชื้อสาเหตุ *Cercospora* sp.

เป็นโรคที่พบระบาดแพร่หลายทั่วไป ทั้งกับกาแฟอาราบิก้าและโรบัสตา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะกล้าที่ปลูกในเรือนเพาะชำขาดการดูแลรักษาที่ถูกต้อง เมื่อนำกล้าที่เป็นโรคนี้ออกไปปลูกในแปลง หากขาดการบำรุงให้แก่ต้นปลูกใหม่ในระยะแรก โรคใบจุดตากบก็จะทำความเสียหายกับใบรุนแรงจะพบใบที่เป็นโรคร่วงบ่อยครั้งที่พบต้นกาแฟเป็นโรคใบจุดตากบภายใต้ร่มเงาที่เหมาะสม โรคนี้อาจพบได้ทุกฤดู แต่จะพบมากในฤดูแล้ง

ลักษณะอาการ ใบกาแฟจะเห็นจุดกลมๆ ขนาด ๓ - ๑๕ มิลลิเมตรจะมีสีน้ำตาล ระยะเริ่มแรก ต่อมาจุดนี้จะกลายเป็นสีเทาหรือเทาอ่อนไปกระทั่งถึงสีขาวตรงจุดกึ่งกลางของแผล ขอบแผลจะมีสีน้ำตาลแดง และจะล้อมรอบไว้โดยวงสีเหลือง ส่วนตรงกลางของแผลที่มีสีเทาจะเห็นจุดเล็ก ๆ สีดำกระจายอยู่ทั่วไป จุดเล็ก ๆ เหล่านี้คือ กลุ่มของสปอร์และสปอร์ของเชื้อราเชื้อราชนิดนี้สามารถทำให้เกิดโรคกับผลกาแฟได้ ทำให้ผลกาแฟเน่ามีสีดำในระยะรุนแรงกาแฟจะมีสีดำและเหี่ยวยุบ ทำให้ผลร่วงก่อนสุกในบางครั้ง

การป้องกันกำจัด

๑. แปลงกาแฟควรมีร่มเงาเพียงพอ ต้นกาแฟที่ปลูกใหม่ควรมีร่มเงาชั่วคราวเพียงพอ หลีกเลี่ยงความรุนแรงของโรค
๒. การให้ปุ๋ยไนโตรเจนเพียงพอ จะช่วยลดความรุนแรงของโรคในระยะกล้าในแปลงเพาะและแปลงปลูกได้

๗. โรครากเน่าแห้ง (Fusarium root disease)

เชื้อสาเหตุ Fusarium spp.

ทำความเสียหายร้ายแรงแก่อาราบิก้ามากกว่าโรบัสตา ทำให้ต้นตายภายในเวลาอันสั้น โรคนี้อาจรุนแรงในสภาพพื้นที่อุณหภูมิแตกต่างกันมากระหว่างอุณหภูมิสูงสุดและอุณหภูมิต่ำสุด ดินที่ขาดความอุดมสมบูรณ์แปลงกาแฟที่ปลูกกลางแจ้งและรากหรือโคนต้นที่อยู่ใต้ผิวดินเกิดแผล เชื้อรา *Fusarium* spp. ก็เข้าทางแผลนั้น จากการตรวจสอบต้นที่เป็นโรครากเน่าพบว่า มีต้นกาแฟจำนวนมากที่มีแผลที่เกิดจากหนอนเจาะโคน หรือควั่นโคนร่วมอยู่ด้วย

ลักษณะอาการ จะพบต้นกาแฟมีใบเหลืองและเหี่ยว ต่อมาใบจะร่วง กิ่งที่อยู่เหนือดินแห้งตายเมื่อถอนต้นกาแฟจากดินจะขึ้นง่ายมาก เพราะรากเน่าและแห้งตาย เมื่อปาดเปลือกของรากและโคนต้นกาแฟที่อยู่ใต้ดิน จะมีสีน้ำตาล น้ำตาลเทา รากส่วนใหญ่จะแห้ง

การป้องกันและกำจัดโรค

๑. ถอนต้นกาแฟที่เป็นโรคเน่าแห้งเผาไฟ เพื่อทำลายแหล่งเพาะเชื้อ
๒. โรครากเน่าแห้งจะรุนแรงในสภาพการปลูกกาแฟกลางแจ้งนั้น ดังนั้นควรปลูกไม้บังร่มให้อาราบิก้าในแหล่งที่มีโรครากเน่าแห้งระบาด

๓. เอกสารต่างประเทศได้แนะนำให้ใส่ปุ๋ยมูลวัวลงในดิน ในกรณีพบโรครากเน่าแห้งและทดสอบค่าความเป็นกรด - ด่างพบว่าต่ำกว่า ๕.๕

แมลงศัตรูกาแฟ

๑. หนอนเจาะลำต้นกาแฟ (Red Branch Borer)

มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Zeuzera coffeae* Nietn. หนอนเจาะลำต้นเป็นปัญหาที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ต้นและกิ่งของกาแฟอยู่ทั่วไป หนอนชนิดนี้ถึงแม้จะมีระบาดไม่มากนักก็ตาม ต้นหรือกิ่งกาแฟที่ถูกหนอนเจาะจะหักโค่นเมื่อโดนลมแรงพบระบาดทั่วไป ตั้งแต่ภาคใต้จนถึงบนที่สูงของภาคเหนือ ความเสียหายเกิดขึ้นจากหนอนกัดเจาะเข้าไปในกิ่งและลำต้น เป็นเหตุให้ยอดแห้งกิ่งหักตรงบริเวณที่หนอนกัดเจาะ หากเป็นต้นขนาดเล็กต้นอาจตายได้ ตัวเต็มวัยของหนอนเจาะลำต้นเป็นผีเสื้อกลางคืนชนิดหนึ่งขนาดปานกลาง ตัวสีขาวนวล มีจุดประสีน้ำตาลอยู่เต็มบริเวณปีกคู่หน้า ตัวหนอนมีสีแดงหรือน้ำตาลแดง มีลายวงแหวนสีเหลืองและ

มีขนสีขาวบนส่วนท้อง หลังจากที่มีเชื้อตัวเมียได้รับการผสมพันธุ์ก็จะวางไข่ติดไว้กับกิ่งและลำต้นใช้เวลาประมาณ ๑๐ วัน ไข่ก็จะฟักออกเป็นตัวหนอนโดยมีใยปกคลุมตัวไว้ในระยะแรก ต่อมาตัวหนอนก็จะเริ่มกัดเจาะผิวเปลือกตรงบริเวณซอกกิ่งและลำต้นจนเข้าไปอยู่ในกิ่งหรือลำต้นเป็นช่วงยาวหนอนจะกัดกินจนมีรูทะลุเปลือกแล้วถ่ายมูลออกมาภายนอกเป็นขุยคล้ายขี้เลื่อยกองอยู่แถว ๆ บริเวณโคนต้นและปากกรู เมื่อหนอนมีอายุ ๒ - ๓ เดือน ก็จะโตเต็มที่ในช่วงนี้หนอนจะกัดเจาะเปลือกจนเป็นรูกลมมองเห็นได้จากภายนอกแล้วตัวหนอนก็จะเจริญเป็นดักแด้ตรงปากกรูนั้น ใช้เวลาเป็นดักแด้ตรงปากกรูนั้นประมาณ ๓ อาทิตย์ ถึง ๑ เดือนก็จะเข้าระยะตัวเต็มวัย เป็นผีเสื้ออีกครั้งหนึ่ง ศัตรูธรรมชาติของหนอนชนิดนี้คือ *Isosturmia chatterjeeana* Bar. และ *Carcelia kockiana* Towns.

การป้องกันกำจัด

๑. ทำลายพืชอาศัยอื่น ๆ ในบริเวณรอบ ๆ สวนกาแฟเพื่อไม่ให้เป็นที่อาศัยขยายพันธุ์
๒. รักษาบริเวณแหล่งปลูกให้สะอาดและหมั่นตรวจดูต้นกาแฟอยู่เสมอ
๓. หากพบรอยที่หนอนเจาะเข้าทำลายอาจตัดกิ่งนำไปเผาไฟ หรือใช้สารคลอไพริฟอส (chlorpyrifos) ฉีดอัดเข้าไปในรูตรงบริเวณที่หนอนเจาะ

๒. มอดเจาะผลกาแฟ (Coffee Berry Borer)

มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Hypothenemus hampei* (Ferrari) ตัวเต็มวัยเป็นด้วงปีกแข็งสีดำขนาด ๑ x ๒ มิลลิเมตร ตัวเมียจะเจาะเข้าไปปลายผลกาแฟเข้าไปถึงส่วนของเนื้อเมล็ด เมื่อวางไข่และขยายพันธุ์ ตัวหนอนจะกัดกินเนื้อเยื่อเป็นอาหารต่อไป ตัวเต็มวัยสามารถอาศัยอยู่ในผลกาแฟแห้งสีดำที่ติดค้างหลงเหลืออยู่บนต้นหลังเก็บเกี่ยวกาแฟแล้วรวมทั้งผลที่หล่นอยู่ใต้ทรงพุ่มด้วย ตัวหนอนจะกินอาหารและเจริญเติบโตอยู่ภายในผลนั้นได้หากภายในผลนั้นยังมีความชื้นที่ต่ำกว่า ๑๓.๕ เปอร์เซ็นต์ มอดเจาะผลกาแฟเป็นแมลงศัตรูกาแฟที่สำคัญของทั้งกาแฟโรบัสตาและอาราบิก้า ความเสียหายที่รุนแรงจะเกิดกับเนื้อเยื่อภายในส่วนที่เป็นสารกาแฟที่อยู่ในระยะผลกำลังสุกโดยที่ตัวเต็มวัยและตัวหนอนซ่อนไขจนเกิดเป็นรูพรุนอยู่ภายในเมล็ดนั้น สำหรับความเสียหายของผลกาแฟที่ยังอ่อนจะถูกมอดเพศเมียเจาะเข้าไปกินเป็นอาหารจนทำให้ผลร่วงก่อนกำหนด

การป้องกันกำจัด

การควบคุมโดยวิธีทางเกษตรกรรม

๑. ควรเก็บผลผลิตกาแฟในระยะเวลากตุกาศที่ถูกต้อง
๒. อย่าปล่อยให้ผลกาแฟที่สุกแล้วหรือผลกาแฟแห้งให้ติดค้างอยู่บนต้นหรือ ร่วงหล่นลงสู่พื้นได้ทรงพุ่ม
๓. ทำลายผลกาแฟดังกล่าว ด้วยการเผาเพื่อป้องกันการอาศัยอยู่ข้ามฤดูของมอดต่อไป
๔. การตัดแต่งกิ่งเป็นเรื่องสำคัญในการจัดการมอดกาแฟ ควรรักษาระดับความสูงของทรงต้นให้อยู่ในระยะ ๒ - ๒.๒ เมตร เพื่อให้ต้นโปร่งและเก็บเกี่ยวได้ง่ายต้นกาแฟที่สูงเกินไปเป็นผลให้เก็บเกี่ยวไม่สะดวก มีผลกาแฟตกค้างบนกิ่ง และมีร่มเงามากเหมาะกับการเป็นที่อยู่อาศัยของมอดกาแฟ

การควบคุมโดยชีววิธี

๑. แมลงศัตรูธรรมชาติที่สำคัญเป็นพวกแตนเบียนได้แก่ *Prorops nasuta*, *Cephalonomia stephanoderis* และ *Phymastichus coffee* แตนเบียนเหล่านี้มีอยู่ในแอฟริกาตอนกลาง และมีการนำเข้ามาใช้ในหลายประเทศในละตินอเมริกา แตนเบียนที่กล่าวมายังไม่พบในประเทศไทย
๒. เชื้อรา *Beauveria bassiana* ทำให้เกิดโรคกับมอดกาแฟภายใต้สภาพอากาศที่ร้อนและชื้น โดยเฉพาะมีการพัฒนาการใช้เชื้อนี้กันในเอเชีย เช่น ฟิลิปปินส์ มาเลเซียและอินโดนีเซีย ในประเทศไทยก็มีการพบเชื้อรานี้ในธรรมชาติ และปัจจุบันศูนย์วิจัยพืชสวนชุมพรได้ทำการทดสอบและพัฒนาการใช้เชื้อรานี้เพื่อควบคุมมอดกาแฟในสวนเกษตรกร

๒.๕ การแปรรูปกาแฟ

๒.๕.๑ กระบวนการแปรรูปกาแฟเชอร์รี่

เป็นขั้นตอนก่อนจะทำการนำเมล็ดกาแฟออกจากผลหรือเปลือกของมัน ที่มีลักษณะสีแดงกลมคล้ายกับผลของเชอร์รี่ เพื่อให้ได้เมล็ดกาแฟดิบหรือที่เรียกกันว่า กาแฟสาร ซึ่งในขั้นตอนนี้จะทำหลังจากที่ได้ทำการเก็บเกี่ยวผลมาแล้ว การ Process ที่นิยมใช้กันในปัจจุบันมี ๓ วิธี ได้แก่

- ๑) WASHED PROCESS บางคนก็เรียกว่า Wet Process โดยใช้การกระบวนการแปรรูปโดยใช้น้ำในทุกๆ ขั้นตอน ซึ่งมีกระบวนการทำ ดังนี้
 ๑. นำผลกาแฟเชอร์รี่มาคัดแยก โดยการแช่น้ำ โดยเลือกเฉพาะผลที่จมน้ำ ซึ่งแปลว่าเป็นผลที่มีคุณภาพ ไม่น่าสียหรือโดนแมลงเจาะจนเป็นรู
 ๒. ทำการสีเนื้อและเปลือกกาแฟ โดยจะได้เป็นเมล็ดกาแฟด้านในที่มีเนื้อหรือเมือกอยู่รอบๆ กาแฟ
 ๓. นำเมือกกาแฟหมักกับเมล็ดให้อิ่มน้ำ และก่อให้เกิดจุลินทรีย์บางชนิดที่มีผลต่อรสชาติกาแฟ ใช้เวลาประมาณ ๒ วัน (ขั้นตอนนี้เรียกว่าการ Wash Process)
 ๔. สีเมือกที่ติดอยู่กับเมล็ดออกและล้างน้ำ
 ๕. นำไปตากแห้งโดยให้เหลือระดับความชื้นที่ต้องการ ๙-๑๒% โดยระหว่างตากต้องหมั่นเกลี่ยเมล็ดอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้แห้งทั่วถึงกัน

กลิ่นและรสชาติของ Wet Process สำหรับ Wet หรือ Wash Process นั้น จะได้กาแฟที่มีรสชาติสะอาด After ที่พึงประสงค์ หลายคนบอกว่ามีกลิ่นหมักหรือ Ferment ชัดเจนเมื่อนำไป คั่วระดับอ่อน และเป็นวิธีมาตรฐานสำหรับการทำกาแฟเกรดคุณภาพ

๒) NATURAL PROCESS วิธีการแปรรูปสำหรับ Natural Process คือ

๑. เก็บผลกาแฟเชอร์รี่สุก (บางที่คัดแยกคุณภาพก่อน บางที่ก็ไม่ได้คัดแยก)
๒. นำไปตากแห้ง จนเนื้อและเปลือกหลุดร่อนออกจากเมล็ด และต้องเกลี่ย อย่างสม่ำเสมอเพื่อป้องกันเชื้อรา

๓. ใช้เวลาตาก ๑๕ - ๓๐ วัน กลิ่นและรสชาติของ Natural Process คือได้กลิ่นและรสชาติตาม Nature ของกาแฟนั้นๆ ได้คาแรคเตอร์จากแหล่งเพาะปลูกแต่ละแห่งชัดเจน เนื่องจากไม่ได้ผ่านกระบวนการชะล้างด้วยน้ำแต่อย่างใด ทำให้เมล็ดกาแฟดูดซึมสารต่างๆ ที่อยู่ในเนื้อได้อย่าง เต็มที่ ทำให้เมล็ดมีความหวานมากขึ้น (คล้ายกับผลไม้ตากแห้งจะหวานกว่าผลไม้สด) การตากดังกล่าวทำให้ กาแฟมีรสชาติของผลไม้สุก ผลไม้ตากแห้ง หรือกลิ่นคล้ายไวน์

กาแฟราคาไม่สูงอย่างโรบัสต้าก็ชอบใช้วิธีนี้ ส่วนกาแฟระดับ Top Grade ก็มักใช้วิธีนี้ เพราะ Natural Process เป็นวิธีที่ไม่ซับซ้อนใช้ต้นทุนไม่สูงในการผลิต กาแฟเกรดไม่สูงที่ขายไม่ได้ ราคาจึงไม่ต้องการเพิ่มต้นทุนในการผลิตจึงใช้ Process นี้ ในทางกลับกันส่วนกาแฟที่เป็นเกรด top ก็โลละ หลายพันถึงหลายหมื่นเลือกใช้วิธีนี้เพราะต้องการคาแรคเตอร์ของกาแฟที่ชัดเจนที่สุด ดังนั้นสำหรับ Process นี้ จะเห็นว่ากาแฟที่ถูกที่สุด และกาแฟที่แพงที่สุด จะใช้ Natural Process

๓) HONEY PROCESS บางคนเรียกว่า Semi-Washed Process ซึ่งเป็น กระบวนการที่อยู่ระหว่างแบบเปียกและแบบแห้ง นิยมมากในทวีปอเมริกากลาง โดยมีขั้นตอน ดังนี้

๑. นำผลกาแฟเชอร์รี่มาแช่น้ำแล้วคัดแยก

๒. นำผลที่คัดแยกแล้วมาสีเปลือกออก

๓. หมักเมล็ดกาแฟกับเนื้อไว้

๔. นำไปตากแดดจนแห้งทั้งที่มีเนื้อ ไม่ต้องขัดเมือกออก

กลิ่นและรสชาติของ Honey Process ด้วยกระบวนการที่นำเมล็ดมาหมัก กับเนื้อกาแฟ ทำให้เมล็ดดูดซึมความหวานของเนื้อเข้าไปได้บางส่วน ส่งผลให้กลิ่นและรสชาติของกาแฟมีความ หวานหอมคล้ายกลิ่นน้ำผึ้งหรือผลไม้ (เป็นที่มาของชื่อ Honey Process) รสชาติจะอยู่กึ่งกลางระหว่าง Wash Process กับ Dry Process กล่าวคือรสชาติยังมีความสะอาดจาก Wash Process และยังรู้สึกถึง character และรสชาติที่แท้จริงของเมล็ดจากแต่ละที่นั่นเอง

นอกจากกระบวนการเหล่านี้แล้ว ปัจจุบันก็มีกระบวนการผลิตเมล็ดกาแฟแปลกใหม่ที่ หลายคนยังไม่รู้จักอีกมาก ไม่ว่าจะเป็นการใช้ยีสต์หมักกาแฟ และการใช้ก๊าซคาร์บอนิค อัดเข้าไปในกระบวนการ รวมถึงวิธีที่ปัจจุบันกำลังนิยมเป็นอย่างมากเช่น Anaerobic หรือ Double Anaerobic ซึ่งเป็นวิธีเดียวกับการ หมักไวน์

๒.๕.๒ การคั่ว เป็นการนำ กาแฟสาร เข้าสู่กระบวนการคั่ว ขั้นตอนกระบวนการนี้ ต้องอาศัยความชำนาญการและมีประสบการณ์อย่างมาก เพราะขั้นตอนนี้จะเปลี่ยนให้เมล็ดกาแฟจากเขียวเป็นสีอื่น และมีส่วนทำให้เกิดกลิ่นที่หอม และส่งผลต่อรสชาติที่ดี โดยการคั่วแบ่งตามระดับกาแฟที่ต้องการ ดังนี้

๑) คั่วอ่อน (Light Roast) จะทำให้รสชาติของกาแฟนั้นออกรสเปรี้ยว เหมือนการหมักของไวน์ สีที่ได้คือน้ำตาลทองอ่อน นิยมชงดื่มแบบสบายๆ คล้ายดื่มชา

๒) คั่วกลาง (Medium Roast) จะได้น้ำตาลทองอ่อนเช่นกัน แต่รสชาตินั้น จะมีความเปรี้ยวลดลง เหมาะกับการชงกาแฟดำหรืออเมริกาโน่

๓) คั่วเข้ม (Medium Dark Roast) สีที่ได้จะเป็นน้ำตาลเข้ม รสชาติจะขม และมีความอมเปรี้ยวเล็กน้อย เนื่องจากมีความมันจากสารเคเฟออยล์ที่แตกออกมา ชงได้ทั้งกาแฟดำ และกาแฟเย็นที่ผสมกับนมและอื่น ๆ ตามแต่ละเมนู

๔) คั่วเข้มมาก (Dark Roast) สีจะเข้มมากจนถึงดำ และรสชาตินั้นจะมีความขมเข้ม แทบไม่เหลือความเปรี้ยว นิยมใช้ชงกาแฟเย็นที่ผสมกับนมและอื่น ๆ ตามแต่ละเมนู

๒.๖ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกกาแฟจังหวัดน่าน

ตารางที่ ๑๔ รายชื่อวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกกาแฟจังหวัดน่าน

ลำดับ	ชื่อกลุ่ม	ที่ตั้ง
๑	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปกาแฟสวนยาหลวง	๑๒ หมู่ ๖ ต.ผาทอง อ.ท่าวังผา จ.น่าน
๒	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มกาแฟตำบลสากาด	๑๐๘ หมู่ ๓ ต.สากาด อ.ปัว จ.น่าน โทร. ๐๘๖-๑๙๘๖๗๖๓
๓	วิสาหกิจชุมชนกาแฟฉวีพฤษภ	๑๔๕ หมู่ ๑๑ ต.งอบ อ.ทุ่งช้าง จ.น่าน โทร. ๐๙๖-๗๗๕๕๗๗๐
๔	วิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกกาแฟบ้านห้วยขาก	๖๓ หมู่ ๑๑ ต.บ่อเกลือเหนือ อ.บ่อเกลือ จ.น่าน
	วิสาหกิจชุมชนกาแฟดอยน้ำพัน	๕ หมู่ ๙ ต.นาไร่หลวง อ.สองแคว จ.น่าน
๕	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มกาแฟธรรมชาติป่าต้นน้ำยาว	๗๑ หมู่ ๑ ต.ชนแดน อ.สองแคว จ.น่าน
๖	วิสาหกิจชุมชนแปรรูปกาแฟคุณภาพบ้านสันเจริญ	๒๐๕ หมู่ ๖ ต.ผาทอง อ.ท่าวังผา จ.น่าน ๐๙๐-๒๕๗๑๑๒๙
๗	วิสาหกิจชุมชนกาแฟสะมี	๑ หมู่ ๖ ต.ดงพญา อ.บ่อเกลือ จ.น่าน
๘	วิสาหกิจชุมชนกาแฟแปลงใหญ่ไทยลิ้นหะกบ้านบนขุนน่าน	๑๓๑ หมู่ ๘ ต.ขุนน่าน อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.น่าน ๐๙๓-๑๑๓๖๔๙๓
๙	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกกาแฟโกโก้บ้าน - ภูคา	๔๓ หมู่ ๒ ต.เปือ อ.เชียงกลาง จ.น่าน ๐๙๙-๘๕๒๕๕๖๒
๑๐	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มปลูกกาแฟปลอดสารบ้านนาสา	๔๘ หมู่ ๓ ต.ไหล่น่าน อ.เวียงสา จ.น่าน
๑๑	วิสาหกิจชุมชนกาแฟน้ามวบ	๑๖๖ หมู่ ๘ ต.น้ามวบ อ.เวียงสา จ.น่าน ๐๘๑-๖๙๑๕๕๖๒
๑๒	วิสาหกิจชุมชนกาแฟไร่ดอยน่าน	๑๐๗ หมู่ ๑๑ ต.กลางเวียง อ.เวียงสา จ.น่าน ๐๘๐-๑๓๔๗๑๐๕
๑๓	วิสาหกิจชุมชนกาแฟดอยภูแว	หมู่ ๑ ต.ห้วยโก้น อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.น่าน
๑๔	วิสาหกิจชุมชนกาแฟบ้านน้ำกี	๑๒ หมู่ ๕ ต.ผาทอง อ.ท่าวังผา จ.น่าน
๑๕	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกกาแฟอำเภอมะจิม	๗ หมู่ ๑ ต.หมอมเมือง อ.แม่จิม จ.น่าน โทร.๐๙๐-๔๖๔๗๕๒๙

ตารางที่ ๑๔ (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อกลุ่ม	ที่ตั้ง
๑๖	วิสาหกิจชุมชนกาแฟบ้านน้ำช้าง	๕๒ หมู่ ๑๑ ต.ขุนน่าน อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.น่าน
๑๗	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มปลูกกาแฟบ้านห้วยขาบ	๕๙ หมู่ ๗ ต.บ่อเกลือเหนือ อ.บ่อเกลือ จ.น่าน
๑๘	วิสาหกิจชุมชนกาแฟ เดอ มัง มณีพฤกษ์	๒๐๘ หมู่ ๑๑ ต.งอบ อ.ทุ่งช้าง จ.น่าน โทร. ๐๖๒-๒๔๘๕๐๑๘
๑๙	วิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตกาแฟบ้านห้วยโตน	๘๐ หมู่ ๒ ต.ตงพญา อ.บ่อเกลือ จ.น่าน โทร. ๐๙๕-๘๒๗๔๑๐๘
๒๐	วิสาหกิจชุมชนกาแฟตำบลศรีชะเกษ	๑๓ หมู่ ๑ ต.ศรีชะเกษ อ.น่าน้อย จ.น่าน
๒๑	วิสาหกิจชุมชนแปรรูปและจำหน่ายกาแฟ หม่อนผลสดออย ภูพยัคฆ์	๒๖๒ หมู่ ๑๒ ต.ขุนน่าน อ.เฉลิมพระเกียรติ จ. น่าน ๐๖๑-๓๑๖๒๑๓๔
๒๒	วิสาหกิจชุมชนส่งเสริมอาชีพการเพาะปลูกกาแฟบ้านน้ำแคะ	๘๐ หมู่ ๔ ต.ตงพญา อ.บ่อเกลือ จ.น่าน
๒๓	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรตำบลน้ำพาง	๘ หมู่ ๑ ตำบลน้ำพาง อ.แม่จริม จ.น่าน ๐๙๕-๘๙๘๖๐๕๗
๒๔	วิสาหกิจชุมชนสร้างป่าสร้างรายได้บ้านสบซุ่น	๒๒๓ หมู่ ๗ ต.ป่าคา อ.ท่าวังผา จ.น่าน

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน

๗ การตลาดและราคา

ราคาเมล็ดกาแฟเชอร์รี่ในปี ๒๕๖๕/๒๕๖๖ ราคาอยู่จะอยู่ที่ ๒๕ - ๔๐ บาท/กิโลกรัม เนื่องจากกาแฟจังหวัดน่านมีชื่อเสียง และเกษตรกรส่วนใหญ่ทำกาแฟคุณภาพมากขึ้น จึงทำให้ราคาสูงขึ้นมากกว่าทุกปี ราคากาแฟจะอยู่ที่ ๑๘๐ - ๒๒๐ บาท/กิโลกรัม และราคากาแฟสารจะอยู่ที่ ๒๘๐ - ๓๐๐+ บาท/กิโลกรัม

ตารางที่ ๑๕ แสดงราคาการซื้อขายกาแฟ Specialty Coffee / Mass Coffee ปี ๒๕๖๕-๒๕๖๖

สายพันธุ์	ชนิดของกาแฟ (ราคารับซื้อ)		
	กาแฟเชอร์รี่ (บาท : กก.)	กาแฟกะลา (บาท : กก.)	กาแฟสาร (บาท : กก.)
<u>กาแฟพิเศษ (Specialty Coffee)</u>			
อาราบิก้า			
- คาติมอร์	๓๖ - ๔๐	๑๘๐-๒๐๐	๔๕๐+
- เยลโล่	๓๘ - ๔๒	๒๕๐+	๔๕๐+
- จาวา	๖๕ - ๗๐	๔๕๐-๗๐๐+	๙๐๐ - ๑,๒๐๐+
- ทิปิก้า	๕๐ - ๖๐	๔๕๐-๗๐๐+	๑,๐๐๐+
- เซรีน่า	๕๐ - ๖๐	๔๕๐-๗๐๐+	๑,๐๐๐+
- เกชา	๑๒๐ - ๒๐๐	๑๘๐๐	๓,๐๐๐+
<u>Mass Coffee</u>			
อาราบิก้า	๒๕ - ๔๐	๑๘๐ - ๒๒๐	๒๘๐ - ๓๐๐+
โรบัสต้า	๑๒ - ๑๘	๓๐ - ๓๕	๘๔ - ๓๐๐ (ได้รางวัล)

(ข้อมูล : คลัสเตอร์กาแฟน่าน ข้อมูล ณ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๖)

๒.๘ โรงคั่วกาแฟจังหวัดน่าน แบ่งประเภทดังนี้

๒.๘.๑ โรงคั่วที่ได้มาตรฐาน จำนวน ๖ โรงคั่ว ดังนี้

- ๑) KT roaster อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน
- ๒) น น่าน Coffee & roastery อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
- ๓) น่านดูไอ้คอฟฟี่ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
- ๔) แบล็คแรปพิท อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน
- ๕) ดอยน่าน อำเภอปัว จังหวัดน่าน
- ๖) Gam forest coffee อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน

๒.๘.๒ Home Roaster จำนวน ๑๓ โรงคั่ว ดังนี้

- ๑) เดอมี้ง อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน
- ๒) เอราบิกา อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน
- ๓) สร้างป่าสร้างรายได้ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน
- ๔) สวนยาหลวง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
- ๕) Maatae อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน
- ๖) ภูพันธ์ ๙ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน
- ๗) แมนดาริน อำเภอปัว จังหวัดน่าน
- ๘) ลาเปียนคอฟฟี่ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
- ๙) ฮอมคาเฟ่ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
- ๑๐) เก้าไม้ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน
- ๑๑) กาแฟห้วยโตน อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน
- ๑๒) โยงคั่วกาแฟสันติ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน
- ๑๓) Horizon Harvest – Café & Roaster อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

๒.๘.๓ คั่วมือ จำนวน ๕ แห่ง ดังนี้

- ๑) กาแฟคั่วมือบ้านน้ำมวบ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
- ๒) ไร่ นายพราน อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน
- ๓) โรบัสต้าห้วยเลา ตำบลชนแดน อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน
- ๔) โรบัสต่านาน้อย อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน
- ๕) ภูบ่อว่าคอฟฟี่ อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน

๒.๙ ข้อมูลยี่ห้อกาแฟที่ผลิตจากกาแฟน่าน

ตารางที่ ๑๖ ยี่ห้อกาแฟที่ผลิตจากกาแฟน่าน

ลำดับ	ชื่อยี่ห้อ/แบรนด์	แหล่งกาแฟ (บ้าน)			
		อาราบิก้า		โรบัสต้า	
		บ้าน	อำเภอ	บ้าน	อำเภอ
๑	ยิ้มหน้อยนะ / สันติกาแฟน่าน	มณีพฤกษ์	ทุ่งช้าง	น้ำมวบ	เวียงสา
		ห้วยขาบ	บ่อเกลือ	หัวเมือง	น่าน้อย
		ห้วยโตน	บ่อเกลือ		
		เปี้ยงซ้อ	เฉลิมพระเกียรติ		
		สะแกียง	เฉลิมพระเกียรติ		
๒	น น่าน	สันเจริญ	ท่าวังผา		
		ห้วยขวาง	บ่อเกลือ		
		ห้วยโตน	บ่อเกลือ		
๓	จินตนา	มณีพฤกษ์	ทุ่งช้าง		
		เปี้ยงซ้อ	เฉลิมพระเกียรติ		
๔	เดอมัง	มณีพฤกษ์	ทุ่งช้าง		
๕	ยอดดอยน่าน ภู๒	น้ำกิ	ท่าวังผา		
๖	แมนดาริน	สันเจริญ	ท่าวังผา		
		น้ำตัน	ปัว		
		ภูคา	ปัว		
		เต๋ย	ปัว		
๗	ภูมิใจคอฟฟี่	สันเจริญ	ท่าวังผา	ห้วยซ้อ	แม่จรม
				สันเจริญ	ท่าวังผา
๘	ลาเปียนคอฟฟี่	สันเจริญ	ท่าวังผา		
๙	๑๘๕ คาเฟ่	ห้วยขวาง	บ่อเกลือ	ห้วยเลา	สองแคว
๑๐	โรบัสต่านาน้อย			หัวเมือง	น่าน้อย
๑๑	น่านคอฟฟี่	สันเจริญ	ท่าวังผา		
๑๒	ดอยน่าน	สันเจริญ	ท่าวังผา		
		สะแกียง	เฉลิมพระเกียรติ		
๑๓	ลิ้วคอฟฟี่	ห้วยขาบ	บ่อเกลือ		
๑๔	ห้วยโตน	ห้วยโตน	บ่อเกลือ		
๑๕	ขุนมวบคอฟฟี่			น้ำมวบ	เวียงสา
๑๖	เอราบิก้า	สันเจริญ	ท่าวังผา		
๑๗	แบล็คแรบบิท	สันเจริญ	ท่าวังผา		
		เปี้ยงซ้อ	เฉลิมพระเกียรติ		
		สะแกียง	เฉลิมพระเกียรติ		
		ห้วยขวาง	บ่อเกลือ		
๑๘	กาแฟนั่งก้อม	สันเจริญ	ท่าวังผา		
๑๙	คามคอฟฟี่			ท่าขาม	เวียงสา
๒๐	ภูสัน	สันเจริญ	ท่าวังผา		
๒๑	ภูพันแก้ว	ห้วยขวาง	บ่อเกลือ		

ตารางที่ ๑๖ (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อยี่ห้อ/แบรนด์	แหล่งกาแฟ (บ้าน)			
		อาราบิก้า		โรบัสต้า	
		บ้าน	อำเภอ	บ้าน	อำเภอ
๒๒	สร้างป่า สร้างรายได้		บ่อเกลือ		บ่อเกลือ
๒๓	น้ำพาง			น้ำพาง	แม่จริม
๒๔	บ่อว่า			บ่อว่า	แม่จริม
๒๕	แก้วไม้	มณีพฤกษ์	ทุ่งช้าง		
๒๖	เอือนยังต่อ	สันเจริญ	ท่าวังผา	น้ำมวบ	เวียงสา
		มณีพฤกษ์	ทุ่งช้าง		
		ห้วยโตน	บ่อเกลือ		
๒๗	เจมฟอร์เรส	มณีพฤกษ์	ทุ่งช้าง		
		กอก-จุน	ปัว		

๒.๑๐ กาแฟกับแหล่งท่องเที่ยว

กลิ่นหอมละมุนที่มักจะโชนมายามที่กาแฟกะลาสีเหลืองนวลให้กลายเป็นสีน้ำตาลเข้มเกือบดำ หรือยามที่เมล็ดที่ผ่านการคั่วถูกนำมาบดและผ่านน้ำร้อนจนได้กาแฟแก้วโปรดของใครหลายคน เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมกาแฟในเมืองไทยที่แพร่หลายและแทรกซึมไปทั่วทุกแห่งหน จากสภาพกาแฟที่เคยอยู่ตามตลาดหรือที่ชุมชน เปลี่ยนรูปแบบไปสู่คาเฟ่มีสไตล์ที่แตกต่างตามแต่นิยมของเจ้าของ จากโอเลียงน้ำสีดำขึ้นไปสู่กาแฟสด และ “น่าน” ก็คือหนึ่งในแหล่งผลิตกาแฟอาราบิก้าที่สำคัญแห่งหนึ่งในเขตภาคเหนือ มีแหล่งปลูกที่สำคัญและในปัจจุบันได้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่

๑) ไร่กาแฟสวนยาหลวง บ้านสันเจริญ อ.ท่าวังผา จ.น่าน ชุมชนของชาวเผ่าเมี่ยน (เย้า) ที่อพยพมาจากประเทศเวียดนาม เป็นหนึ่งในจุดห้ามพลาดที่ต้องแวะไปเยี่ยมชม ไมใช่เพียงเพราะเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่อยู่อาศัยกลมกลืนกับธรรมชาติ มีวิถีชีวิตเรียบง่าย ท่ามกลางภูเขาสลับซับซ้อน แต่อดีตพื้นที่ปลูกผืนแห่งนี้ได้ปรับเปลี่ยนมาปลูกพืชเศรษฐกิจอย่างกาแฟหลังจากศูนย์พัฒนาราชภูบนพื้นที่สูง จังหวัดน่าน เข้ามาแนะนำและส่งเสริม ผลผลิตที่ดีทำให้สวนยาหลวงเป็นพื้นที่ปลูกกาแฟสายพันธุ์อาราบิก้าที่มีชื่อเสียงอีกแห่งหนึ่งของน่านไปโดยปริยาย โดยมีการรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนที่ปลูกกาแฟ เป็นที่รู้จักในหลายชื่อ อาทิ กาแฟสวนยาหลวง กาแฟสันเจริญ กาแฟภูสัน ฯลฯ นอกจากไร่กาแฟแล้ว ดอยสวนยาหลวง พื้นที่โล่งบนดอยสูงยังเป็นจุดชมวิว ๓๖๐ องศา อากาศเย็นสบายทั้งปี และหนาวจัดในฤดูหนาว เหมาะสมกับการชมดาวในยามค่ำ และชมหมอกในตอนเช้า จึงมีหลายคนสมัครใจที่จะมากางเต็นท์พักแรมเพื่อสัมผัสบรรยากาศแบบใกล้ชิดไม่ไกลจากหมู่บ้านยังมีน้ำตกภูสัน น้ำตกสวยอีกแห่งของน่าน และน้ำออกภู ตาน้ำที่อยู่บริเวณเชิงดอยภายในหมู่บ้าน แหล่งต้นน้ำที่สำคัญอีกแห่ง สอบถามที่ นายวีรวัฒน์ ลีวิวัฒนา ผู้ใหญ่บ้านสันเจริญ โทร. ๐๙-๗๙๓๑-๖๒๐๘, ๐๙-๐๙๙๘-๐๑๗๙

๒) ไร่กาแพดอยสกาด ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวเผ่าลัวะ ด้วยความสูง ๙๐๐-๑,๑๐๐ เมตร จากระดับน้ำทะเล อากาศเย็นสบายตลอดปี และหนาวจัดในฤดูหนาว จึงเป็นแหล่งปลูกกาแฟอาราบิก้า คุณภาพดีอีกแห่งของน่าน นอกจากนี้ยังมีพืชเศรษฐกิจอื่นอย่างมะแขว่น, เมียง และชาด้วย นอกจากนี้จะมีชมวิถีเกษตรของชาวลัวะแล้ว ยังมีวิถีชีวิตชนเผ่าลัวะหมู่บ้านสกาด ชุมชนดั้งเดิมที่ยังคงรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณีของชุมชนไว้ รวมทั้งมีการแสดง การตีพิ ซึ่งเป็วัฒนธรรมอย่างหนึ่งของชาวลัวะ นอกจากนี้ยังมีที่พัก แบบโฮมสเตย์ มีกิจกรรมการพาเดินชมป่าของหมู่บ้าน ปรงอาหารรับประทาน พาชมจุดชมวิว ตรีปและชิม กาแฟในท้องถิ่น กิจกรรมการเดินป่าพิชิตภูหวด ยอดเขาสูงประมาณ ๑,๖๐๐ เมตร จากระดับน้ำทะเล ซึ่งเป็น จุดชมวิว ๓๖๐ องศา และน้ำตกสันสกาด ที่อยู่ไม่ไกลจากหมู่บ้าน สอบถามที่ กำนันแมน โท. ๐๙-๑๐๗๐-๖๕๕๖

๓) ไร่กาแพดอยมณีพฤกษ์ ใน อำเภอทุ่งช้าง บ้านมณีพฤกษ์ เป็นหมู่บ้านของ ๓ ชุมชน ประกอบด้วย ชาวม้ง ๑ หมู่บ้าน และชาวลัวะ ๒ หมู่บ้าน เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางเกษตรที่สวยงาม มีโครงการ ทดลองปลูกผลไม้เมืองหนาว รวมทั้งแหล่งปลูกกาแฟอาราบิก้าที่มีชื่อเสียงมากอีกแห่งของน่าน ซึ่งเป็นที่รู้จัก ในนาม “กาแฟมณีพฤกษ์ และกาแฟเดอม้ง” ภายในหมู่บ้านจึงมีโรงคั่วกาแฟแบบโบราณ และร้านกาแฟ Kluay Hidden Café ชิมกาแฟอาราบิก้าพันธุ์ดีทั้ง เกอชา จาวา คาติมอร์ และทูปิก้า ภายในหมู่บ้านยังมี วิถีชีวิตให้ศึกษาเรียนรู้ทั้งการปักผ้า การตีมีด และเป่าแคนแบบของท้องถิ่น หรือชมวิวดอกและดาว ยามค่ำคืน ณ ดอยผาผึ้ง ชมถ้ำผาผึ้ง ถ้ำที่มีขนาดใหญ่และมีความลึกติดอันดับ ๑ ใน ๑๐ ถ้ำที่มีความลึก ของประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีดอกไม้ให้ชมอย่างนางพญาเสือโคร่งที่จะบานช่วงมกราคม-กุมภาพันธ์ ดอกชมพูภูคา บานช่วงกุมภาพันธ์และดอกเสี้ยวขาว ดอกไม้ประจำจังหวัดให้ชม ช่วงเดือนมีนาคม สอบถามที่ นายวิชัย กำเนิดมงคล รองนายกเทศมนตรีตำบลงอบ และประธานกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมณีพฤกษ์ โท. ๐๖-๒๒๔๘-๕๐๑๘

๔) ไร่กาแพดอยห้วยขวาง อำเภอปอเกือ ชุมชนบ้านห้วยขวางเป็นชุมชนขนาดเล็ก ที่มีการจัดสรรการใช้พื้นที่อย่างยั่งยืน ด้วยความสูงกว่า ๑,๙๐๐ เมตร จากระดับน้ำทะเล ที่นี่จึงเหมาะกับการ ไปกางเต็นท์นอนดูดาวอีกแห่ง ส่วนกาแฟของบ้านห้วยขวางเป็นที่รู้จักในนามกาแฟหลายชื่อ อาทิ กาแฟห้วยขวาง กาแฟภูพันแก้ว สอบถามที่ นายบุญเลิศ คงธนรักษ์ ประธานกลุ่มกาแฟห้วยขวาง โท. ๐๙-๕๕๔๒-๐๑๔๗

๕) ไร่กาแพบ้านห้วยขาบ อำเภอปอเกือ ชุมชนขนาดเล็กของชาวเผ่าลัวะที่อยู่แบบ พึ่งพิงธรรมชาติ ได้รับการส่งเสริมการปลูกกาแฟโดย “โครงการสร้างป่า สร้างรายได้” ซึ่งเป็นโครงการ ตามพระราชดำริ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้ากรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ที่ส่งเสริมให้ชาวไทยภูเขา ชาติพันธุ์ลัวะในพื้นที่ปลูกกาแฟพันธุ์อาราบิก้า ในพื้นที่ ๑๕๐ ไร่ มีกระบวนการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ กระบวนการปลูก การดูแลรักษา การเก็บรักษา การเก็บผลผลิต ตลอดจนถึงกระบวนการแปรรูป ทำให้กาแฟ ห้วยขาบ ได้รับรางวัลเหรียญทองแดงจากกรมวิชาการเกษตร ในการประกวดกาแฟอาราบิก้า ประจำปี ๒๕๖๐ ปัจจุบันทางชุมชนได้สร้างแบรนด์เป็นของตนเอง ภายใต้ชื่อ “ลัวะคอฟฟี่” ผู้ที่สนใจเยี่ยมชมวิถีชาวเผ่าลัวะ สามารถเดินทางไปชมไร่กาแฟได้ สอบถามที่ นายธนวัฒน์ จรรย์รัตน์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๗ และประธานกลุ่มกาแฟ ห้วยขาบ โท. ๐๙-๕๒๙๔-๖๔๗๗

๖) **ไร่กาแฟบ้านห้วยโตน** อำเภอบ่อเกลือ อีกรวมชนชาวไร่ที่มีวิถีชีวิตอยู่อาศัยพึ่งพิงกับธรรมชาติ นอกจากปลูกกาแฟพันธุ์อาราบิก้าคุณภาพดีแล้วยังมีองุ่น พริกหวาน สตรอเบอร์รี่ และยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามทางธรรมชาติ อาทิ น้ำตกห้วยโตนเล็ก น้ำตกห้วยโตนใหญ่ น้ำตกห้วยว่า น้ำตกห้วยล่อน้ำตกห้วยชุย และถ้ำค้างคาว ส่วนคนชอบดูดาวแนะนำให้กางเต็นท์ชมดาว ณ ลานอ้อนรัก ทางชุมชนมีเต็นท์ห้องน้ำ ห้องสุขา บริการ สอบถามที่ นายศุภัทธพงศ์ ศุภทกุลการณ ผู้ใหญ่บ้านห้วยโตน โทร. ๐๙-๗๒๙๒-๗๗๔๓, ๐๘-๑๑๖๗-๑๘๒๔

๗) **ไร่กาแฟบ้านห้วยซ้อ** อำเภอแม่จริม เพียงแห่งเดียวที่ปลูกและแปรรูปกาแฟสายพันธุ์โรบัสต้าของน่าน ที่นี้สามารถเข้าชมสวนกาแฟและชมกรรมวิธีการเก็บกาแฟได้ นอกจากนี้ยังมีการท่องเที่ยวเชิงสวนเกษตร ได้แก่ สวนกล้วยน้ำว้า มะม่วง มะม่วงหิมพานต์ และเดินทางเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวล่องแก่งลำน้ำว่าตองล่างได้ตลอดทั้งปี บริเวณบ้านห้วยซ้อ ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจอย่าง วัดห้วยซ้อ ซึ่งได้รับการยกย่องให้เป็นวัดที่รักษาสิ่งแวดล้อม มรดกทางวัฒนธรรม โดยการส่งเสริม อนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุจากกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรมด้วย สอบถามที่ นายสุพล สุทธิไสย ผู้ใหญ่บ้านห้วยซ้อ หมู่ ๑ โทร. ๐๙-๐๔๖๔-๗๕๒๙

๒.๑๑ งานวิจัยกาแฟในพื้นที่จังหวัดน่าน

๑) จากการวิจัยของ รศ.ดร. ศิริพร กิรติการกุล มหาวิทยาลัยแม่โจ้ หัวข้อ “การพัฒนาธุรกิจชุมชนด้วยการบริหารจัดการโซ่อุปทานกาแฟและโคนม เพื่อสร้างโอกาสอาชีพที่ยั่งยืนสอดคล้องกับบริบทพื้นที่สูง” ได้มีข้อเสนอแนะและข้อค้นพบของโครงการ ดังนี้

ข้อค้นพบของโครงการ

๑. การผลิตกาแฟจังหวัดน่านมูลค่าเศรษฐกิจกว่า ๕๐๐ ล้านบาท/ปี พื้นที่ปลูกและปริมาณผลผลิตมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

๒. การบริหารจัดการโซ่อุปทานการผลิตกาแฟของชุมชนประกอบด้วย ๕ ห่วงโซ่อุปทาน ห่วงโซ่การผลิตมีประสิทธิภาพสูงอัตราผลตอบแทนการลงทุนร้อยละ ๖๓.๓๕ ซึ่งเกษตรกรพอใจสำหรับอัตราผลตอบแทนการลงทุนในไร่รวบรวมผลผลิต การแปรรูปกาแฟกะลา การแปรรูปผลิตภัณฑ์ และโซ่การตลาด มีอัตราผลตอบแทน ร้อยละ ๔.๑๗ ๒๔.๐๓ ๔๐.๒๒ และ ๔๓.๓๐ ตามลำดับ

๓. ธุรกิจชุมชนกาแฟ Supply chain มีประสิทธิภาพการบริหารจัดการ แต่การนำคุณค่ากาแฟและอัตลักษณ์ (จากสายพันธุ์ การจัดการแปลง อัตลักษณ์กาแฟน่าน ที่พื้นที่อื่นไม่มี) ในปริมาณธุรกิจน้อยเมื่อเทียบกับปริมาณการจำหน่าย green bean ไปพัฒนาห่วงโซ่คุณค่า (value chain) โดยผู้ประกอบการที่มีแบรนด์นอกพื้นที่

๔. ผลผลิตกาแฟส่วนใหญ่จึงมุ่งไปสู่ตลาด mass คุณภาพกาแฟยังขาดการคัดสายพันธุ์ดี การจัดการองค์ความรู้ในแปลงปลูกที่เหมาะสม ขาดแคลนแรงงาน/เทคโนโลยีเพื่อการคัดเกรด และเผชิญปัญหาการระบาดของมอดแมลงที่ระบาดรุนแรงในหลายอำเภอ อนาคตเกษตรยุคใหม่มี trend ปรับเปลี่ยนเป็นเกษตรประณีตที่ข้อจำกัดของพื้นที่ที่เป็นระบบนิเวศพิเศษ เช่นในจังหวัดน่าน ที่เคยเป็นข้อเสียเปรียบ สามารถพลิกวิกฤติให้เป็นโอกาสของผลิตภัณฑ์มูลค่าสูงที่เป็น specialty coffee แต่ทั้งนี้ต้องอาศัยการขับเคลื่อนเชิงระบบ กาแฟเป็นพืชเศรษฐกิจหนึ่งที่มีอนาคต

๕. แปลงใหญ่กาแฟมีส่วนสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มของกลุ่มต้นน้ำจากการใช้ประโยชน์เครื่องมืออุปกรณ์ แต่ยังใช้ประโยชน์ยังไม่คุ้มค่า

๖. กาแฟพิเศษมีศักยภาพการผลิตและการตลาด ยังมีการผลิตไม่เพียงพอ (ประมาณร้อยละ ๕ ของผลผลิตทั้งหมด) แปรพันธุ์ที่เข้มแข็งและให้ความสำคัญแก่การพัฒนาคุณภาพเกษตรกร ควรเป็นต้นแบบการสร้างแบรนด์เพิ่มมูลค่าและยกระดับราคาแก่ผู้ประกอบการรุ่นใหม่

๗. ความรู้และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานมีเพียงพอ ยังกระจุกตัวในบางกลุ่ม ชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งบริหารจัดการโซ่อุปทานร่วมกัน การสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานรัฐมีมากพอแต่กระจุกตัว (ที่องค์ความรู้ เทคโนโลยี เครื่องมือ อุปกรณ์ เพื่อการแปรรูปสร้างมูลค่าเพิ่ม)

๘. ความสำเร็จของกลุ่มที่สร้างมูลค่าเพิ่ม แปรรูปและทำการตลาดได้เป็นรูปธรรม เกิดจากปัจจัยสำคัญคือ การมีผู้นำเกษตรกร/ผู้ประกอบการรายใหม่/คนรุ่นใหม่ซึ่งลงทุนในเทคโนโลยี ทำหน้าที่การตลาด สามารถสร้างแบรนด์และช่องทางการตลาดใหม่ ๆ โอกาสการตลาดกาแฟยังมีอยู่มาก และมีมูลค่าเศรษฐกิจสูง เป็นทางเลือกและโอกาสสร้างอาชีพบนทุกจุดช่วงห่วงโซ่อุปทาน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการพัฒนาธุรกิจชุมชนกาแฟน่าน

๑. ยุทธศาสตร์กาแฟน่านควรได้รับการบรรจุไว้เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์จังหวัดน่าน
๒. การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์กาแฟน่านอย่างบูรณาการในระดับจังหวัดให้กาแฟน่านเป็นที่รับรู้ในระดับชาติ ต้องใช้ ๔ กลยุทธ์การตลาดหลัก (๔ pillars) เพื่อให้เกิด “Nan Coffee Cluster” ประกอบด้วย

ก. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (product design)
ข. กิจกรรมการตลาด กลยุทธ์การตลาดที่นำคุณค่าสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผู้ลงทุนในทุกช่วงห่วงโซ่อุปทานเกิดห่วงโซ่คุณค่า

ค. การสร้างแบรนด์ สร้างมูลค่าเพิ่มและความยั่งยืนของธุรกิจ จากแบรนด์ที่ประสบผลสำเร็จ เช่น เจมส์ฟอว์เรส กาแฟเดอมี้ง พัฒนาทักษะความเป็นมืออาชีพแก่ผู้ประกอบการใหม่ ๆ

๓. กำหนด Flagship ของ “Nan coffee super cluster” ให้เป็น ๑ ใน ๓ จังหวัดผู้นำการผลิตกาแฟ

ก. การจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์คนรักกาแฟน่าน “Nan coffee festival” เป็นประจำทุกปี ชิมกาแฟน่านในช่วงฤดูการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน

ข. สร้างความร่วมมือกับสมาคมการท่องเที่ยว สมาคมท่องเที่ยวจังหวัด ททท.จังหวัด ภาคเอกชนและภาครัฐ

ค. ควรเสริมสร้าง Sense of community ผ่านวิถีชีวิต นิเวศธรรมชาติให้เป็นจุดขายหนึ่งสร้างประสบการณ์แหล่งผลิตแก่ผู้บริโภค/นักท่องเที่ยว เช่น Coffee farm visit และ Coffee home stay

ง. พาณิชย์จังหวัด เกษตรจังหวัดทำหน้าที่เป็นหน่วยงานที่เลี้ยงจัตระบบการประมูลกาแฟพิเศษ (หรือการประมูล Bean Hunting) และผลักดันการขึ้นทะเบียนข้อบังคับจีเอ็มไอ (GI)

จ. หน่วยงานภาครัฐ โรงแรม/รีสอร์ท ท. ควรมีกาแฟน่านไว้บริการลูกค้าเพื่อประชาสัมพันธ์และสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้ประกอบการท่องเที่ยว

ฉ. ททท.สำนักงานน่านและสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวควรจัดทำแผนที่เส้นทางร้านกาแฟน่าน ชุมชนกาแฟน่าน และมอบเกียรติบัตรแก่ผู้ประกอบการร้านกาแฟที่ใช้กาแฟน่าน

๔. แปลงใหญ่กาแฟนอกจากจะมีบทบาทสำคัญในการจัดการความรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรม

ก. นำระบบการผลิตเกษตรสมัยใหม่/เกษตรอัจฉริยะ (Smart farm) มาปรับใช้ในการจัดการแปลงปลูก เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยเฉพาะการใช้น้ำและแรงงาน/ลดการใช้ปัจจัยการผลิต เช่น สารเคมี/ลดการสูญเสียการระบาดของโรคแมลง

ข. การควบคุมและแก้ไขปัญหาการระบาดของมอดและโรคแมลงเป็นปัญหาวิกฤติสร้างความเสียหายต่อผลผลิตและคุณภาพผลผลิตในวงกว้าง

๕. การเสริมสร้างความเข้มแข็งโซ่อุปทานกาแฟพิเศษ บูรณาการกับภาควิชาการผ่านยุทธศาสตร์กาแฟน่าน

ก. มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จุฬาลงกรณ์ฯ ด้านเทคโนโลยีการผลิต (การพัฒนาสายพันธุ์กาแฟดี ความรู้ในการจัดการแปลง การเก็บเกี่ยว/การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว/การจัดการแปลง) เทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิต (เช่น การบ่ม การควบคุมอุณหภูมิและความชื้น การคั่ว เป็นต้น)

ข. มทร.ล้านน่าน่าน ด้านเทคโนโลยี และนวัตกรรม สนับสนุนห้องปฏิบัติการสำหรับกระบวนการแปรรูป ห้องบ่มความชื้นสูงอุณหภูมิต่ำ เป็นต้น ให้ความรู้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยคุณภาพและมาตรฐาน โดยเฉพาะเทคโนโลยีในโซ่กลางน้ำและปลายน้ำ

ค. วิทยาลัยชุมชนน่าน อบรมผู้ประกอบการ คนรุ่นใหม่ที่สนับสนุน Sensory Lab และ Brew Lab

๖. กาแฟน่านมีคุณค่า (Value) มากกว่าระบบการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและการปลูกร่วมกับแหล่งผลิตอื่นไม่มี ควรยกระดับโซ่อุปทาน เกิดห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) กับเศรษฐกิจท่องเที่ยวจังหวัด

ก. บูรณาการเชื่อมโยงโซ่อุปทานกาแฟน่านและชุมชนกาแฟท่องเที่ยว (เช่น Coffee home stay/coffee farm stay) กับภาคเอกชน และ กรอ.จังหวัดน่าน

ข. กระตุ้นการลงทุนเพิ่มในโซ่กลางน้ำ เข้าถึงแหล่งเงินทุนสถาบัน และมั่นใจในการลงทุน บางชุมชนอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น ๑ และ ๒

ค. ผลักดันการตลาด ด้วยช่องทาง Omni-Channel ที่เชื่อมโยงตลาดออฟไลน์และตลาดออนไลน์ที่มีอัตราการเติบโตสูง

ง. กลุ่มผู้ประกอบการใหม่ทำการผลิตกาแฟพิเศษ ส่งออกไปหลายประเทศ ตัดปัญหาด้านกฎระเบียบและมาตรการส่งออก/ภาษี

๗. เจรจาสร้างความร่วมมือกับผู้นำตลาดรายใหญ่ (เช่น OR)

- มีความเข้มแข็ง มียอดขายกาแฟถึง ๙๑ ล้านด้วยต่อปี

- Co-Creation ด้วยเมนู “Nan Blend : กาแฟน่าน”

- ให้คุณค่ากาแฟจากระบบผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม จะร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการคืนผืนป่ารักษาต้นน้ำน่าน ซึ่งเป็นน้ำทำร้อยละ ๔๐ ของแม่น้ำเจ้าพระยา.

๒) จากการวิจัยของ ดร.สุพธิดา ปัญญาอินทร์ สาขาอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา น่าน ได้ทำการวิจัย เรื่อง “คุณสมบัติทางกายภาพและการยอมรับทางประสาทสัมผัสของกากาแฟที่ใช้แล้วเป็นส่วนประกอบอาหารในถ้วยกินได้” ได้มีข้อค้นพบ ดังนี้

ข้อค้นพบ

กาแฟถือเป็นเครื่องดื่มที่เป็นที่นิยมมากที่สุดรองจากน้ำ กาแฟชนิดอาราบิก้าเป็นส่วนแบ่งของการผลิตกาแฟทั่วโลกอยู่ที่ ๗๐% กระบวนการหลังเก็บเกี่ยวกาแฟทำให้ได้เมล็ดกาแฟ การเก็บรักษาและการอบแห้งกาแฟเป็นขั้นตอนสำคัญ มีการเปรียบเทียบการจัดการหลังเก็บเกี่ยวกาแฟ การจัดเก็บและอุณหภูมิการอบแห้งเพื่อรักษาปริมาณของสารประกอบที่มีประโยชน์ การศึกษาใช้เมล็ดกาแฟที่ถูกกำจัดเนื้อเยื่อผลด้วยเครื่องกล ตัวอย่างที่เลือกมาคือตัวอย่างที่แช่เมล็ดกาแฟผิวหุ้มและไม่แช่แล้วเอามาแห้งที่อุณหภูมิ ๔๐ องศาเซลเซียส (๒๐% ความชื้น สัมพัทธ์) ๕๐ องศาเซลเซียส (๑๕% ความชื้นสัมพัทธ์) ๖๐ องศาเซลเซียส (๑๕% ความชื้นสัมพัทธ์) และ ๗๐ องศาเซลเซียส (๑๐% ความชื้นสัมพัทธ์) ตัวอย่างที่แช่และไม่แช่แล้วเอามาแห้งที่อุณหภูมิ ๔๐ องศาเซลเซียส (๒๐% ความชื้นสัมพัทธ์) เลือกมาศึกษาผลของการเก็บรักษา (อุณหภูมิ ๑๕ องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์ ๖๐% และ อุณหภูมิ ๓๐ องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์ ๓๐%) จากนั้นตัวอย่างกาแฟถูกสกัดออกมา วัดปริมาณความชื้นการสูญเสียน้ำหนักและสีเพื่อให้มั่นใจในระดับการอบแห้งของตัวอย่างกาแฟ การวิเคราะห์โดยใช้เทคนิค HPLC พบว่า ความเข้มข้นสูงที่สุดของกรดคลอโรจีนิก, คาเฟอีน, ทริโกเนลลิน, อัลฟา-โทโคเฟอรอลอยู่ในเมล็ดกาแฟที่ไม่แช่และเก็บรักษาที่ ๑๕ องศาเซลเซียสและความชื้นสัมพัทธ์ ๖๐% เป็นเวลา ๖ เดือนและคั่วในระดับความร้อน (๑๕๐ องศาเซลเซียส, ๓ นาที) พบสภาวะที่สารประกอบฟีนอลรวมกับกิจกรรมต้านอนุมูลอิสระ (FRAP และ ORAC) นอกจากนี้ มีปริมาณคาเฟสทอลและคาเวอลที่สูงสุดในกาแฟสีเขียว ตัวอย่างกาแฟที่แช่และคั่วเข้มได้คะแนนสูงสุดในการยอมรับของผู้บริโภค

การคั่วกาแฟจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเคมีและทางกายภาพของกาแฟ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีบทบาทในการยอมรับของผู้บริโภค วัตถุประสงค์ของการศึกษานี้คือการสำรวจความแตกต่างระหว่างกาแฟสวันยาหลวง (อบกลางและอบเข้ม) กับแบรนด์อื่น ผลการวิจัยพบว่าขนาดของเมล็ดกาแฟหลังการคั่วของกาแฟสวันยาหลวงอบกลางมีขนาดเล็กที่สุดที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ใช้เครื่องวัดสีและสเปกโตรโฟโตมิเตอร์เพื่อแสดงระดับการคั่ว ใช้ทดสอบด้วยวิธีการ Duo trio และ ๙ point hedonic scales เพื่อประเมินคะแนนการยอมรับตัวอย่างทั้งหมดเพื่อประเมินความยอมรับของผู้บริโภค

๒.๑๒ นโยบายการส่งเสริมสินค้ากาแฟของภาครัฐและภาคเอกชน

๑) โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ชนิดสินค้า กาแฟ

จังหวัดน่านได้เนิมนงานโครงการส่งเสริมระบบแปลงใหญ่ตามนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ทั้ง ๑๕ อำเภอของจังหวัดน่าน ซึ่งประกอบด้วยสินค้าหลากหลายชนิด เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่ม มีการบริหารจัดการร่วมกัน เพื่อให้เกิดการรวมกันผลิตและร่วมกันจำหน่ายโดยมีตลาดรองรับที่แน่นอน และ ให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิตและมีผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มขึ้น รวมทั้งผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐานภายใต้การบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ซึ่งกาแฟเป็นอีกหนึ่งชนิดสินค้าภายใต้โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ซึ่งมีทั้งหมด ๑๐ แปลง ดังนี้

- ๑) แปลงใหญ่กาแพบ้านน้ำช้าง ตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน จำนวนเกษตรกร ๔๑ ราย พื้นที่ ๒๔๐.๕ ไร่
- ๒) แปลงใหญ่กาแพบ้านสันเจริญ ตำบลผาทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน จำนวนเกษตรกร ๔๐ ราย พื้นที่ ๔๐๐ ไร่
- ๓) แปลงใหญ่กาแพบ้านมณีพฤกษ์ ตำบลงอบ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน จำนวนเกษตรกร ๔๓ ราย พื้นที่ ๑๙๔ ไร่
- ๔) แปลงใหญ่กาแพตำบลบ่อเกลือเหนือ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน จำนวนเกษตรกร ๙๖ ราย ๓๑๐ ไร่
- ๕) แปลงใหญ่กาแพบ้านกอก - จุน ตำบลภูคา อำเภอปัว จังหวัดน่าน จำนวนเกษตรกร ๖๑ ราย พื้นที่ ๑๓๖.๗ ไร่
- ๖) แปลงใหญ่กาแพตำบลหมอเมือง อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน จำนวนเกษตรกร ๑๑๙ ราย พื้นที่ ๘๔๕ ไร่
- ๗) แปลงใหญ่กาแพไทยลี้ระขุนน่าน ตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน จำนวนเกษตรกร ๑๒๐ ราย พื้นที่ ๔๔๖.๗๕ ไร่
- ๘) แปลงใหญ่กาแพบ้านห้วยโชน ตำบลดงพญา อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน จำนวนเกษตรกร ๘๔ ราย ๒๔๒ ไร่
- ๙) แปลงใหญ่วิสาหกิจชุมชนกาแพยอดดอย บ้านน้ำพัน ตำบลนาไร่หลวง อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน จำนวนเกษตรกร ๓๔ ราย พื้นที่ ๗๐๙.๗๕ ไร่
- ๑๐) แปลงใหญ่กาแพตำบลชนแดน ตำบลชนแดน อำเภอแสวงหา จังหวัดน่าน จำนวนเกษตรกร ๕๗ ราย พื้นที่ ๑๖๗.๗๕ ไร่

๒. แนวทางการขับเคลื่อนสินค้า BCG จังหวัดน่าน

การขับเคลื่อน BCG ด้านการเกษตร จังหวัดน่าน

(Bio-Circular-Green Economy : BCG Model)

การขับเคลื่อน BCG
จังหวัดน่าน

กลไกการขับเคลื่อนของ
คณะกรรมการ
พัฒนาการเกษตรและ
สหกรณ์จังหวัดน่าน

ขับเคลื่อนรายชนิดสินค้า 4 ชนิด

1. กาแฟ

2. มะม่วง

3. ส้มเขียวหวาน (ส้มสีทอง)

4. ลำไย

จัดทำข้อมูล

Supply side

Demand side

ของรายชนิดสินค้าที่คัดเลือก

แผนงานโครงการ BCG สอดคล้องกับ
BCG VALUE CHAIN รายชนิดสินค้า

BCG กาแฟ

(Bio-Circular-Green Economy : BCG Model)

ข้อมูลกาแฟน่าน

Supply side

Demand side

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน

BCG VALUE CHAIN กาแฟ จังหวัดน่าน

ต้นทาง

กลางทาง

ปลายทาง

ปัจจัยสนับสนุน : การพัฒนากระบวนการผลิต / มาตรฐานรับรอง/ กฎระเบียบมาตรการต่างๆ / โครงสร้างพื้นฐาน/

หน่วยงานสนับสนุน : สำนักงานเกษตรจังหวัด/อำเภอ / สถานีพัฒนาที่ดิน/ สนง.พาณิชย์/ สนง.อุตสาหกรรม/สนง.การท่องเที่ยวและกีฬา/มท.ล้านนา/สนง.พลังงานจังหวัด/ศพ./สศก.

โครงการ BCG model กาแฟ จังหวัดน่าน

ปีงบประมาณ 2566 จำนวน 3 กิจกรรม

ชื่อโครงการ/กิจกรรม	แหล่งงบประมาณ	งบประมาณ (ลบ.)	หน่วยงาน
ปี 2566			
1. โครงการเกษตรกรรมยั่งยืน กิจกรรม ส่งเสริมการรวมกลุ่มและยกระดับการผลิตกาแฟคุณภาพ	สป.กษ.	0.030	สนง.กษ.น่าน
2. ติดตามการดำเนินงานโครงการยกระดับแปลงใหญ่ด้วยเกษตรสมัยใหม่ และเชื่อมโยงตลาด จังหวัดน่าน (กาแฟ 2 แปลง)	กรมส่งเสริมการเกษตร	-	สนง.กษจ.
3. ประชาสัมพันธ์กาแฟน่าน	-	-	สนง.กษจ.

ปีงบประมาณ 2567 – 2570
จำนวน 1 โครงการ 5 กิจกรรม 32.518 ลบ.
(ขอรับจัดสรรงบประมาณ)

ชื่อโครงการ/กิจกรรม	แหล่งงบประมาณ	งบประมาณ (ลบ.)	หน่วยงาน
1. โครงการพัฒนาศักยภาพกาแฟน่าน ตามรูปแบบ BCG model			
1. การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การพัฒนาคุณภาพผลผลิตสินค้ากาแฟ ด้วย BCG Model	งบจังหวัด	7	สนง.กษจ.น่าน
2. กิจกรรมส่งเสริมการปลูกกาแฟอินทรีย์ ลดการใช้สารเคมี	งบจังหวัด	1.6	สพด.น่าน
3. กิจกรรมพัฒนาขีดความสามารถอุตสาหกรรมกาแฟน่านสู่ตลาดสากล	งบจังหวัด	12	สนง.อุตสาหกรรมจังหวัด
4. การสร้างมูลค่าเพิ่มกาแฟน่านด้วยนวัตกรรมสร้างสรรค์สังคม	งบจังหวัด	3.998	มทร.ล้านน่าน
5. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้กาแฟน่าน	งบจังหวัด	7.92	สนง.กษ.น่าน

๓) การจัดการองค์ความรู้

๑. สำนักงานด้านความยั่งยืนและพัฒนาชุมชน จังหวัดน่าน เครือเจริญโภคภัณฑ์ ร่วมกับ วิทยาลัยชุมชนน่าน ศูนย์เครือข่ายจุกหาฯ และชมรมกาแฟน่าน ร่วมกันพัฒนาหลักสูตรกาแฟน่านตลอดห่วงโซ่ ดังนี้

ตาราง ๑๗ การพัฒนาหลักสูตรกาแฟน่าน

ต้นน้ำ	กลางน้ำ	ปลายน้ำ
๑. การปรับปรุงดิน ๒. สายพันธุ์กาแฟ ๓. โรค/แมลง ๔. พีชร่วมระบบ - คลุมดิน - โกะโก้ - ไม้ร่วมระบบ/ไม้ป่า - ไม้พื้เลี้ยง/ถั่วมะแฮะ ๕. การบริหารจัดการน้ำ ๖. การออกแบบแปลง ๗. เทคโนโลยีการเก็บเกี่ยว	๑. การเก็บเมล็ดเชอร์รี่ ๒. การแปรรูปก่อนคั่ว - Washed Process - Honey Process - Dry Process ๓. เทคนิคการบ่ม ๔. การวัดความชื้น ๕. การเก็บรักษาคุณภาพ ๖. การสีกะลา ๗. การคัดขนาดและแยกของเสีย ๘. การคั่ว - คั่วอ่อน / กลาง / เข้ม ๙. Cupping ๑๐. การเก็บรักษาคุณภาพ หลักการคั่ว	๑. บรรจุภัณฑ์เพื่อรักษาคุณภาพ ๒. การออกแบบผลิตภัณฑ์ ๓. ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง ๔. การจัดวางออกบูท ๕. ภาษากายและการวิเคราะห์ลูกค้า ๖. ความเข้าใจในบุคลิกของกาแฟ ผู้จัดจำหน่าย ๗. บรรจุภัณฑ์ที่รักษาคุณภาพ ๘. Braning และการออกแบบร้านคาเฟ่ ๙. สุขอนามัยร้านกาแฟ ๑๐. การให้ความรู้กับผู้บริโภค

๒. วิทยาลัยชุมชนน่าน จัดอบรมหลักสูตร “บาริสต้ากาแฟน่าน” สำหรับผู้สนใจที่มีความรู้เบื้องต้นด้านกาแฟ ผู้ประกอบการร้านกาแฟ และบาริสต้าที่มีความสนใจจะพัฒนารสชาติกาแฟ เพื่อเรียนรู้พื้นฐานกาแฟ/Perfect Shot /Basic Latte Art /งานบริการในร้านกาแฟ โดยเน้นการปฏิบัติด้วยตนเอง เวลาเรียนตลอดหลักสูตร รวม ๔๕ ชั่วโมง โดยปัจจุบันได้ทำการจัดอบรมมาแล้ว ๒ รุ่น ๆ ละ ๒๐ คน

๒.๑๓ องค์กรขับเคลื่อนและพัฒนายกระดับกาแพน่าน

การขับเคลื่อนและพัฒนาสินค้ากาแพน่าน ซึ่งเป็นสินค้าเกษตรด้านพืชที่สำคัญของจังหวัด มีหน่วยงานร่วมพัฒนาและขับเคลื่อนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ดังนี้

ตาราง ๑๘ หน่วยงานขับเคลื่อนและพัฒนายกระดับกาแพน่าน

ภาครัฐ	ภาคเอกชน	ภาคประชาสังคม
๑. หน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์พื้นที่จังหวัดน่าน ๒. สำนักงานพาณิชย์จังหวัดน่าน ๓. สำนักงานพลังงานจังหวัดน่าน ๔. สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดน่าน ๕. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา น่าน ๖. ศูนย์การเรียนรู้และบริการวิชาการเครือข่ายแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จังหวัดน่าน ๗. วิทยาลัยชุมชนน่าน ๘. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาน่าน	๑. สำนักงานด้านความยั่งยืนและพัฒนาชุมชน จ.น่าน เครือเจริญโภคภัณฑ์ ๒. บริษัท ไทยเบฟเวอเรจ จำกัด (มหาชน) ๓. หจก.ศิริพงษ์เกษตร ๔. หจก.น่านดูโอ คอฟฟี่	๑. คลัสเตอร์กาแพน่าน ๒. ชมรมกาแพพิเศษน่าน

บทที่ ๓

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมสินค้ากาแฟจังหวัดน่าน

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้านกาแฟจังหวัดน่าน เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกจังหวัด ที่จะมึผลกระทบต่อการพัฒนาด้านกาแฟของจังหวัด ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์จะนำมาเป็นพื้นฐานในการกำหนดทิศทางการพัฒนากาแฟของจังหวัดน่านได้ โดยมีเครื่องมือที่จะใช้วิเคราะห์ เช่น

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกโดย SWOT Analysis

๑. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในที่เกี่ยวข้อง

๑.๑ จุดแข็ง (Strengths : S)

- 1) ลักษณะภูมิประเทศ/ภูมิอากาศเหมาะสมต่อการปลูกกาแฟ
- 2) ภาคเอกชนในจังหวัดมีการรวมกลุ่มเป็น คลัสเตอร์ที่มีศักยภาพสนับสนุนการปลูกกาแฟ
- 3) เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟมีการรวมกลุ่มและขึ้นทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนและแปลงใหญ่
- 4) มีเกษตรกรและผู้ประกอบการที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญสามารถเป็นต้นแบบการผลิตกาแฟได้
- 5) มีสายพันธุ์กาแฟที่โดดเด่น เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค
- 6) กาแฟน่านเป็นที่ต้องการของตลาด มีการรับซื้อล่วงหน้า
- 7) สถาบันการศึกษาในพื้นที่จังหวัดน่าน สนใจพัฒนางานวิจัยและหลักสูตรด้านกาแฟ

๑.๒ จุดอ่อน (Weakness : W)

- 1) เกษตรกรขาดความรู้ ทักษะ การบริหารจัดการแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) กาแฟน่านส่วนใหญ่ยังไม่สามารถเข้าถึงการรับรองมาตรฐาน
- 3) ขาดการสร้างอัตลักษณ์ แบนด์กาแฟน่านในภาพรวม Nan Brand เพื่อส่งเสริมตลาดกาแฟ

น่านสู่สากล

- 4) ขาดการจัดการฐานข้อมูลเชิงระบบ Big data
- 5) ผู้ประกอบการและเกษตรกรขาดศักยภาพในการเข้าถึงแหล่งทุนในการพัฒนาต่อยอดการผลิต

การแปรรูปและการตลาด

- 6) ขาดระบบการรับรองผลผลิตต้นทาง ที่มีข้อมูลอ้างอิง
- 7) พื้นที่ปลูกส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์

๒. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ โอกาส (Opportunities : O)

O โอกาส (ภายนอก)

- 1) มีนโยบายส่งเสริมให้จังหวัดน่านเป็นเมืองท่องเที่ยว
- 2) นโยบายภาครัฐให้ความสำคัญและพร้อมให้การสนับสนุนในการผลิต แปรรูปและการตลาด
- 3) กระแสผู้บริโภคนิยมการบริโภคกาแฟคุณภาพสูงเพิ่มขึ้น
- 4) มีนโยบายส่งเสริมกาแฟเป็นพืชทางเลือกทดแทนการปลูกพืชเชิงเดี่ยว สร้างโอกาสการได้รับ

สนับสนุน CSR จากภาคเอกชน

- 5) มีเวทีประกวดกาแฟระดับประเทศที่สร้างโอกาสประชาสัมพันธ์กาแฟน่าน
- 6) หน่วยงานวิชาการ สถาบันอุดมศึกษา มีการดำเนินงานวิจัยเพื่อพัฒนากาแฟตลอดห่วงโซ่
- 7) ภาคเอกชนจากภายนอกมีการส่งเสริมเกษตรกรปลูกกาแฟเพิ่มรายได้และฟื้นฟูป่า

๒.๒ ภัยคุกคาม (Threat : T)

- 1) นโยบายของรัฐบาลความต่อเนื่อง
- 2) การแข่งขันทางการตลาดและอำนาจต่อรอง
- 3) ภัยธรรมชาติ /โรค แมลง ศัตรูพืช
- 4) กลุ่มทุนภายนอกเข้ามาแทรกแซงตลาดกาแฟเชอร์รี่ กาแฟกะลา ส่งผลกระทบคุณภาพและราคากาแฟ
- 5) มีพืชอื่นที่มีศักยภาพสูงกว่าส่งผลต่อการลดลงของพื้นที่ปลูกกาแฟ

ตารางที่ ๑๙ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกโดย PESTEL Analysis

ปัจจัย PESTEL	ประเด็นหลัก	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องเชิงบวกและเชิงลบ
<p>๑. ด้านการเมือง (P: Political)</p>	<p>P๐๑ นโยบายด้านการเกษตร</p>	<p>เชิงบวก</p> <p>๑.๑ การเกษตรสร้างมูลค่า พัฒนาต่อยอดโครงสร้างธุรกิจการเกษตรด้วยการสร้างมูลค่าเพิ่ม เน้นเกษตรคุณภาพสูงและขับเคลื่อนการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ที่ให้ความสำคัญกับการเพิ่มผลผลิตการผลิตทั้งเชิงปริมาณและมูลค่าและความหลากหลายของสินค้าเกษตร เพื่อรักษารายได้เดิมและสร้างฐานอนาคตใหม่ที่สร้างรายได้สูง ทั้งเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น เกษตรปลอดภัย เกษตรชีวภาพ เกษตรแปรรูป และเกษตรอัจฉริยะ เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้สูงขึ้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๐)</p> <p>๑.๒ การลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตที่เหมาะสมและไม่ก่อให้เกิดภาระทางการเงินการคลังของภาครัฐ โดยจัดให้มีมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มรายได้และลดต้นทุนการเกษตรครบวงจร ตั้งแต่การปรับโครงสร้างต้นทุนการผลิต อาทิ เมล็ดพันธุ์ พื้นที่เพาะปลูก ปุ๋ย เครื่องจักรกลและอุปกรณ์การเกษตร แหล่งน้ำ และระบบไฟฟ้าเพื่อการเกษตร</p> <p>๑.๓ การลดภาระหนี้สิน โดยให้เกษตรกรเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบที่มีต้นทุนต่ำ รวมทั้งดูแลเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยให้สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ในที่ดินทำกิน แหล่งเงินทุน โครงสร้างพื้นฐาน และปัจจัยการผลิตต่าง ๆ (นिरนาม, ๒๕๖๖)</p>
	<p>P๐๒ นโยบายด้านการตลาด</p>	<p>เชิงบวก</p> <p>๑.๔ การพัฒนาระบบตลาดที่เชื่อมโยงผลผลิตของเกษตรกรถึงผู้ประกอบการแปรรูปและผู้บริโภคอย่างเป็นธรรม</p> <p>๑.๕ การใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือในการขยายและเข้าถึงตลาดในรูปแบบต่าง ๆ</p> <p>๑.๖ การอำนวยความสะดวกทางการค้า และการพัฒนาระบบโลจิสติกส์การเกษตรที่มีประสิทธิภาพ</p> <p>เชิงลบ</p> <p>๑.๗ การใช้งบประมาณในการรักษาเสถียรภาพราคาสินค้าเกษตรและรายได้ให้กับเกษตรกรในสินค้า เกษตรจำนวนมากอาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาด้านอื่นของประเทศ</p> <p>๑.๘ ผลกระทบต่อวินัยการเงินการคลังของประเทศ จากภาวะการสนับสนุนให้ภาคการเกษตรเข้าถึง แหล่งทุนของภาคการเกษตร และปัญหาความสามารถในการชำระหนี้สินภาคการเกษตรในอนาคต</p>

ตารางที่ ๑๙ (ต่อ)

ปัจจัย PESTEL	ประเด็นหลัก	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องเชิงบวกและเชิงลบ
๑. ด้านการเมือง (P: Political) (ต่อ)	Po๓ นโยบายด้านทักษะและเทคโนโลยี	<p>เชิงบวก</p> <p>๑.๙ การพัฒนาทักษะอาชีพเสริมรายได้ รวมทั้งการวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตและการปรับเปลี่ยนการผลิตให้เหมาะสมกับฐานทรัพยากรในพื้นที่และความต้องการของตลาด</p> <p>๑.๑๐ ส่งเสริมการวิจัยพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีในการพัฒนาสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ รวมทั้งส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรให้ได้คุณภาพมาตรฐานและความปลอดภัย</p> <p>๑.๑๑ การนำระบบข้อมูลสารสนเทศการเกษตร ระบบแผนที่เกษตรเพื่อการจัดเขตพื้นที่เกษตรกรรม (zoning) และส่งเสริมกลไกอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน รวมทั้งระบบการบริหารจัดการเชิงรุกมาใช้ในการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรให้เหมาะสมกับพื้นที่</p> <p>๑.๑๒ พัฒนาการเกษตรกรและเกษตรกรรุ่นใหม่ โดยเพิ่มทักษะการประกอบการและพัฒนาความเชื่อมโยงของกลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน และสหกรณ์ในทุกระดับ โดยเฉพาะด้านการตลาดการค้าออนไลน์ ระบบบัญชี เพื่อขยายฐานการผลิตและฐานการตลาดของสถาบันเกษตรกรให้เข้มแข็ง มีความสามารถในการแข่งขัน (นิรนาม, ๒๕๖๖)</p>
	Po๔ การขึ้นทะเบียนและปรับปรุง ทะเบียนเกษตรกร	<p>เชิงบวก</p> <p>๑.๑๓ การขึ้นทะเบียนและปรับปรุงทะเบียนเกษตรกรตามแบบ ทบก ๐๑ ทำให้มีข้อมูลความชัดเจนของเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย เป็นประโยชน์ในการส่งเสริม/ช่วยเหลือ (กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๖๖)</p>
๒. ด้านเศรษฐกิจ (ECO: Economic)	ECO๐๑ ด้านการตลาด	<p>เชิงบวก</p> <p>๒.๑ การขยายตัวของธุรกิจกาแฟประเทศไทยมีปริมาณความต้องการใช้เมล็ดกาแฟเฉลี่ย ๗๘,๙๕๓ ตัน/ปี เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๖.๔๘ เนื่องจากกระแสความนิยมดื่มกาแฟคั่วบด และกาแฟสำเร็จรูปเพิ่มขึ้น ในขณะที่ประเทศไทยสามารถผลิตได้เพียง ๒๖,๑๖๑ ตัน/ปี (๓๓%) โดยในปี ๒๕๖๒ ประเทศไทยส่งออกกาแฟสำเร็จรูปได้เพิ่มขึ้น ๒๒,๙๒๘ ตัน มูลค่า ๒,๖๓๓ ล้านบาท เป็นอันดับที่ ๑๑ ของโลก (ข้อมูลจากกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ) “กาแฟ” จึงนับว่าเป็นพืชเศรษฐกิจของไทยที่มีอนาคต (Future Crop) โดยเฉพาะจังหวัดน่านซึ่งเป็นแหล่งผลิตกาแฟที่สำคัญของประเทศ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, ๒๕๖๓)</p>

ตารางที่ ๑๙ (ต่อ)

ปัจจัย PESTEL	ประเด็นหลัก	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องเชิงบวกและเชิงลบ
๒. ด้านเศรษฐกิจ (ECO: Economic) (ต่อ)	ECO๐๒ ด้านการผลิต	เชิงลบ ๒.๒ การเปิดเสรีทางการค้า หลังการเปิดเสรีการค้าทำให้ปริมาณผลผลิตในประเทศลดลง ความต้องการของโรงงานแปรรูปกาแฟ ปริมาณนำเข้าเมล็ดกาแฟ และปริมาณนำเข้ากาแฟสำเร็จรูปเพิ่มขึ้น ดังนั้น ประเทศไทยจะต้องเพิ่มผลผลิตกาแฟในประเทศให้เพียงพอกับความต้องการของโรงงานแปรรูปที่เพิ่มขึ้น เพื่อลดปริมาณการนำเข้าเมล็ดกาแฟ และกาแฟสำเร็จรูปจากประเทศอาเซียน ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น หลังลดอัตราภาษีและควรเน้นการผลิตกาแฟให้มีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้น เพื่อแข่งขันกับประเทศเวียดนามซึ่งเป็นผู้ผลิตกาแฟโรบัสตามากอันดับ ๑ ของโลก เนื่องจากไทย สามารถผลิตกาแฟได้คุณภาพดีกว่าเวียดนาม ส่วนต้นทุนการผลิตกาแฟของไทยสูงกว่าเวียดนาม ซึ่งสามารถแก้ไขปัญหานี้ได้โดยเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้นทัดเทียมกับเวียดนามได้จากการเปลี่ยนพันธุ์กาแฟที่ให้ผลผลิตต่ำในสวนเก่าเป็นพันธุ์กาแฟพันธุ์ดีที่ให้ผลผลิตต่อไร่สูง เมื่อผลผลิตต่อไร่สูงขึ้นส่งผลให้มีต้นทุนการผลิตต่ำ และมีผลตอบแทนที่สูงขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถเพิ่มผลผลิตกาแฟในประเทศทั้งหมดได้อีกทาง (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, ๒๕๖๖)
	ECO๐๓ ต้นทุนกระบวนการผลิตกาแฟที่เพิ่มสูงขึ้น	เชิงลบ ๒.๓ ต้นทุนกระบวนการผลิตกาแฟที่เพิ่มสูงขึ้น การปลูกกาแฟการมีต้นทุนการผลิต เริ่มตั้งแต่การเตรียมดิน การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวจะอยู่ที่ประมาณ ๖,๙๐๐ - ๘,๖๐๐ บาท ต่อพื้นที่ ๑ ไร่ต่อปี โดยทั่วไปการปลูกกาแฟจะอยู่ที่ประมาณ ๓ ปี ซึ่งปัจจุบันต้นทุนการผลิตสูงขึ้นมาก เนื่องจากปุ๋ย สารเคมี น้ำมัน ปรับตัวสูงขึ้นเนื่องจากสงคราม สถานการณ์โควิด (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ๒๕๖๓, นรินาม ๒๕๖๖)
๓. ด้านสังคม (S: Social)	So๑ พฤติกรรมการบริโภค กาแฟ (๕W๑H)	เชิงบวก ๓.๑ ประชากรทั่วโลกนิยมดื่มกาแฟ เนื่องจากชื่นชอบรสชาติ ดื่มเพื่อผ่อนคลาย โดยมีการดื่มกาแฟทั้งในช่วงอาหารเช้า และดื่มเป็นช่วงเวลาโดยช่วง Prime Time ของกาแฟมี ๒ ช่วง คือ ๑๐.๐๐-๑๒.๐๐ น. และ ๑๔.๐๐ - ๑๗.๐๐ น. ทั้งนี้ ในปี ค.ศ. ๒๐๒๑ มีการซื้อขายเป็นอันดับ ๒ ของโลกรองจากน้ำมัน โดย ฟินแลนด์ มาเป็นอันดับที่ ๑ (๑๒ กิโลกรัมต่อคนต่อปี) อันดับที่ ๒ นอร์เวย์ (๙.๖ กิโลกรัมต่อคนต่อปี) อันดับที่ ๓ ไช่หลิน (๘.๙ กิโลกรัมต่อคนต่อปี) ส่วนไทยอยู่ในอันดับที่ ๔๑ ของโลก (๑.๖ กิโลกรัมต่อคนต่อปี) ทั้งนี้ ตลาดกาแฟยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (money buffalo, ๒๕๖๕)

ตารางที่ ๑๙ (ต่อ)

ปัจจัย PESTEL	ประเด็นหลัก	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องเชิงบวกและเชิงลบ
<p>๓. ด้านสังคม (S: Social) (ต่อ)</p>	<p>So๒ วัฒนธรรมการดื่มกาแฟ</p>	<p>๓.๒ วิธีการดื่มกาแฟของแต่ละชนชาติ ประเทศไทยของเราในอดีตถ้าย้อนกลับไปสัก ๓๐ ปี กาแฟนั้นมาจากการนำเอาเมล็ดกาแฟคั่วเป็นผงหยาบ ๆ และชงกาแฟโดยใช้ถุงผ้าทรงกรวยปลายแหลม เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๕ นิ้ว ยาวประมาณ ๑๐ นิ้ว ซึ่งเป็นอุปกรณ์สำคัญ คือ ใช้กรองผงกาแฟออกจากกาแฟที่ชงน้ำร้อนแล้ว กาแฟจึงมีความขมและเข้มข้นมาก เลยมีการเติมนมข้นหวานหรือนมข้นจืดเพื่อเพิ่มความหวาน แต่ในปัจจุบันมีความประยุกต์นำเอาเมนูและเครื่องมือจากต่างประเทศมากขึ้น เป็นเมนูที่หลากหลาย คนไทยนิยมดื่มกาแฟมาก นอกจากจะดื่มกาแฟทุกเช้าแล้ว กิจกรรมอีกอย่างที่ขาดไม่ได้เลย คือการถ่ายรูปแก้วกาแฟสวยๆ ในร้านกาแฟดีไซน์เก๋ๆ สวย ๆ ลงในไอจีส์ตอรี่หรือโพสต์ต่าง ๆ พร้อมแคปชั่นคูล ๆ อีกด้วย กาแฟเป็นเหมือนเครื่องดื่มสากลและนิยมสำหรับทุกคน ยังมีวัฒนธรรมการดื่มกาแฟอีกมากมายทั่วโลกให้ทุกคนได้ลองค้นหาและสัมผัสด้วย ตัวเอง (ZIPEVENT, ๒๐๒๐)</p> <p>๓.๓ ตลาดกาแฟและการบริโภคของคนไทย ตลาดกาแฟเป็นมีทิศทางที่น่าจับตามองท่ามกลางภาวะเศรษฐกิจที่ผันผวน เนื่องจากเป็นสินค้าพื้นฐานที่มีติดไว้ประจำบ้านและสำนักงาน รวมทั้งการใช้บริการร้านกาแฟยังคงเป็นวิถีนิยมของคนรุ่นใหม่ ปัจจุบันอัตราการบริโภคกาแฟสดของคนไทยอยู่ที่ประมาณ ๑.๒ กิโลกรัมต่อคนต่อปี (ประมาณ ๓๐๐ แก้ว) เป็นอัตราที่ต่ำกว่าคนในยุโรปซึ่งมีอัตราการบริโภคอยู่ที่ประมาณ ๔-๕ กิโลกรัมต่อคนต่อปี (ประมาณ ๖๐๐ แก้ว) ขณะที่คนในประเทศญี่ปุ่นมีการบริโภคกาแฟอยู่ที่ประมาณ ๓ กิโลกรัมต่อคนต่อปี (ประมาณ ๔๐๐ แก้ว) ตลาดกาแฟในประเทศไทยปี ๒๕๖๒ มีมูลค่าตลาดอยู่ที่ราว ๓.๗-๓.๘ หมื่นล้านบาท โดยคาดว่าปี๒๕๖๓ มีแนวโน้มการเติบโตขึ้นในระดับ ๕-๘% หรือ ๔ หมื่นล้านบาท โดยกลุ่มกาแฟคั่วบดคือกลุ่มที่คาดว่าจะมี อัตราเติบโตดีกว่ากาแฟสำเร็จรูปและกาแฟพร้อมดื่ม (SME Social Planet, ๒๐๒๐)</p> <p>๓.๔ คนไทยกับกาแฟ กาแฟได้เข้ามามีบทบาทในสังคมไทย จนสามารถกลายเป็นสำนวนในภาษาไทย ยิ่งปัจจุบันกาแฟได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น เช่น คำว่า “คอฟฟี่เบรก” (coffee break) อันหมายถึง ช่วงพักระหว่างทำงานหรือการประชุมเพื่อดื่มกาแฟ (หรือทำกิจกรรมอื่น ๆ) นั้นกลายเป็นถ้อยคำสำนวนที่รับรู้กันมากขึ้นในหมู่คนไทย กาแฟที่เราพบเห็นได้ส่วนมากในประเทศไทย เป็นระดับคั่วเข้ม กลิ่นคั่วจากการคั่วมักมีกลิ่นฉุน แต่คนไทยเราได้กลิ่นฉุนขึ้นจุ่มแบบนั้น เรียกว่ากลิ่นหอม เป็นรสนิยมที่ปลูกฝังกันมานานและส่วนมากคนไทยไม่ชอบกาแฟที่มีรสเปรี้ยว</p>

ตารางที่ ๑๙ (ต่อ)

ปัจจัย PESTEL	ประเด็นหลัก	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องเชิงบวกและเชิงลบ
๓. ด้านสังคม (S: Social) (ต่อ)	So๒ วัฒนธรรมการดื่มกาแฟ (ต่อ)	<p>สาเหตุเป็นไปได้จากผลผลิตกาแฟในประเทศไทยยังไม่มีคุณภาพ ด้วยพื้นที่เพาะปลูก สภาพดินและอากาศ สิ่งแวดล้อม ทำให้กาแฟไทยมี acidity ที่ค่อนข้างสูงและคมบอดน้อย มีความเค็มและขม รวมถึงความรู้ความเข้าใจในการปลูก การเก็บเกี่ยวและรักษาคุณภาพยังน้อย เมล็ดกาแฟจึงมีรสฝาดบ้าง หินบ้าง การคั่วเป็นขั้นตอนที่จะช่วยลดข้อบกพร่องต่างๆ เหล่านั้นลงไปได้ แต่แลกมากับรสชาติที่เข้ม ขม นั่นเอง</p> <p>เมล็ดกาแฟสมัยก่อนถูกนำมาคั่วผสมรวมกับอย่างอื่น เช่น ข้าว ถั่วและธัญพืชต่างๆ จึงมีรสชาติที่ขม ฝาดไปมา การคั่วจนเข้มและเพิ่มความหวานผสมลงไปให้มากขึ้น ก็จะทำให้มีรสชาติที่อร่อยและกลมกล่อม คล้ายขนมหวานมากขึ้นนั่นเอง สมัยแรกเริ่มการดื่มกาแฟของไทย เป็นแบบชงใส่ถุงกาแฟ เทน้ำร้อนให้ไหลผ่านกาแฟคั่วบด เมื่อจะชงแก้วต่อไปก็ใส่กาแฟลงไปเพิ่ม แล้วเทน้ำร้อนลงไปอีก ผงกาแฟเก่า (กากกาแฟ) ไม่ได้ถูกเอาออกทิ้งไป เพราะฉะนั้นรสชาติกาแฟในถ้วยหลัง ๆ ของวัน จะไม่อร่อยเท่าแก้วแรก มีรสออกเปรี้ยว ฝาด เพราะฉะนั้นเราจึงมักเติมนมข้นหวานหรือนมข้นจืดเพิ่มลงไปเพื่อแก้ไขรสชาติดังกล่าว</p> <p>เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป โลกกว้างขึ้น เราจึงได้รู้ว่าชนชาติอื่น ๆ ที่ดื่มกาแฟ เขาไม่นิยมดื่มกาแฟที่คั่วจนถึงระดับเข้ม และจะไม่เติมหวานมากเกินไป จนเสียรสชาติและกลิ่นของกาแฟดั้งเดิม</p> <p>อย่างไรก็ตาม การที่คนไทยส่วนมากชอบกาแฟรสเข้ม-หวานมัน ก็ไม่ใช่เรื่องเสียหาย แต่หากใครมีโอกาสได้เดินทาง ลองไปชิมกาแฟจากแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพสูง อยากให้ลองดื่มเอสเปรสโซ่ดูสักครั้ง ไม่ต้องกลัวว่าจะได้กาแฟรสชาติเข้มขมอย่างบ้านเรา แต่จะได้รับรู้ถึงรสชาติกาแฟที่เขาบอกว่า เข้มกลมกล่อม กลิ่นหอมแรง มีรสเปรี้ยวอมหวานและขมนิด ๆ แทรกไปด้วยกลิ่นของคาราเมล ช็อกโกแลต ผลไม้หรือ ดอกไม้ต่างๆ ผสมกันอย่างลงตัวไม่ว่าจะมองในด้านใดก็ตาม กาแฟคงจะอยู่กับมนุษย์และสังคมไทยไปอีกนาน ในขณะที่มีคนดื่มกาแฟมากขึ้น จะมีสักกี่คนที่ใส่ใจกับแหล่งที่มาของกาแฟที่กำลังดื่มอยู่ ว่าเกษตรกรผู้ปลูก ต้นกาแฟกำลังลำบากยากจน และทุกข์ยากอย่างไร บริษัทยักษ์ใหญ่กำลังมีบทบาทในการกำหนดวิถีชีวิต ทั้งของเกษตรกรและผู้บริโภค (Chiang Mai News, ๒๕๖๑)</p>

ตารางที่ ๑๙ (ต่อ)

ปัจจัย PESTEL	ประเด็นหลัก	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องเชิงบวกและเชิงลบ
๓. ด้านสังคม (S: Social) (ต่อ)	So๒ วัฒนธรรมการดื่มกาแฟ (ต่อ)	<p>ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคกาแฟสดของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี</p> <p>สุชาวีร์ เหลืองสินศิริ (๒๕๖๔) ศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคกาแฟสดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกบริโภค กาแฟสด และปัจจัยทางด้านการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกบริโภคกาแฟสดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เก็บรวบรวมจากผู้บริโภคที่ใช้บริการ จำนวน ๔๐๐ คน ผลจากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบ แบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ ๒๐-๓๐ ปี สถานภาพโสด การศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพ พนักงานบริษัทเอกชน รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า ๒๐,๐๐๐ บาท ระดับความคิดเห็นด้านพฤติกรรม การบริโภคและการใช้บริการร้านกาแฟสด พบว่า จุดประสงค์ในการใช้บริการเพื่อนั่งผ่อนคลาย บริโภคกาแฟสด ๑ แก้วต่อวัน ความถี่ในการใช้บริการ ๒-๓ ครั้งต่อสัปดาห์ ระยะเวลาในการใช้บริการร้านกาแฟสดอยู่ที่ ๑๐-๑๕ นาที ประเภทของกาแฟสดที่นิยมบริโภคเป็นกาแฟเย็น/ปั่น ค่าใช้จ่ายในการบริโภคแต่ละครั้ง ๔๐-๑๐๐ บาท ลักษณะการใช้บริการตามความสะดวกสบายของผู้บริโภค ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับ ส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลกระทบต่อ การบริโภคกาแฟสด พบว่า ในภาพรวมทั้ง ๗ ด้าน มีอิทธิพลต่อการ บริโภคกาแฟสดของผู้บริโภคอยู่ในระดับมาก โดยผู้บริโภคให้ความสำคัญกับด้านการบริการเป็นอันดับแรก ความเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกบริโภคกาแฟสด พบว่า ในภาพรวมผู้บริโภคให้ความสำคัญอยู่ในระดับมากโดยผู้บริโภคให้ความสำคัญด้านวิธีการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์และบริการที่รวดเร็วส่งผลกระทบต่อเลือกบริโภคกาแฟสด เป็นอันดับแรก</p> <p>ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรซื้อกาแฟสดของผู้บริโภคใน อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่</p> <p>ศศิธร พรหมมาลา (๒๕๖๑) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมกรซื้อกาแฟสด และศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการกับพฤติกรรมกรซื้อ กาแฟสดของผู้บริโภค ในอำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ เก็บรวบรวมจากผู้บริโภค จำนวน ๔๐๐ คน ผลจากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ ๒๑-๔๐ ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นนักเรียน/นักศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า ๕,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท ส่วนใหญ่บริโภคกาแฟสด ๒-๓ ครั้งต่อสัปดาห์ บริโภคกาแฟช่วงเวลา ๙.๐๐-๑๒.๐๐ น. ประเภท กาแฟที่บริโภคบ่อยที่สุด คือ คาปูชิโนให้เหตุผลในการเลือก บริโภคกาแฟสดด้านรสชาติของผลิตภัณฑ์ มีค่าใช้จ่ายในการใช้ บริการต่อครั้ง ๒๖-๕๐ บาท และมีการตัดสินใจด้วยตนเองด้านปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อพฤติกรรม การซื้อกาแฟสดสูงสุด คือ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ รองลงมา คือ ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านบุคคล ด้านราคา ด้าน ช่องทาง การจัดจำหน่าย ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านการส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ</p>

ตารางที่ ๑๙ (ต่อ)

ปัจจัย PESTEL	ประเด็นหลัก	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องเชิงบวกและเชิงลบ
๓. ด้านสังคม (S: Social) (ต่อ)	Sol๒ วัฒนธรรมการดื่มกาแฟ (ต่อ)	<p>เชิงลบ</p> <p>๓.๕ การดื่มกาแฟอาจมีผลข้างเคียงหรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพดีสามารถดื่มกาแฟได้โดยไม่ก่อให้เกิดอันตรายใด ๆ ทั้งนี้การดื่มกาแฟก็เช่นเดียวกับอาหารหรือสมุนไพรอื่น ๆ ที่อาจมีผลข้างเคียงหรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพได้เมื่อรับประทานเกินพอดี โดยเฉพาะเมื่อใช้เพื่อประโยชน์ทางการแพทย์บางประการหรือดื่มร่วมกับยาบางชนิด ผู้ใช้จึงควรปรึกษา แพทย์เพื่อความปลอดภัยและพึงระมัดระวัง (POB PAD, ๒๐๒๐) ดังนี้</p> <p>(๑) กาแฟประกอบด้วยสารคาเฟอีนที่สามารถก่อให้เกิดอาการนอนไม่หลับ กระสับกระส่าย ภาวะวณกระวาย อาหารไม่ย่อย คลื่นไส้ อาเจียน หัวใจเต้นเร็ว หายใจถี่ และผลข้างเคียงอื่น ๆ</p> <p>(๒) การดื่มกาแฟในปริมาณมากอาจทำให้เกิดปวดศีรษะ กระสับกระส่าย วิตกกังวล ได้ยินเสียงดังในหูหรือหัวใจเต้นผิดปกติได้</p> <p>(๓) การได้รับกาแฟวันละ ๖ แก้วอาจทำให้เกิดการเสพติดกาแฟ ซึ่งอาจส่งผลให้มีอาการวิตกกังวลหรือกระสับกระส่าย</p> <p>(๔) การดื่มกาแฟจนติดเป็นเป็นนิสัยอาจส่งผลให้ขาดกาแฟไม่ได้ และอาจมีอาการที่เกิดจากการขาดคาเฟอีนหากเลิกดื่มกาแฟอย่างฉับพลัน</p> <p>(๕) กาแฟที่ชงแบบไม่กรองอาจมีปริมาณคอเลสเตอรอล ไขมันชนิดไม่ดี และระดับไขมันไตรกลีเซอไรด์โดยรวมมากกว่ากาแฟชนิดอื่น ซึ่งจะยิ่งเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจ ทางที่ดีจึงควรดื่มกาแฟชงแบบกรองเพื่อลดคอเลสเตอรอลเหล่านี้</p> <p>(๖) มีข้อกังวลว่าการดื่มกาแฟมากกว่า ๕ แก้วต่อวันอาจเป็นอันตรายต่อผู้ป่วยโรคหัวใจ แต่สำหรับผู้ที่ไม่ได้ป่วยด้วยโรคหัวใจนั้น การดื่มกาแฟหลายๆ แก้วต่อวันไม่ได้เป็นปัจจัยเพิ่มความเสี่ยงต่อการเป็น โรคหัวใจแต่อย่างใด</p> <p>(๗) เป็นที่กังวลเช่นกันว่าการดื่มกาแฟเป็นครั้งคราวอาจเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดภาวะกล้ามเนื้อหัวใจล้มเหลวเฉียบพลันได้ในบางคน นอกจากนี้ผู้ที่มีความเสี่ยงต่อการเป็นโรคหัวใจสูงและดื่มกาแฟทุกวันแต่ไม่เกิน วันละ ๑ แก้ว ยังอาจมีโอกาสรักษาภาวะกล้ามเนื้อหัวใจล้มเหลวเฉียบพลันสูงขึ้นเช่นกัน โดยจะเกิดขึ้น ภายใน ๑ ชั่วโมงหลังจากการดื่มกาแฟ ในขณะที่ผู้ที่ดื่มกาแฟเป็นประจำในปริมาณที่มากกว่านั้นดูเหมือนจะ ไม่มีความเสี่ยงต่อภาวะนี้</p> <p>(๘) การใช้กาแฟสวนทางทวารอาจไม่ปลอดภัย เพราะสามารถเกิดผลข้างเคียงร้ายแรงตามมาจนถึงขั้นเสียชีวิตได้</p>

ตารางที่ ๑๙ (ต่อ)

ปัจจัย PESTEL	ประเด็นหลัก	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องเชิงบวกและเชิงลบ
๔. ด้านเทคโนโลยี (T: Technology)	T๐๑ เทคโนโลยีความก้าวหน้า กระบวนการผลิต	<p>เชิงบวก</p> <p>๔.๑ กรมวิชาการเกษตร (๒๕๖๒ : ๓๑) ระบุว่า เทคโนโลยีความก้าวหน้ากระบวนการผลิต ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> (๑) การใช้พันธุ์ดีปลูก ได้แก่ เชียงใหม่ ๘๐ และ H๔๒๐/๙ (๒) การปลูกกาแฟอาราบิก้าได้เริ่มเงาต้นไม้ ถ้าปลูกในพื้นที่ลาดชันให้ปลูกตัดขวางพื้นที่ (๓) เทคโนโลยีการตัดแต่งกิ่งทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น <p>มีการนำเทคโนโลยีใช้แพลตฟอร์มการทำไร่กาแฟ เทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะ (Handy Sense) การใช้ประโยชน์จาก Apps การผลิตกาแฟ Apps รู้ดินรู้ปุ๋ย Apps เพื่อการอารักขาพืชและจัดการดินปุ๋ย การพัฒนาระบบสารสนเทศการผลิตทางการเกษตร การให้บริการคลินิกพืชออนไลน์โดยการ SCAN QR Code และการใช้โดรนเพื่อการเกษตร เป็นต้น เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุนการผลิต ลดปัญหาขาดแคลนแรงงานและส่งเสริมการทำเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๖๖)</p>
	T๐๒ เทคโนโลยีด้านการแปรรูป	<p>เชิงบวก</p> <p>๔.๒ กรมวิชาการเกษตร (๒๕๕๓) ระบุว่า เทคโนโลยีด้านการแปรรูป ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> (๑) เทคโนโลยีการหมักกาแฟ AAF (Accelerated Arabica Fermentation) สามารถช่วยเร่งการหมักได้ไม่เกิน ๑๘ ชั่วโมง ซึ่งจะสามารถผลิตกลิ่นรสที่เหมาะสมในการหมักกาแฟอาราบิก้าได้ (๒) การแปรรูปของเสียจากการหมัก เช่น ๑) เปลือกผลกาแฟ (เชอร์รี่กาแฟ) ไปใช้ในการผลิตสารแต่งกลิ่นรส สารก่อเจลและสารยับยั้งศัตรูพืช ๒) เมื่อกาแฟ ไปใช้ในการผลิตสารก่อเจลและสารเคลือบผลิตภัณฑ์ เป็นต้น (๓) แนวทางการควบคุม PAHs (Polycyclic Aromatic Hydrocarbon) ซึ่งเป็นสารต้นเหตุในการเกิดโรคมะเร็งให้ต่ำในการแปรรูปกาแฟอาราบิก้า (๔) เครื่องจักรกลการเกษตร เช่น เครื่องที่ช่วยในการเก็บเกี่ยว เครื่องคัดแยกกาแฟผลอ่อน เครื่องคัดแยกกาแฟกะลาเมือก เครื่องขัดล้างเมื่อกาแฟ เครื่องสีกาแฟ เครื่องคัดขนาดและทำความสะอาด เมล็ดกาแฟ เป็นต้น

ตารางที่ ๑๙ (ต่อ)

ปัจจัย PESTEL	ประเด็นหลัก	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องเชิงบวกและเชิงลบ
๔. ด้านเทคโนโลยี (T: Technology) (ต่อ)	T๐๒ เทคโนโลยีด้านการแปรรูป (ต่อ)	<p>(๕) การคว่ำเมล็ดกาแฟ โดยใช้เครื่องคว่ำแบบถั่ง และเครื่องคว่ำแบบไอน้ำร้อน การคว่ำกาแฟ เช่น คว่ำอ่อน คว่ำปานกลาง คว่ำเข้ม คว่ำเข้มมาก เป็นต้น</p> <p>(๖) การบดเมล็ดกาแฟให้เหมาะสมกับเครื่องชง มี ๔ แบบได้แก่ แบบหยาบ แบบหยาบปานกลาง แบบละเอียด และแบบละเอียดมาก</p> <p>(๗) การพัฒนาผลิตภัณฑ์กาแฟและสูตรกาแฟที่หลากหลายให้ตรงตามความต้องการผู้บริโภค เช่น คาปูชิโน่ มอคค่า ลาเต้ อเมริกาโน่ เอสเพรสโซ่ เป็นต้น</p>
	T๐๓ เทคโนโลยีเชื่อมโยงสู่ ผู้บริโภค	<p>เชิงบวก</p> <p>๔.๓ เทคโนโลยีเชื่อมโยงสู่ผู้บริโภค ได้แก่ การใช้ระบบดิจิทัล Point of sale ผ่านระบบของ Smartphone สั่งคัมนำเงินสด การจัดทำ QR Code สืบค้นแหล่งที่มาของกาแฟ มีการซื้อขายกาแฟผ่านตลาดเกษตรกรออนไลน์ดอทคอม “เพียงคุณสั่ง เราพร้อมส่ง” (กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๖๖) และการประกวดกาแฟ เช่น การประกวดสุดยอดกาแฟไทย (กรมวิชาการเกษตร, ๒๕๖๖)</p>
	T๐๔ ด้านเกษตรกร	<p>เชิงลบ</p> <p>๔.๔ เกษตรกรขาดการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในพื้นที่ และเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงวัย (สำนักงาน เกษตรจังหวัดน่าน, ๒๕๖๓)</p>
	T๐๕ ด้านสภาพแวดล้อม	<p>เชิงลบ</p> <p>๔.๕ สภาพอากาศเปลี่ยนแปลงคาดการณ์ว่าจะทำให้ผลผลิตกาแฟลดลง (Christine et al, ๒๐๒๒)</p>
	T๐๖ ด้านปัจจัยการผลิต	<p>เชิงลบ</p> <p>๔.๖ สถานการณ์ราคาปัจจัยการผลิตสูงขึ้น (กรมวิชาการเกษตร, ๒๕๖๒)</p>
	T๐๗ ด้านศัตรูพืช	<p>เชิงลบ</p> <p>๔.๗ การเข้าทำลายศัตรูพืชที่สำคัญของกาแฟ ได้แก่ มอดกาแฟ และโรคราสนิม (เขาวงกต จันทบุรี และเขาวงกต กอสัมพันธ์, ๒๕๕๓)</p>

ตารางที่ ๑๙ (ต่อ)

ปัจจัย PESTEL	ประเด็นหลัก	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องเชิงบวกและเชิงลบ
<p>๕. ด้านสิ่งแวดล้อม (ENV: Environmental)</p>	<p>ENV๐๑ การเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศ</p>	<p>เชิงบวก</p> <p>๕.๑ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการปลูกกาแฟสายพันธุ์อราบิก้า ให้ได้ผลผลิตดี อากาศหนาวเย็น อุณหภูมิที่เหมาะสม ๑๕-๒๖ องศาเซลเซียส แต่ความชื้นสัมพัทธ์ไม่ควรน้อยกว่า ๘๐% อาศัยน้ำฝนธรรมชาติ ปริมาณน้ำฝนไม่ควรต่ำกว่า ๑,๕๐๐ มิลลิเมตรต่อปี และควรมีการกระจายของฝน ๕-๘ เดือน (ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดเลย (เกษตรที่สูง), ๒๕๖๑).</p> <p>เชิงลบ</p> <p>๕.๒ การเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิ ปริมาณน้ำฝน และระยะเวลาของฤดูกาลอาจทำให้กาแฟที่มีคุณภาพ และรสชาติเข้มข้นหายากขึ้น แต่มีเมล็ดอ่อนมากขึ้น ซึ่งมีผลให้รสชาติกาแฟอ่อนลง (สถาบันพัฒนาและวิจัยพื้นที่สูง (องค์การมหาชน), ๒๕๖๒)</p> <p>๕.๓ สภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป อาจทำให้การปลูกกาแฟเป็นเรื่องที่ทำได้ยากมากขึ้นและส่งผลให้พื้นที่เพาะปลูกกาแฟลดลงเนื่องจากภาวะโลกร้อน (สถาบันพัฒนาและวิจัยพื้นที่สูง (องค์การมหาชน), ๒๕๖๒)</p>
	<p>ENV๐๒ ความอุดมสมบูรณ์ ของทรัพยากรธรรมชาติ</p>	<p>เชิงบวก</p> <p>๕.๔ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติสภาพดินควรเป็นดินร่วน ไม่มีน้ำท่วมขัง มีการระบายน้ำและถ่ายเทอากาศได้ดี มีอินทรีย์วัตถุไม่ต่ำกว่า ๑% ชั้นดินลึกไม่น้อยกว่า ๕๐ เซนติเมตร ความเป็นกรดต่าง (pH) ของดินอยู่ระหว่าง ๕.๕-๖.๕ โดยปลูกได้ดีในพื้นที่สูง ระดับ ๗๐๐ เมตร ขึ้นไปเหนือระดับน้ำทะเล (สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน), ๒๕๖๒)</p> <p>เชิงลบ</p> <p>๕.๕ สภาพพื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกกาแฟสายพันธุ์อราบิก้าควรมีความลาดเอียงของพื้นที่ไม่ควรเกิน ๓๐% ในพื้นที่ที่มีแหล่งน้ำสะอาด มีปริมาณพอที่จะให้น้ำได้ตลอดช่วงฤดูแล้ง และพื้นที่ปลูกต้องมีร่มเงาและแสงแดดซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นโดยเฉพาะกับต้นกาแฟที่ยังเล็กอยู่ แต่เมื่อต้นกาแฟโตขึ้นแล้วและให้ผลผลิต หากได้รับแสงมากจะให้ผลผลิตสูง รวมทั้งปัจจัยด้านปุ๋ยและน้ำต้องพร้อมด้วย เพราะถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ (สถาบันพัฒนาและวิจัยพื้นที่สูง (องค์การมหาชน), ๒๕๖๒)</p>

ตารางที่ ๑๙ (ต่อ)

ปัจจัย PESTEL	ประเด็นหลัก	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องเชิงบวกและเชิงลบ
๕. ด้านสิ่งแวดล้อม (ENV: Environmental) (ต่อ)	ENV๐๓ การแพร่ระบาดของโรคแมลง ศัตรูพืช	เชิงลบ ๕.๔ การแพร่ระบาดของโรคแมลงศัตรูพืช กาแฟสายพันธุ์ราบิกำมีโรคพืชรบกวนหลายโรค เช่น โรคราสนิม โรคราขาว/โรคเน่าคอดิน/โรครากเน่าแห้ง/โรคใบจุดตากบ รวมทั้งมีแมลงศัตรูพืชรบกวนหลายชนิด เช่น หนอนเจาะผลกาแฟ หนอนกาแฟสีแดง ฯลฯ (กรมวิชาการเกษตร, ๒๕๖๒)
๖. ด้านกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง (L: Law)	L๐๑ กฎหมายอนุญาตการใช้พื้นที่ป่าในการปลูกกาแฟ	เชิงบวก ๖.๑ พรบ.ป่าไม้ พ.ศ.๒๕๔๔ (และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) รวม ๘ ฉบับ สำคัญ มีดังนี้ มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้ (๑) “ป่า” หมายความว่า ที่ดินที่ยังมิได้มีบุคคลได้มาตามกฎหมายที่ดิน หมวด ๕ การแผ้วถางป่า มาตรา ๕๔ ห้ามมิให้ผู้ใด ก่อสร้าง แผ้วถาง หรือเผาป่า หรือกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการทำลายป่า หรือเข้ายึดถือหรือครอบครองป่าเพื่อตนเองหรือผู้อื่น เว้นแต่จะกระทำภายในเขตที่ได้จำแนกไว้ เป็นประเภทเกษตรกรรม และรัฐมนตรีได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาหรือได้รับใบอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ การขออนุญาตและการอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง ๖.๑.๑ กฎกระทรวง การขออนุญาตและการอนุญาตทำประโยชน์ในเขตป่า พ.ศ.๒๕๕๘ ข้อ ๓ “ทำประโยชน์ในเขตป่า” หมายความว่า การทำประโยชน์ในเขตป่า ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงนี้ “เกษตรกรรม” หมายความว่า การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ และเกษตรกรรมอื่นตามที่รัฐมนตรีกำหนดฯ ไม่รวมถึงการทำสวนป่า “การทำสวนป่า” หมายความว่า การปลูกและการบำรุงรักษาต้นไม้เพื่อใช้ประโยชน์จากเนื้อไม้เป็นหลัก ข้อ ๕ วัตถุประสงค์การขออนุญาตทำประโยชน์ในเขตป่า (๑๐ ข้อ) (๔) เพื่อการอยู่อาศัยหรือประกอบอาชีพเกษตรกรรม (๕) เพื่อการปลูกป่าหรือการทำสวนป่า

ตารางที่ ๑๙ (ต่อ)

ปัจจัย PESTEL	ประเด็นหลัก	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องเชิงบวกและเชิงลบ
<p>๖. ด้านกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง (L: Law) (ต่อ)</p>	<p>L๐๑ กฎหมายอนุญาตการใช้พื้นที่ป่าในการปลูกกาแฟ (ต่อ)</p>	<p>เมื่อพิจารณาตาม พรบ. ป่าไม้ การเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าตามวัตถุประสงค์ข้อ ๕(๔)(๕) ของ บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็สามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ โดยให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งเอื้อประโยชน์ในการขอใช้พื้นที่ป่าทำเกษตรกรรมเพื่อปลูกกาแฟได้เพิ่มมากขึ้น</p> <p>๖.๒ พรบ. ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๗ (และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) รวม ๔ ฉบับ สาระสำคัญ มีดังนี้ มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้</p> <p>“ป่า” หมายความว่า ที่ดิน รวมตลอดถึง ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ และที่ ชายทะเลที่ยังมีต้นไม้บุคคลได้มาตามกฎหมาย</p> <p>“ป่าสงวนแห่งชาติ” หมายความว่า ป่าที่ได้กำหนดให้เป็นป่าสงวนแห่งชาติตามพระราชบัญญัตินี้</p> <p>หมวด ๒ การควบคุมและรักษาป่าสงวนแห่งชาติ</p> <p>มาตรา ๑๔ ในเขตป่าสงวนแห่งชาติห้ามมิให้บุคคลใดยึดถือครอบครองทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในที่ดิน ก่อสร้าง แผ้วถาง เผาป่า ทำไม้ เก็บหาของป่า หรือกระทำการด้วยประการใด ๆ อันเป็นการเสื่อมเสียแก่ป่าสงวน แห่งชาติ เว้นแต่</p> <p>(๑) ทำไม้หรือเก็บหาของป่าตามมาตรา ๑๕ เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยตาม มาตรา ๑๖ มาตรา ๑๖ ทวิ หรือมาตรา ๑๖ ตริ กระทำการตามฯ</p> <p>มาตรา ๑๖ อธิปไตยโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการพิจารณาการใช้ประโยชน์ในเขตป่าสงวน แห่งชาติ มีอำนาจอนุญาตให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติได้ในกรณี ดังต่อไปนี้</p> <p>(๑) การเข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติคราวละไม่น้อยกว่า ๕ ปีแต่ไม่เกิน ๓๐ ปี ในกรณีที่ผู้รับอนุญาตเป็นส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐ จะอนุญาตโดยให้ยกเว้นค่าธรรมเนียม ทั้งหมด หรือบางส่วนตามที่เห็นสมควรก็ได้</p> <p>มาตรา ๑๖ ทวิ (ป่าเสื่อมโทรม) ๒๐ ไร่/ครอบครัว ปลูกไม้ยืนต้น ๓๕ ไร่/ครอบครัว (๕-๓๐ ปี) ยกเว้น ค่าธรรมเนียมคราวแรก คราวต่อไปเสียค่าธรรมเนียม</p> <p>มาตรา ๑๖ ตริ ทายาท/คนในครอบครัว ได้สิทธิใช้ประโยชน์ต่อ กรณีผู้รับอนุญาตตาย</p>

ตารางที่ ๑๙ (ต่อ)

ปัจจัย PESTEL	ประเด็นหลัก	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องเชิงบวกและเชิงลบ
<p>๖. ด้านกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง (L: Law) (ต่อ)</p>	<p>L๐๑ กฎหมายอนุญาตการใช้พื้นที่ป่าในการปลูกกาแฟ (ต่อ)</p>	<p>๖.๒.๑ ระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วย การอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๘</p> <p>หมวด ๑ การขออนุญาต</p> <p>ข้อ ๕ บุคคลใดมีความจำเป็นและประสงค์จะขออนุญาตเข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ให้ยื่นต่อจังหวัดท้องที่ป่าที่ตั้งอยู่หรือหน่วยงานกรมป่าไม้ตามแบบ ปส.๒๐ (หน่วยงาน) ปส.๒๑ (บุคคลธรรมดา/นิติบุคคล)</p> <p>เมื่อพิจารณาตาม พรบ.ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๗ การเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าสงวน บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็สามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ โดยให้เป็นไปตามระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๘ ซึ่งเอื้อประโยชน์ในการขอใช้พื้นที่ป่าสงวนทำเกษตรกรรมเพื่อปลูกกาแฟ</p> <p>๖.๓ พรบ.อุทยานแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๒ สาระสำคัญ มีดังนี้</p> <p>มาตรา ๓ ยกเลิก พรบ.อุทยานแห่งชาติ ๒๕๐๔</p> <p>มาตรา ๔ ได้กำหนดค่านิยามไว้คำว่า “ไม้/สัตว์ป่า/อุทยานแห่งชาติ/วนอุทยาน/สวนพฤกษศาสตร์/สวน รุกชชาติ</p> <p>ส่วนที่ ๑ การกำหนดอุทยานแห่งชาติ</p> <p>มาตรา ๖ เมื่อปรากฏว่าพื้นที่ใดมีลักษณะเหมาะสมที่จะกำหนดเป็นอุทยานแห่งชาติกรมอุทยานฯ เสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา</p> <p>มาตรา ๗ การขยายหรือการเพิกถอนอุทยานแห่งชาติไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา</p> <p>มาตรา ๘ พื้นที่ที่จะกำหนดให้เป็นอุทยานแห่งชาติตามมาตรา ๖ ต้องมิได้เป็นที่ดินมีหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองตามประมวลกฎหมายที่ดินหรือกฎหมายอื่นของบุคคลใด เว้นแต่เป็นที่ดินของหน่วยงานของรัฐ</p> <p>การกำหนดอุทยานแห่งชาติในพื้นที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบดูแลรักษาหรือเป็นของหน่วยงานของรัฐ หรือมีหน่วยงานของรัฐได้รับอนุญาตให้มีการใช้หรือทำประโยชน์ ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ขอความเห็นจากหน่วยงานของรัฐนั้นก่อน</p>

ตารางที่ ๑๙ (ต่อ)

ปัจจัย PESTEL	ประเด็นหลัก	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องเชิงบวกและเชิงลบ
<p>๖. ด้านกฎหมายและ ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง (L: Law) (ต่อ)</p>	<p>L๐๑ กฎหมายอนุญาตการใช้พื้นที่ป่าในการปลูกกาแฟ (ต่อ)</p>	<p>ส่วนที่ ๓ การคุ้มครอง บำรุง ดูแล และรักษาอุทยานแห่งชาติ มาตรา ๑๙ ภายในอุทยานแห่งชาติห้ามมิให้บุคคลใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ (๑) ยึดถือหรือครอบครองที่ดิน ก่อสร้าง แผ้วถาง เผาป่า หรือกระทำด้วยประการใด ๆ ให้เสื่อมสภาพ หรือเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ไปจากเดิม (๒) เก็บหา นำออกไป กระทำด้วยประการใด ๆ ให้เป็นอันตราย หรือทำให้เสื่อมสภาพ (๓)-(๑๐) เมื่อพิจารณาตาม พรบ.อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ เอื้อประโยชน์ให้หน่วยงานของรัฐที่อยู่ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่มีภารกิจหน้าที่ส่งเสริมการทำเกษตรกรรม เช่น สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริสามารถเข้าไปส่งเสริมการปลูกกาแฟในเขตอุทยานแห่งชาติซึ่งเป็นพื้นที่ในเขตโครงการขยายผลโครงการหลวง กฎหมายและระเบียบดังกล่าวส่งผลให้พื้นที่จังหวัดน่าน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าภูเขาสูง สลับซับซ้อนเหมาะสมกับการปลูกกาแฟ สามารถขยายพื้นที่ปลูกกาแฟได้เพิ่มมากขึ้น ๖.๔ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติพ.ศ. ๒๕๕๗ (คทช.) เป็นระเบียบที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามความ มาตรา ๑๑ (๘) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ ภาครัฐกำหนดขึ้นมาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการดินและทรัพยากรดินของประเทศ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนและพัฒนาศักยภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด สมดุล เป็นธรรม และยั่งยืน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงของประเทศ โดยกำหนดให้หน่วยงานภาครัฐปฏิบัติตามนโยบายแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ช่วยเอื้อให้เกษตรกรนำที่ดินที่ได้รับจัดสรรมาทำเกษตรกรรมมีความชัดเจนในการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูก กาแฟในพื้นที่ได้รับจัดสรรเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมให้มีความสมดุล เชิงลบ ๖.๕ พรบ. ป่าไม้ พ.ศ. ๒๕๘๔ (และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม)</p>

ตารางที่ ๑๙ (ต่อ)

ปัจจัย PESTEL	ประเด็นหลัก	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องเชิงบวกและเชิงลบ
<p>๖. ด้านกฎหมายและ ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง (L: Law) (ต่อ)</p>	<p>L๐๑ กฎหมายอนุญาตการใช้พื้นที่ป่าในการปลูก กาแฟ (ต่อ)</p>	<p>เกษตรกรอาจเข้าไปทำกินและแผ้วถางป่าเพื่อทำการเกษตรในพื้นที่ป่าโดยไม่ได้ขออนุญาตและได้รับ อนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๕๔ จะมีโทษตามมาตรา ๗๒ ตรี จำคุก ไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ</p> <p>ในกรณีความผิดตามมาตรา ๕๔ ถ้าได้กระทำเป็นเนื้อที่เกิน ๒๕ ไร่ ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษ จำคุก ตั้งแต่สองปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท</p> <p>๖.๖ พรบ.ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗ (และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม)</p> <p>เกษตรกรอาจเข้าไปยึดถือครอบครองทำประโยชน์ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติโดยไม่ได้รับอนุญาตฯ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๑๔ ซึ่งต้องโทษตามมาตรา ๓๑ จำคุกตั้งแต่ หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่น ถึงสองแสนบาท</p> <p>๖.๗ พรบ.อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒</p> <p>เกษตรกรอาจเข้าไปยึดถือครอบครองทำประโยชน์ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติทำให้เสื่อมสภาพหรือ เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิมฯ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๑๙(๑) ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงยี่สิบปี หรือ ปรับตั้งแต่สี่แสนบาทถึงสองล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ</p> <p>สังเกตได้ว่า พรบ. ทั้ง ๓ ฉบับ (ตามข้อ ๖.๕ - ๖.๗) มีบทกำหนดโทษที่รุนแรงกับผู้ฝ่าฝืนและ ไม่ปฏิบัติ ตามเงื่อนไขในเรื่องเกี่ยวกับการขอใช้พื้นที่ทำประโยชน์ ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการเพิ่มขยายพื้นที่ปลูก กาแฟ สิ่งสำคัญที่สุดคือภาครัฐสร้างการรับรู้ /ให้ข้อมูลข่าวสารกับเกษตรกร และผู้สนใจในพื้นที่ได้รับทราบ เพื่อสร้างความเข้าใจสร้างโอกาสที่ดีมีรายได้เพิ่ม</p>
	<p>L๐๒ การกำหนดมาตรฐานต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการ ผลิตกาแฟ</p>	<p>เชิงบวก</p> <p>๖.๘ มาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับกาแฟ (มกษ. ๕๙๐๓-๒๕๕๓)</p> <p>๖.๙. การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์</p> <p>กระแสการรักสุขภาพความนิยมในอาหารที่มีคุณภาพมีมาตรฐานปลอดภัยเป็นค่านิยมของ สังคมยุคปัจจุบันการกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับกาแฟ (มกษ. ๕๙๐๓-๒๕๕๓) และการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เป็นมาตรการที่สำคัญที่กระทรวงเกษตร และสหกรณ์ นำมาใช้ในการส่งเสริมเกษตรผลิตสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพมีมาตรฐานและความปลอดภัย เพื่อตอบสนองผู้บริโภคที่รักสุขภาพโดยเฉพาะกลุ่มประเทศผู้บริโภคที่เจริญแล้วมาตรการดังกล่าวของ</p>

ตาราง ๑๘ (ต่อ)

ปัจจัย PESTEL	ประเด็นหลัก	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องเชิงบวกและเชิงลบ
๖. ด้านกฎหมายและ ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง (L: Law) (ต่อ)	L๐๒ การกำหนดมาตรฐานต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการผลิตกาแฟ (ต่อ)	<p>กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ถือเป็นกรอบแนวทางปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชกาแฟที่ช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศและช่วยให้เกษตรกรสามารถผลิตกาแฟที่มีคุณภาพได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังช่วยให้มีผลผลิตกาแฟคุณภาพเพิ่มมากขึ้นได้</p> <p>เชิงลบ</p> <p>๖.๑๐ เกษตรกรที่ไม่สามารถผลิตกาแฟคุณภาพได้ตามมาตรฐานที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์กำหนด อาจส่งผลทำให้ผลผลิตมีราคาต่ำไม่เป็นที่ต้องการของตลาดในปัจจุบันนำไปสู่การลดพื้นที่ปลูกได้ในอนาคต</p>
	L๐๓ กฎหมายในการส่งเสริม การผลิตและแปรรูปกาแฟ	<p>เชิงบวก</p> <p>๖.๑๑ พรบ. อาหาร พ.ศ. ๒๕๖๒ (กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๖๒)</p> <p>มีความมุ่งหมายสำคัญที่จะควบคุมคุณภาพของอาหารโดยมุ่งคุ้มครองผู้บริโภคเป็นหลักสำคัญ ซึ่งวิธีการในการควบคุมจะเน้นไปที่เรื่องของการขออนุญาตการตรวจสอบการขึ้นทะเบียนรวมถึงในเรื่องของการโฆษณาเกี่ยวกับอาหารด้วย ซึ่งจะช่วยให้กระบวนการในการผลิตและการแปรรูปกาแฟสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคที่ต้องการสินค้าที่มีคุณภาพมีมาตรฐานและความปลอดภัยเป็นที่ยอมรับของสากล ส่งผลให้เกิดการผลิตและแปรรูปกาแฟจำหน่ายได้เพิ่มมากขึ้น เช่น</p> <p>หมวด ๒ การขออนุญาตและการออกใบอนุญาต</p> <p>มาตรา ๑๔ ห้ามมิให้ผู้ใดตั้งโรงงานผลิตอาหารเพื่อจำหน่ายเว้นแต่ได้รับอนุญาตจากผู้อนุญาต</p> <p>หมวด ๕ การขึ้นทะเบียนและการโฆษณาเกี่ยวกับอาหาร</p> <p>มาตรา ๓๑ ผู้รับอนุญาตตามมาตรา ๑๔, ๑๕ ผู้ใดผลิตหรือนำเข้าซึ่งอาหารควบคุมเฉพาะจะต้องนำอาหารนั้นมาขอขึ้นทะเบียนตำรับอาหารต่อผู้อนุญาตเสียก่อน</p> <p>การที่ภาครัฐมีกฎหมายควบคุมการตั้งโรงงานผลิตอาหารและการขึ้นทะเบียนตำรับอาหาร (กาแฟ) ช่วยให้ กระบวนการผลิตอาหารมีคุณภาพได้มาตรฐานและความปลอดภัยเสริมสร้างคุณภาพกาแฟต่อผู้บริโภค</p>

ตาราง ๑๙ (ต่อ)

ปัจจัย PESTEL	ประเด็นหลัก	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องเชิงบวกและเชิงลบ
๖. ด้านกฎหมายและ ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง (L: Law) (ต่อ)	Lo๓ กฎหมายในการส่งเสริมการผลิตและแปรรูป กากาแฟ (ต่อ)	<p>เชิงลบ</p> <p>๖.๑๒ ข้อกฎหมายที่บังคับในการจัดตั้งโรงงาน (กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๖๒) ทำให้ผู้ที่มีความประสงค์จะผลิตและแปรรูปผลผลิตกาแฟเพื่อการค้าจำเป็นต้องมีเงินทุนจำนวนมาก เพียงพอที่จะใช้ในการจัดตั้งโรงงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนดและส่งผลให้มีต้นทุนในการผลิตและการแปรรูปมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันต้องมีการวางแผนในการบริหารจัดการสินค้ากาแฟที่ต้องให้มีความสมดุลระหว่างปริมาณกาแฟที่จะนำไปใช้ในกระบวนการผลิตและการแปรรูปจากโรงงานที่จัดตั้งขึ้น ซึ่งจำเป็นต้องใช้เครื่องจักรและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องในการจัดการสินค้ากาแฟ ดังนั้น เกษตรกรหรือผู้ประกอบการที่ไม่มีต้นทุน หรือเป็นผู้ประกอบการรายใหม่อาจจะมีปัญหาการขาดแคลนเงินทุน หรือปัจจัยการผลิตด้านกาแฟได้</p>
	Lo๔ มาตรการควบคุมการ นำเข้าและส่งออก กากาแฟ	<p>เชิงบวก</p> <p>๖.๑๓ มาตรการของภาครัฐในการควบคุมการนำเข้าและส่งออกสินค้ากาแฟ โดยกระทรวงพาณิชย์ (กรมการค้าต่างประเทศ, ๒๕๖๒) เช่น</p> <p>๑) ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การออกหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าตามความตกลงทางการค้าระหว่างประเทศ หรือการปฏิบัติทางการค้าระหว่างประเทศ ลงวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๘</p> <p>๒) ประกาศกรมการค้าต่างประเทศ เรื่อง แบบขอรับการตรวจคุณสมบัติของสินค้าทางด้านถิ่นกำเนิดเพื่อขอใช้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากรลงวันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๘</p> <p>๓) ประกาศกรมการค้าต่างประเทศ เรื่อง การตรวจคุณสมบัติของสินค้าทางด้านถิ่นกำเนิดที่จะ ขอใช้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากร ลงวันที่ ๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙</p> <p>๔) ประกาศกรมการค้าต่างประเทศ เรื่องการตรวจคุณสมบัติของสินค้าทางด้านถิ่นกำเนิดเพื่อขอใช้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากร ลงวันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๘</p> <p>ประกาศของกระทรวงพาณิชย์ต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการที่ต้องการนำเข้าสินค้ากาแฟในรูปแบบต่าง ๆ ในแง่ของการได้รับสิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากร ซึ่งก็จะช่วยให้ผู้ประกอบการสินค้ากาแฟได้รับกำไรจากการทำธุรกิจสินค้ากาแฟเพิ่มมากขึ้นจากมาตรการของภาครัฐทางด้านภาษีที่ได้รับ ดังกล่าว</p>

การจัดทำ TOWS Matrix เพื่อกำหนดกลยุทธ์

<p style="text-align: center;">ปัจจัยภายใน</p> <p style="text-align: center;">ปัจจัยภายนอก</p>	<p style="text-align: center;">S จุดแข็ง (ภายใน)</p> <p>1) ลักษณะภูมิประเทศ/ภูมิอากาศเหมาะสมต่อการปลูกกาแฟ</p> <p>2) ภาคเอกชนในจังหวัดมีการรวมกลุ่มเป็น คลัสเตอร์ที่มีศักยภาพสนับสนุนการปลูกกาแฟ</p> <p>3) เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟมีการรวมกลุ่มและขึ้นทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนและแปลงใหญ่</p> <p>4) มีเกษตรกรและผู้ประกอบการที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญสามารถเป็นต้นแบบการผลิตกาแฟได้</p> <p>5) มีสายพันธุ์กาแฟที่โดดเด่น เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค</p> <p>6) กาแฟน่านเป็นที่ต้องการของตลาดมีการรับซื้อล่วงหน้า</p> <p>7) หน่วยงานการศึกษาในพื้นที่ อาทิ มทร.ล้านนา น่าน และ วิทยาลัยชุมชนน่าน ให้ความสนใจพัฒนางานวิจัยและหลักสูตรด้านกาแฟ</p>	<p style="text-align: center;">W จุดอ่อน (ภายใน)</p> <p>1) เกษตรกรขาดความรู้ ทักษะการบริหารจัดการแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>2) กาแฟน่านส่วนใหญ่ยังไม่สามารถเข้าถึงการรับรองมาตรฐาน</p> <p>3) ขาดการสร้างอัตลักษณ์ แบนด์กาแฟน่านในภาพรวม Nan Brand เพื่อส่งเสริมตลาดกาแฟน่านสู่สากล</p> <p>4) ขาดการจัดการฐานข้อมูลเชิงระบบ Big data</p> <p>5) ผู้ประกอบการและเกษตรกรขาดศักยภาพในการเข้าถึงแหล่งทุนในการพัฒนาต่อยอดการผลิต การแปรรูปและการตลาด</p> <p>6) ขาดระบบการรับรองผลผลิตต้นทางที่มีข้อมูลอ้างอิง</p> <p>7) พื้นที่ปลูกส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์</p>
<p style="text-align: center;">O โอกาส (ภายนอก)</p> <p>1) มีนโยบายส่งเสริมให้จังหวัดน่านเป็นเมืองท่องเที่ยว</p> <p>2) นโยบายภาครัฐให้ความสำคัญและพร้อมให้การสนับสนุนในการผลิต แปรรูปและการตลาด</p> <p>3) กระแสผู้บริโภคนิยมการบริโภคกาแฟคุณภาพสูงเพิ่มขึ้น</p> <p>4) มีนโยบายส่งเสริมกาแฟเป็นพืชทางเลือกทดแทนการปลูกพืชเชิงเดี่ยว สร้างโอกาสการได้รับสนับสนุน CSR จากภาคเอกชน</p> <p>5) มีเวทีประกวดกาแฟระดับประเทศที่สร้างโอกาสประชาสัมพันธ์กาแฟน่าน</p>	<p style="text-align: center;">SO (เชิงรุก)</p> <p>$S_{1}+O_{1}+O_{2}$</p> <p>= ส่งเสริมและพัฒนากาแฟท่องเที่ยวเชิงเกษตรยั่งยืน (ไร่กาแฟ)</p> <p>$S_{3}+S_{4}+O_{2}+O_{4}+O_{5}+O_{7}$</p> <p>= เพิ่มศักยภาพการผลิตกาแฟตลอดห่วงโซ่ให้ได้คุณภาพ มาตรฐานและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน</p> <p>$S_{7}+O_{2}+O_{5}$</p> <p>= ส่งเสริมด้านการผลิตกาแฟตลอดห่วงโซ่ให้ได้คุณภาพ มาตรฐานและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ด้วยงานวิจัย นวัตกรรม และหลักสูตรฝึกอบรม</p>	<p style="text-align: center;">WO (เชิงแก้ไข)</p> <p>$W_{3}+O_{3}+O_{5}$</p> <p>= สร้างการรับรู้อัตลักษณ์กาแฟน่าน Nan Brand</p> <p>$W_{1}+O_{6}$</p> <p>= ส่งเสริมการใช้องค์ความรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีจากงานวิจัยในการส่งเสริมการผลิตกาแฟตลอดห่วงโซ่</p> <p>$W_{4}+W_{6}+$</p> <p>= พัฒนาและนำใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศด้านกาแฟเชิงระบบ เป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพ (Big data)</p>

<p><u>O โอกาส (ภายนอก) (ต่อ)</u></p> <p>6) หน่วยงานวิชาการ สถาบันอุดมศึกษา มีการดำเนินงานวิจัยเพื่อพัฒนากาแฟตลอดห่วงโซ่</p> <p>7) ภาคเอกชนจากภายนอกมีการส่งเสริมเกษตรกรปลูกกาแฟเพิ่มรายได้และฟื้นฟูป่า</p>	<p><u>SO (เชิงรุก) (ต่อ)</u></p>	<p><u>WO (เชิงแก้ไข) (ต่อ)</u></p> <p>W7+O2+O4 = สร้างโอกาสให้สินค้ากาแฟได้รับมาตรฐานที่เหมาะสมและเข้าถึงตลาดอย่างต่อเนื่อง</p>
<p><u>T ภัยคุกคาม (ภายนอก)</u></p> <p>1) นโยบายของรัฐบาลความต่อเนื่อง</p> <p>2) การแข่งขันทางการตลาดและอำนาจต่อรอง</p> <p>3) ภัยธรรมชาติ /โรค แมลง ศัตรูพืช</p> <p>4) กลุ่มทุนภายนอกเข้ามาแทรกแซงตลาดกาแฟเชอร์รี่ กาแฟกะลา ส่งผลกระทบคุณภาพและราคากาแฟ</p> <p>5) มีพืชอื่นที่มีศักยภาพสูงกว่าส่งผลต่อการลดลงของพื้นที่ปลูกกาแฟ</p>	<p><u>ST (เชิงป้องกัน)</u></p> <p>S3+S4+T3 = ส่งเสริมการเกษตรตามแนวทางBCG และเกษตรวิถีใหม่</p> <p>S2,S3+S4+S6+T4+T2 = สร้างความร่วมมือทางธุรกิจเชิงรุกระหว่างเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกร/ผู้ประกอบการกับภาคธุรกิจ</p>	<p><u>WT (เชิงรับ)</u></p>

บทที่ ๔ แผนพัฒนาสินค้ากาแฟจังหวัดน่าน

วิสัยทัศน์ (Vision)

“ยกระดับคุณภาพกาแฟน่านตลอดห่วงโซ่อุปทานอย่างยั่งยืนสู่มาตรฐานสากล”

เป้าประสงค์ (Goals)

๑. กาแฟจังหวัดน่านภายใต้ NAN Brand มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล
๒. การผลิตกาแฟตลอดห่วงโซ่อุปทานมีคุณภาพ มาตรฐานและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
๓. จังหวัดน่านเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้กาแฟคุณภาพของภาคเหนือ
๔. กาแฟเป็นพืชเศรษฐกิจมูลค่าสูง สร้างรายได้อย่างต่อเนื่อง

พันธกิจ (Mission)

๑. พัฒนาการสร้างตราสัญลักษณ์กาแฟน่านสู่มาตรฐานสากล
๒. พัฒนาเกษตรกรให้มียุทธศาสตร์ความรู้แบบครบวงจรเพื่อสามารถแข่งขันด้านการตลาด
๓. พัฒนาลาดกาแฟจังหวัดน่านให้เป็นศูนย์กลางการค้ากาแฟคุณภาพภาคเหนือ
๔. พัฒนา Smart farmer / Young smart farmer ให้เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านกาแฟ (มิสเตอร์กาแฟ)

ประเด็นยุทธศาสตร์ (Strategic Issue)

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ กาแฟจังหวัดน่านภายใต้ NAN Brand มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล

เป้าประสงค์

- ๑.๑ สร้างการรับรู้อัตลักษณ์กาแฟน่าน Nan Brand

ตัวชี้วัด

๑. จำนวนผลิตภัณฑ์ได้รับการพัฒนา ภายใต้ Nan Brand ไม่น้อยกว่า ๕ ตราสินค้าต่อปี
๒. สร้างการรับรู้อัตลักษณ์กาแฟน่านผ่านช่องทางการประชาสัมพันธ์ ไม่น้อยกว่า ๕ ช่องทางต่อปี และกลุ่มเป้าหมายรวมไม่น้อยกว่า ๓,๐๐๐ ราย

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ การผลิตกาแฟตลอดห่วงโซ่อุปทานมีคุณภาพ มาตรฐานและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

เป้าประสงค์

๒.๑ เพิ่มศักยภาพการผลิตกาแฟตลอดห่วงโซ่อุปทานให้ได้คุณภาพมาตรฐานและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

๒.๒ ส่งเสริมการเกษตรตามแนวทาง BCG และเกษตรวิถีใหม่

๒.๓ พัฒนาและนำใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศด้านกาแฟเชิงระบบ เป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพ (Big data)

ตัวชี้วัด

๑. จำนวนแปลงกาแฟได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP ไม่น้อยกว่า ๑๐ แปลงต่อปี
๒. จำนวนผลิตภัณฑ์ภายใต้ BCG Model ไม่น้อยกว่า ๒ ผลิตภัณฑ์ต่อปี
๓. จำนวนพื้นที่การปลูกกาแฟที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า ๕๐๐ ไร่ต่อปี
๔. จำนวนศูนย์ข้อมูลกาแฟดิจิทัล ๑ ศูนย์

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ จังหวัดน่านเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้กาแพคุณภาพของภาคเหนือ

เป้าประสงค์

๓.๑ ส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการผลิตกาแพตลอดห่วงโซ่ให้ได้คุณภาพมาตรฐานและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ด้วยงานวิจัย นวัตกรรม และเทคโนโลยี

ตัวชี้วัด

๑. จำนวนผู้ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้การผลิตกาแพด้วยเทคโนโลยี นวัตกรรม และงานวิจัย ไม่น้อยกว่า ๓๐๐ รายต่อปี

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๔ กาแพเป็นพืชเศรษฐกิจมูลค่าสูง สร้างรายได้อย่างต่อเนื่อง

เป้าประสงค์

๔.๑ สร้างโอกาสให้สินค้ากาแพได้รับมาตรฐานที่เหมาะสมและเข้าถึงตลาดอย่างต่อเนื่อง

๔.๒ สร้างความร่วมมือทางธุรกิจเชิงรุกระหว่างเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกร/ผู้ประกอบการกับภาคธุรกิจ

ตัวชี้วัด

๑. เกษตรกรมีรายได้จากการทำเกษตรมูลค่าสูงไม่น้อยกว่า ๑๘๐,๐๐๐ บาทต่อครัวเรือน
๒. จำนวนภาคีเครือข่ายผู้ประกอบการด้านกาแพ ไม่น้อยกว่า ๕ องค์กรต่อปี

แผนพัฒนาสินค้ากาแฟจังหวัดน่าน ปี พ.ศ. ๒๕๖๖

ประเด็นยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงาน
<p>๑. กาแฟจังหวัดน่านภายใต้ NAN Brand มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล</p>	<p>๑.๑ สร้างการรับรู้อัตลักษณ์กาแฟน่าน Nan Brand</p>	<p>๑) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้กาแฟน่านผ่าน Nan brand</p> <p>๒) ส่งเสริมและยกระดับโอกาสทางการค้าและการตลาดผลิตภัณฑ์จังหวัดน่านสู่ตลาดระดับประเทศและสากล</p>	<p>๑,๙๘๐,๐๐๐ บาท สนง.เกษตรและสหกรณ์จังหวัดน่าน</p> <p>๔,๕๐๐,๐๐๐ บาท สำนักงานพาณิชย์จังหวัดน่าน</p>
<p>๒. การผลิตกาแฟตลอดห่วงโซ่มีคุณภาพมาตรฐานและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน</p>	<p>๒.๑ เพิ่มศักยภาพการผลิตกาแฟตลอดห่วงโซ่ให้ได้คุณภาพ มาตรฐานและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน</p> <p>๒.๒ พัฒนาและนำใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศด้านกาแฟเชิงระบบ เป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพ (Big data)</p> <p>๒.๓ ส่งเสริมการเกษตรตามแนวทาง BCG และเกษตรวิถีใหม่</p>	<p>๑) ตรวจสอบรับรองแหล่งผลิต GAP พีช</p> <p>๒) ตรวจสอบรับรองแหล่งผลิตพีชอินทรีย์</p> <p>๓) เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตการพัฒนาคุณภาพผลผลิตกาแฟ ด้วย BCG Model</p> <p>๔) เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตการพัฒนาคุณภาพการผลิตกาแฟ ด้วย BCG Model</p> <p>๕) โครงการพัฒนาขีดความสามารถการผลิตและการแปรรูปกาแฟน่านสู่ตลาดสากล</p> <p>๖) โครงการส่งเสริมและเพิ่มศักยภาพการผลิตกาแฟน่าน</p>	<p>๑๐๐,๐๐๐ บาท (ศวพ.น่าน)</p> <p>๕๐,๐๐๐ บาท (ศวพ.น่าน)</p> <p>๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท สนง.เกษตรจังหวัดน่าน</p> <p>๒๐๐,๐๐๐ บาท ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดน่าน</p> <p>๔,๐๐๐,๐๐๐ บาท สนง.อุตสาหกรรมจังหวัดน่าน</p> <p>๑,๒๓๒,๐๐๐ บาท สนง.พัฒนาที่ดินน่าน</p>

		<p>๗) การแปรรูปผลิตภัณฑ์กาแฟเชิงนวัตกรรมสร้างสรรค์ การสร้างมูลค่าวัสดุเหลือใช้จากกาแฟ และส่งเสริมช่องทางการตลาดดิจิทัล</p> <p>๘) พัฒนาข้อมูลสารสนเทศด้านกาแฟเชิงระบบ เป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพ (Big data)</p> <p>๙) การส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการผลิตกาแฟคุณภาพตลอดห่วงโซ่ในสหกรณ์ การเกษตร จังหวัดน่าน</p>	<p>๑,๕๐๐,๐๐๐ บาท มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีล้านน่าน</p> <p>๒๕๐,๐๐๐ บาท สนง.เกษตรและสหกรณ์จังหวัดน่าน</p> <p>๑๕๒,๐๔๐ บาท สนง.สหกรณ์จังหวัดน่าน</p>
๓. จังหวัดน่านเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้กาแฟคุณภาพของภาคเหนือ	๓.๑ ส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการผลิตกาแฟตลอดห่วงโซ่ให้ได้คุณภาพ มาตรฐานและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ด้วยงานวิจัย นวัตกรรม และเทคโนโลยี	<p>๓.๑ จัดทำแปลงเรียนรู้การผลิตกาแฟคุณภาพ</p> <p>๓.๒ ศูนย์เรียนรู้การปลูกกาแฟบริบท จ.น่าน</p>	<p>๑๐๐,๐๐๐ บาท ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดน่าน</p> <p>๑,๒๐๐,๐๐๐ บาท มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีล้านน่าน</p>
๔. กาแฟเป็นพืชเศรษฐกิจมูลค่าสูง สร้างรายได้อย่างต่อเนื่อง	<p>๔.๑ สร้างโอกาสให้สินค้ากาแฟได้รับมาตรฐานที่เหมาะสมและเข้าถึงตลาดอย่างต่อเนื่อง</p> <p>๔.๒ สร้างความร่วมมือทางธุรกิจเชิงรุกระหว่างเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกร/ผู้ประกอบการกับภาคธุรกิจ</p>	<p>๔.๑ โครงการตลาดสินค้าเกษตร “มหัศจรรย์ ของดีเมืองน่าน” ปี ๒๕๖๖</p> <p>๔.๒ โครงการ Business Matching พืชกาแฟ</p>	<p>สนง.ความยั่งยืนและพัฒนาชุมชนจังหวัดน่าน เครือเจริญโภคภัณฑ์ (CP)</p> <p>สนง.ความยั่งยืนและพัฒนาชุมชนจังหวัดน่าน เครือเจริญโภคภัณฑ์ (CP)</p>

บทที่ ๕

แบบสรุปโครงการแบบย่อ (Project idea)

ของโครงการด้านเกษตรและสหกรณ์ที่สำคัญของจังหวัดน่าน

หัวข้อ	รายละเอียด
๑. ชื่อโครงการสำคัญ	โครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและเกษตรกรรมยั่งยืน
๒. ชื่อแผนงาน	พัฒนากระบวนการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย ด้วยความรู้เทคโนโลยี และนวัตกรรม ด้วย BCG Model
๓. แนวทางการพัฒนา	พัฒนาเกษตรมูลค่าสูง เกษตรปลอดภัย เกษตรยั่งยืน และเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น ตามแนวทาง BCG Model
๔. หลักการและเหตุผล	<p>ตามที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๖๔ เห็นชอบขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy : BCG Model) โมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นวาระแห่งชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๔ เป็นต้นไป</p> <p>ซึ่งจังหวัดน่านได้สนองรับนโยบายการขับเคลื่อน BCG Model นำมาพัฒนาศักยภาพและยกระดับสินค้าเกษตรที่สำคัญ มีอัตลักษณ์โดดเด่น และเป็นสินค้าเกษตรทางเลือกใหม่ของจังหวัดน่าน คือ กาแฟ นำมาแก้ไขปัญหาการสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยนำองค์ความรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรมมาพัฒนาผลิตภัณฑ์นวัตกรรมให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่ม และลดต้นทุนการผลิต รวมทั้งการแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายป่าจากการปลูกพืชไร่ เพิ่มพื้นที่สีเขียวและรักษาสิ่งแวดล้อม ด้วย BCG Model</p> <p>จังหวัดน่านเป็นแหล่งผลิตกาแฟที่สำคัญและโดดเด่น มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวอีกจังหวัดหนึ่งทางภาคเหนือ โดยมีเกษตรกรปลูกกาแฟ จำนวน ๙๘๗ ครัวเรือน พื้นที่เพาะปลูกกาแฟ จำนวน ๑๒,๕๐๗ ไร่ เนื้อที่ให้ผลผลิต ๑๐,๑๓๓ ไร่ ผลผลิต ๖๔๖.๐๘ ตัน</p> <p>สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดน่าน เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพของสินค้ากาแฟน่าน จึงได้บูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนของหน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในพื้นที่ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และสถาบันการศึกษาที่เป็นแหล่งองค์ความรู้เทคโนโลยีนวัตกรรม ที่พร้อมขยายผลสู่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟในพื้นที่ ภายใต้กลุ่มเป้าหมายที่มีความหลากหลายตั้งแต่ เกษตรกรรายเดี่ยว วิสาหกิจชุมชน สมาชิกแปลงใหญ่ ผู้ประกอบการ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายมีความหลากหลาย จึงมีความจำเป็นที่สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดจะเป็น</p>

	<p>หน่วยงานประสานอำนวยการ และบูรณาการทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนให้เกิดความร่วมมือที่บรรลุประสิทธิผลสูงสุด</p> <p>สำนักงานฯ จึงจัดทำโครงการกิจกรรมขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy : BCG Model) เพื่อส่งเสริมพัฒนาให้เกษตรกรนำองค์ความรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัย มาเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สินค้ามีคุณภาพและมาตรฐาน ส่งเสริมพัฒนาด้านการแปรรูปและนำวัสดุเหลือใช้มาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ ส่งเสริมสู่ช่องทางการตลาดที่มีมูลค่าสูง ซึ่งจะนำมาซึ่งรายได้ความเป็นอยู่ของเกษตรกรต่อไป</p> <p>โดยขับเคลื่อนโครงการภายใต้การเชื่อมโยงยุทธศาสตร์ต่างๆ ของแผนระดับ ที่ ๑ - ๓ อาทิเช่น</p> <p>๑) ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ประเด็น : การสร้างความสามารถในการแข่งขัน</p> <p>๒) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) หมุดหมายที่ ๑ ไทยเป็นประเทศชั้นนำด้านสินค้าเกษตรและแปรรูปมูลค่าสูง</p> <p>๓) ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. ๒๕๖๔ - ๒๕๗๐ ประเด็น : การพัฒนาชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งด้วยทุน ทรัพยากร อัตลักษณ์ ความคิดสร้างสรรค์ และเทคโนโลยีสมัยใหม่</p> <p>๔) นโยบายสำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประเด็น : การยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน</p> <p>๕) แผนพัฒนาจังหวัดน่าน (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) ประเด็น : สุขเศรษฐกิจสร้างสรรค์และมูลค่าสูง</p>
<p>๕. วัตถุประสงค์ของโครงการ</p>	<p>เพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตกาแฟ โดยยกระดับคุณภาพมาตรฐาน พัฒนาสู่การแปรรูปสร้างมูลค่า และส่งเสริมช่องทางการตลาดสินค้าเกษตร ภายใต้ BCG Model</p>
<p>๖. ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย</p>	<p>- เป้าหมายคือ มูลค่าการเกษตรและเกษตรแปรรูปของจังหวัดน่านเพิ่มสูงขึ้น</p> <p>- ตัวชี้วัดคือ อัตราการขยายตัวของเกษตรและเกษตรแปรรูปของจังหวัดน่านเพิ่มสูงขึ้น (ราคาประจำปี) เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑.๕ ต่อปี</p>
<p>๗. พื้นที่เป้าหมาย</p>	<p>ดำเนินการในพื้นที่แหล่งการผลิตกาแฟของจังหวัดน่าน</p>

๘. กิจกรรมหลัก	กิจกรรมพัฒนากระบวนการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและยั่งยืน ด้วยองค์ความรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรม
๘.๑ กิจกรรมหลักที่ ๑	การพัฒนาและเพิ่มศักยภาพกาแพจังหวัดน่าน ตามแนวทาง BCG Model
	<p>กิจกรรมต้นทาง</p> <p>กิจกรรมย่อยที่ ๑ : การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การพัฒนาคุณภาพผลผลิตสินค้ากาแพ ด้วย BCG Model</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. สำรวจและคัดเลือกเกษตรกรที่สนใจเข้าร่วมโครงการ ๒. ถ่ายทอดองค์ความรู้ ศึกษาดูงาน และฝึกปฏิบัติจริง ๓. สนับสนุนปัจจัยการผลิต ๔. ติดตามให้คำแนะนำ และประเมินผล <p>งบประมาณ ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งล้านเจ็ดแสนห้าหมื่นสองพันบาทถ้วน) ผู้รับผิดชอบ สำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน</p>
	<p>กิจกรรมย่อยที่ ๒ : โครงการส่งเสริมและเพิ่มศักยภาพการผลิตกาแพน่าน</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. อบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้เกษตรกร การเก็บวิเคราะห์ดิน, การวิเคราะห์ดินภาคสนาม, การแปลผลวิเคราะห์ดิน และการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ๒. อบรมให้ความรู้การปลูกกาแพเพื่อมุ่งสู่มาตรฐาน ๓. ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน ๔. สาธิตการผลิตปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูง และน้ำหมักชีวภาพ ๕. ติดตามและประเมินผลโครงการ <p>งบประมาณ ๑,๒๗๒,๘๕๐ บาท (หนึ่งล้านสองแสนเจ็ดหมื่นสองพันแปดร้อยห้าสิบบาทถ้วน)</p> <p>ผู้รับผิดชอบ สถานีพัฒนาที่ดินน่าน</p>
	<p>กิจกรรมที่ ๓ ตรวจสอบแหล่งผลิต GAP / อินทรีย์ พีช</p> <p>งบประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนห้าหมื่นบาทถ้วน)</p> <p>ผู้รับผิดชอบ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรน่าน</p>
	<p>กิจกรรมย่อยที่ ๔ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การพัฒนาคุณภาพการผลิตกาแพ ด้วย BCG Model</p> <p>งบประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ บาท</p> <p>ผู้รับผิดชอบ ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดน่าน</p>
	<p>กิจกรรมย่อยที่ ๕ จัดทำแปลงเรียนรู้การผลิตกาแพคุณภาพ</p> <p>งบประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ บาท</p> <p>ผู้รับผิดชอบ ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดน่าน</p>

	<p>กิจกรรมกลางทาง</p> <p>กิจกรรมย่อยที่ ๖ : ศูนย์เรียนรู้การปลูกกาแฟริบท จ.น่าน</p> <p>๑. อบรมให้ความรู้เรื่องพันธุ์กาแฟที่เหมาะสมในการปลูกในพื้นที่</p> <p>๒. อบรมการใช้นวัตกรรมสารชีวภัณฑ์ที่เหมาะสมในการปลูกกาแฟ</p> <p>๓. อบรมการใช้นวัตกรรมในการปรับปรุงดิน</p> <p>๔. การทำข้อมูลพื้นฐานข้อมูลลายพิมพ์ DNA ที่ปลูกใน จ.น่าน</p> <p>งบประมาณ ๑,๒๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งล้านสองแสนบาทถ้วน)</p> <p>ผู้รับผิดชอบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านน่าน</p>
	<p>กิจกรรมย่อยที่ ๗ : โครงการพัฒนาขีดความสามารถการผลิตและการแปรรูปกาแฟน่านสู่ตลาดสากล</p> <p>งบประมาณ ๔,๐๐๐,๐๐๐ บาท</p> <p>ผู้รับผิดชอบ สนง.อุตสาหกรรมจังหวัดน่าน</p>
	<p>กิจกรรมย่อยที่ ๘ : การแปรรูปผลิตภัณฑ์กาแฟเชิงนวัตกรรมสร้างสรรค์ การสร้างมูลค่าวัสดุเหลือใช้จากกาแฟ และส่งเสริมช่องทางการตลาดดิจิทัล</p> <p>๑. การถ่ายทอดความรู้การผลิตกาแฟน่านเชิงนิเวศ (Nan Coffee Eco-Movement) ด้วยนวัตกรรมสร้างสรรค์สังคม (การสร้างมาตรฐานและการแปรรูป)</p> <p>๒. การถ่ายทอดความรู้การสร้างมูลค่าเพิ่มวัสดุเหลือใช้จากการผลิตกาแฟ (ผลิตภัณฑ์อาหารและผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่อาหาร)</p> <p>๓. การถ่ายทอดความรู้ระบบการตลาดดิจิทัล (Digital Marketing)</p> <p>งบประมาณ ๑,๕๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งล้านห้าแสนบาทถ้วน)</p> <p>ผู้รับผิดชอบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านน่าน</p>
	<p>กิจกรรมย่อยที่ ๙ พัฒนาข้อมูลสารสนเทศด้านกาแฟเชิงระบบ เป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพ (Big data)</p> <p>งบประมาณ ๒๕๐,๐๐๐ บาท (สองแสนห้าหมื่นบาทถ้วน)</p> <p>ผู้รับผิดชอบ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดน่าน</p>
	<p>กิจกรรมปลายทาง</p> <p>กิจกรรมย่อยที่ ๑๐ : เผยแพร่ประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้สินค้ากาแฟน่าน</p> <p>๑. จัดแสดงนิทรรศการและประชาสัมพันธ์สินค้าเกษตรที่สำคัญ (กาแฟน่าน) ของจังหวัดน่าน สร้างการรับรู้ให้กับผู้บริโภค</p> <p>๒. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้สินค้าเกษตรที่สำคัญ (กาแฟน่าน) ผ่านสื่อออนไลน์สมัยใหม่ ในรูปแบบวีวีสินค้า โดย Vlogger และ Influencer</p> <p>๓. ติดตามประเมินผลโครงการ</p> <p>งบประมาณ ๑,๙๘๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งล้านเก้าแสนแปดหมื่นบาทถ้วน)</p>

	ผู้รับผิดชอบ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดน่าน
	กิจกรรมย่อยที่ ๑๑ : ส่งเสริมและยกระดับโอกาสทางการค้าและการตลาดผลิตภัณฑ์จังหวัดน่านสู่ตลาดระดับประเทศและสากล งบประมาณ ๔,๕๐๐,๐๐๐ บาท ผู้รับผิดชอบ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดน่าน
	กิจกรรมย่อยที่ ๑๒ : การส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการผลิตกาแฟคุณภาพตลอดห่วงโซ่ในสหกรณ์การเกษตร จังหวัดน่าน งบประมาณ ๑๕๒,๐๔๐ บาท (หนึ่งแสนห้าหมื่นสองพันสี่สิบบาทถ้วน) ผู้รับผิดชอบ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดน่าน
	กิจกรรมย่อยที่ ๑๓ : การพัฒนาคุณภาพกาแฟน่านเชิงสร้างสรรค์ งบประมาณ ๕๔๐,๐๐๐ บาท ผู้รับผิดชอบ วิทยาลัยชุมชนน่าน
	กิจกรรมย่อยที่ ๑๔ : ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟเพื่อความมั่นคงพื้นที่ลุ่มน้ำน่าน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ งบประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ บาท ผู้รับผิดชอบ โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่ลุ่มน้ำน่าน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ พื้นที่ที่ ๓ (บ.ร่มเกล้า)
	กิจกรรมย่อยที่ ๑๕ : ประสาน อำนวยความสะดวก และติดตามประเมินผล งบประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนบาทถ้วน) ผู้รับผิดชอบ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดน่าน
๙. หน่วยงานดำเนินการ	หน่วยงานหลัก : สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดน่าน หน่วยงานบูรณาการดำเนินงาน ๑. สำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน ๒. สถานีพัฒนาที่ดินน่าน ๓. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา น่าน ๔. สำนักงานสหกรณ์จังหวัดน่าน ๕. สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดน่าน ๖. ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรน่าน ๗. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรน่าน ๘. สำนักงานพาณิชย์จังหวัดน่าน ๙. วิทยาลัยชุมชนน่าน ๑๐. พมพ.๓ บ้านร่มเกล้า
๑๐. ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ	จำนวน ๑ ปี เริ่มต้นตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๗ – ๓๐ กันยายน ๒๕๖๘
๑๑. งบประมาณ	จำนวน ๑๘,๒๔๔,๘๙๐ บาท

<p>๑๒. ผลผลิต (Output)</p>	<p>๑. เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟที่เข้าร่วมโครงการ ได้รับการส่งเสริมและพัฒนา ศักยภาพการผลิตสินค้าเกษตรตลอดห่วงโซ่คุณค่า ภายใต้ BCG Model จำนวน ๑๐๐ ราย</p> <p>๒. สินค้าเกษตรที่สำคัญ(กาแฟ)ของจังหวัดน่าน ได้รับการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ สู่ผู้บริโภคผ่านสื่อสมัยใหม่ สร้างการรับรู้ทั้งภายในและ ภายนอกจังหวัด</p> <p>๓. สินค้ากาแฟของจังหวัดน่าน ได้รับการส่งเสริมช่องทางการตลาด</p>
<p>๑๓. ผลลัพธ์จากการดำเนิน โครงการ (Outcome)</p>	<p>สินค้ากาแฟจังหวัดน่านได้รับการยกระดับและเพิ่มมูลค่าด้วยองค์ความรู้ เทคโนโลยีนวัตกรรมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทาง BCG Model</p>

